August Šenoa

PJESME

Bulaja naklada

Pjesme

August Šenoa

Sadržaj

SUZE NAD GROBOM GUSTAVA MAGJARA
VEĆESLAVU HANKI
PROLJEĆE
FAETON
RUŽIN SAN
PUTNIK
RUŽA
LABUD
SNIJEŽNIK
POLJAK SLIJEPAC
KALIFORNIJSKO ZLATO - HRVATSKO VINO
OKO DJEVIČINO
KOLIKO LI LJUBAV TRAJE
ŠKOLJKA
HOĆE LI MI DRAGA DOĆ'?
POŽAR
CRNE OČI
U SLAVU 25. SVIBNJA GODINE 1862. NA GROBNIČKOM POLJU
GOSPOJAMA I GOSPODIČNAMA HRVATSKIM
KALIH-GRAD
ZDRAVICA
TROJEDINI BARJAK NAŠ

BOHINJSKO JEZERO
HRVATSKOME SINU
LJUBAV SVUDA
ŠIPCI I.
NARODNA PJESMA
STARI PLEMIĆ
TATAR-KAN
ZVIJEZDA STADO
MATI NARAV
JOŠ PROLJETNO...
ZAVIST
ZLATNA RIBA
ŠIPCI II.
ŠAH MAT
TVRDA VJERA
ZAGREB
HRVATULJE
ZLATNA ČAŠA
BROJANICE
VILINSKOMU NEDONOŠČETU
LAVOV DVOR
STARI PANDUR
GROB ZA ŽIVA
OTROV
DVIJE SLASTI
HRVATULJE II.
CRNOGORSKA ŠTAMPARNA
SRCE PJESNIKOVO
POSAVKE
SLAVICI
U SLAVU JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

PROSLOV U SLAVU LISINSKOGA
GVOZDENI DIV
BOŽJI SUD
NA OZLJU GRADU
ZAGREBU
SMRTNO ZVONCE
O USKRSU
ZIMZELEN
VIR
BOŽIĆ
RIBAREVA JANA
HRVATSKA PJESMA
LASTA
POSVETA VIJENCU PJESAMA
CARMEN
NA GROBU POBRATIMA
ZADNJI KORDUNAŠI
BUDI SVOJ!
RADI
SRAMOTA NA VAS!
MRAK
U SLAVU JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
PJEV HRVATSKIH ĐAKA
SUNCE I ZVIJEZDE
ČUDNOVITA DVEH KAPUTOV ZMEŠARIJA
GUŠ
NOĆNA ROSA
KNJIGA SVIJETA
MOLITVA LJUBAVI
POZDRAV DUBROVNIKU
DOLAZAK HRVATA

MUNJA OD GABELE
BISKUPU J. J. STROSSMAYERU
TRI RIJEČI
VELIKI PETAK U PIZI
U SPOMEN DIMITRA ZVONIMIRA
BRZOJAV
NA POKLADE
LANAC
NA BALKANU
GOSPOĐICI BIANKI DONADIO
KLEVETNIKOM HRVATSKE
GROBOVI HRVATA
HRVAT BOSNI
NAPITNICA BUDUĆNOSTI
DIČNOM MLADIĆU IVANU KOSTRENČIĆU VINODOLCU
ODA
HIMNA PETRU PRERADOVIĆU
TADIJI SMIČIKLASU MEŠTERSKI LIST
VIVAT XVI NOVEMBER 1879.
IVANU pl. ZAJCU RIJEČANINU
STANKU VRAZU
NA GROBU ANTUNA MIHANOVIĆA
RUŽICI KRIŽANIĆEVOJ
CRKVICA RANJENOGA ISUSA
SVOME SINU
ČESTITKA IVŠI TKALČIĆU G. 1874.
MOJE PJESME
KAD JEDNOM...
MOME STOLU
GLOSA

DOVIKNUŠE SI ŠUŠE...
ČUDNI LJUDI
KAD JEDNOM...

PJESNIKOVE NAPOMENE

Rječnik

Bilješka o autoru

Impressum

SUZE NAD GROBOM GUSTAVA MAGJARA

Pupolj ili kitno cvijeće
Pred mrazom je ništa skrozi -
Mlad il star se ovdje kreto,
Smrt ih valja vijek u slozi. -

Iz sjemena usijana
Iz zemlje klica niknu
Uz pripomoć božjeg žara;
A uz rosu neba dobra
Stabalcem se nježnim stvori.
Nježno bilje nježno goji
Ruka pomnog gojitelja,
Jer ga želja silno vuče
Ugledati bilja ljupkog cvijeće.
Radost vrlo tad ćuti:
Grančice kad dobi stablo
I biljem se zaodjenu,
Odoricom oku dragom.
Čas za časom nebom minu,
Na vrhuncu drva sitna
Promjena se oku kaže,
Ah, kol mila za viđenje!
Nježnu glavu pupolj pruži
Ovjenčanu cvjetnijem lišćem,
Ponoseć se svim uresom. -

Triput sretan gojitelj bi,
Kad viđaše trud svîh ruku
Uroditi plodom željnim. -
Ali višnji kruzi,
gdje sudbina biva,
I dariva sreću
Umrlijem ovdje,
Ne puštaju dovijek
Nit da sreća traje.
Mraz bo pane ljuti,
Glavičicu pupa
Nemilice slomi;
Grančice usahnu,
Stabalce povehnu
I prignu se k zemlji. -
Pupolj sniknu, i njega ures dragi -
GUSTAV umrije mladijeh sred ljetâ. -

Ures dični, rijetka mladca svojstva:
Čednost, revnost, smjernost i pobožnost,
Miroljubje, poštenost muževnu,
Prijateljstva rijetki jurve cvijetak,
U njem shara smrt jednijem hipom,
Slijedeć sudbe odlučenje stalno.
Uspomena njegvog bivstvovanja
Rascviljuje bratsku nama dušu
I umara mlađahno nam srce.
Ali pogled preo zvijezdâ gori,
Gdje u krugu vječnijeh zborovâ
Život biva pun ugodne slasti,
Bez prestanka u sve vijeke trajuć.
Utjehu nam, braćo, slatku pruža,
I spominje nas na sastanište,
Pobratimsko rukovanje vječno -
Zato, dušo, prestan tugom tužit,
I ti, srce, ucviljeno suzit,

GUSTAV umrije - al nam ipak živi,
U spomenu među vjernom braćom.
Pa će jošte vrijeme krasno doći,
Gdje će tamo sada oko brata
Zabljesnuti svjetlosti čistinom,
Usta nijema gdje će oživjeti
I prozborit riječcu pobratimsku,
Gdje viđenju kraja biti neće. -
A ti, vjerni pobratime mili,
GUSTAVE naš, milovanje drago!
Čuj plač braće i jecanje duše
Nad sudbinom tvog udesa tužna;
Gledaj suze, kano rijeka teku,
I grob tužan nakvašuju sada:
Rec' nam riječcu pobratimstva znanu,
Daj razvedri bratskijeh srdac tugu! -
Sve uzalud - nema riječi, nema... -
Zadrža ih hladan grob u sebi,
Gdjeno brata omiljeno tijelo
Uze pokoj boraviti skromno.
Kad s' vidjelo nebeskome krugu
Da ti, pobre, ostaviš nas tužne,
Tad, o sjeno nezabitnog brata,
Primi cjelov od vjerne mu braće,
A ti, zemljo, koja tištiš grudi,
Budi laka mlađahnijem udom!!

Tiskano 1855. na posebnom arku.

VEĆESLAVU HANKI

Crni oblak na Vltavu pade, -
Vltu, viklu mučnim teći tijekom;
A s oblaka sitne dažde kapi,
Sitne kapi, poput rose božje; -
Al' u rosi sjaje milo sunce; -
Silan vihar vije s šuma čeških,
A s tog vihra stenju zlatni kraji,
Zlatni kraji Libušina mjesta.
Nije oblak, već je žalost crna,
Što uzburka mirne vale Vlte,
Kad rođena izgubila sina;
Nije rosa, već su suze vruće,
Što ih lijeva jadno češko pleme,
Kad pogibe slave dio velji:
No u suzah milo sjaje slava,
Slava vječna slavnog pokojnika.
Nij' to vihar, već su cvijeli gorki,
Kijem ucvili narod udes kleti:
Pa ti plače i staro i mlado,
U kolijevci, na nemoćnom štapu,
I seljačko i gospodsko čedo,
Ne bi li ga zemlja povratila.

Hanke ne ima! - Mora ga udavi
- O ta šiba sveg čovječjeg roda,
Što ne plače, što ne znade radost,
Koj ni'e srca, koja djece ne ima,
Što put vihra lomi silno dublje,

Što put grada kitnu ništi zelen,
Što ubija glavu sitnoj djeci,
Djecu trga iz majčina krila,
Crnom nogom pleše ljudski narod.
Hanke ne ima! - Mora ga udavi:
Razletje se žalost po svem Pragu,
Razletje se žalost oko Praga,
Razletje se žalost po svem Slavju,
Gdjeno sinji vali biju mire,
Slave mire Dubrovnika slavnog,
Sve do crnih na istoku voda,
Štono narod, al' ne slavsku slavu
Vlažnim pasom prot' barbarstvu vrše;
Od balkanskih gorostasnih gora,
S kijeh slovo slavskom jekom ječi,
Sve do rta, gdje po pusti mraznoj
U beskrajnost slavska riječ se gubi:
Sve to tuži, sve to suze lijeva,
Sve uzdiše, u crno s' odijeva,
Jer sve znade, da mu sin propade:
Ne sin takov, što se rodom diči,
Ne sin takov, što ga slučaj rodi,
No sin takov, koga srce kiti,
Srce pravo pravoslavne ćuti;
No sin takov, što ga mudrost resi,
Da obrani ucviljenu majku;
No sin, komu narod omilio -
Bog bi dao, svaki takov bio.

Kad mu prva osvanula zora
Sitno čedo pohodila vila,
Vilinskim ga nadarila darom;
Troje blago u zipku položi:
Prvo blago pod glavu mu dade
Mudru knjigu, hranu bistroj glavi;

Drugo blago u srce mu dade
Svetu iskru, kom se narod ljubi;
Treće blago u ruku mu dade
Zlatan ključić vratam prošle slave.
A ta klica bude cvijetom bujnim,
A taj cvijetak bude dubom silnim,
Grane grani po svem slavskom vrtu.
Pošla ti je ne iz sjajne kuće,
Što se hrani od kreposti stare,
Te se brani šarenijem štitom;
Pošla ti je ne iz pune kuće,
Gdje se zlatna lakomost nastani
Pošla ti je iz ponizne kuće,
Gdje po zrnce plaća kapi znoja,
Od tog pluga oštrog ali blagog,
S koga Čehom prva kruna bude,
Kruna, štono prag podiže Pragu.
Pa ti stade učit mudru knjigu,
A naučiv svoj narod učio,
Kô apostol narodnoga spasa.
Pa ti stade pirit svetu iskru,
Da 'no buknu plamom za dom silnim,
O kom da se dobra duša grije.
Pa povadi ključić, tražeć blago
Zakopano u zabiti davnoj
I iznese na svijet krunu sjajnu
Od bisera, stare češke pjesme.
Pošten bio, tomu svjedok život,
Jer mu mudrost ne primala plaće;
Mudar bio, tomu svjedok djela,
Spasi narod iz drijemeža smrtnog:
Slavan bio, tomu svjedok narod,
Što ga slavna na sva usta slavi.
Cijenjahu ga zlatnijem redovi,
Sitnom hvalom zahvalnosti ljudske,
Štovahu ga mudri svijetom ljudi,
Porediv mu u sve kolo ime;

Grđahu ga s jeda vrane ptice,
Kaljajuć ga blatom proste ćudi;
Al' on labud-ptica zaronio
U svijest mirnu, pa izroni sjajan.
No nada sve ljubljahu ga živo,
Pa ga ljube vijekom vrućim srcem
Braća rodna češkoga plemena,
Jer pokaza, da bijahu negda
Slavni knjigom i na maču slavni:
Ljuti mačem, pred kijem tuđin preda,
Slatki pjesmom, koja grud zanaša;
Jer pokaza, da još Čeha ima, -
On bijaše Čeh po duši prvi;
Jer pokaza, da će Čeha biti,
Ako slijede izgled njegov sjajni.
Svih ljubljaše, svaki ga ljubljaše,
Te si stavi spomen u svom rodu,
Ne s kamena tvrdog zlatnim pismom,
No s srdaca tisuća na broju,
A u svakom upisano ime,
Ime njegvo, slavno, dobro, sveto.
Ali poć' je - što ga žena rodi
To je zakon u naravi tvrdi;
A taj zakon ugrabi ga djeci:
Hanke nema! - Mora ga udavi!
No ne on, već plod utrobe samo
Pade kosi, Hanka žive vijekom,
Duh poleti u krugove sjajne,
Gdje neumrlost vječne vijence dijeli,
Tam' gdje zvijezda plamte zlatni roji.
Vila ista, što ga nadarila,
Suznim okom upalila zvijezdu,
A ta zvijezda Hankina bijaše
Sjajna zvijezda na tom nebu češkom.
Al' kroz suze s' vili posmijeh krade,
Plakat joj je al' i smijat joj se 'e,
Dobroj vili, jerbo dobro vidi,

Da ga gorko plaču srodna braća;
Smijat joj se 'e, jer se nebo smije
Nad takovom slavnom stečevinom;
A što zemlji namijenjeno bilo
Od stvorčeve svemoguće ruke,
U svečanom odniješe provodu
Na Višegrad taj ponosni, tvrdi,
Pa povjere svetoj onoj zemlji,
S koje slava sinu, s koje minu,
Svetinje ostanke - laka zemlja!

U ponoćno tiho kada doba
Ljudsko pleme sanke čudne sniva,
A o skladu bistra Vlta pljuska,
A Vltavu blag mjesečić ljubi,
Sastaje se družba tamo čudna,
Sve po biću tanke sjajne sjene,
No po liku sve razlici ljudi, -
Krasne žene, krunom ovjenčane,
Silni ljudi, mačem opasani,
Slavni pijevci, pjesmom opojeni:
Sjene to su češkijeh djedova,
Sjajnih zvijezda boljega vremena,
Što s' na skali ob noć svagdan roče
Nad sudbinom unučadi kasne.
A tim sjenam' Hanka se pridruži,
Da im kaže, što u svijetu biva,
Kô svijet pada, pa se novi rađa,
S podrtina ostarjele dobe,
Pa zaklinje sve po redu sjene,
Ne bi l' Čehom bolje došlo doba;
Tamo s' roče, dok i krajna zvijezda
Nad bijelom goricom ugasnu,
Te se vrate u pokojne stane,
Tam na starom, tvrdom Višegradu.

Rode češki, u taj zemlji krasnoj,
Zemlji krasnoj, raju punom suza,
Osvijesti se, pa podigni oči
K svetom mjestu, gdje na ljutoj skali
Višegrad nad Vltom smjelo stoji!
O tom suncu grij si tužno srce
Da 'no bukne plamom ćuti vjerne
Ljubavi k svom rodu neizmjerne.
Traži opet neumrle trage
Pradjedova, nek se zrake blage
Znanja sjaju u tvih zlatnih mirih,
Nek se ime tvoje svuda širi.
Stalan budi, kô ta skala tvrda,
Slavan budi, kô što sunce ovo,
Štono sjaje po sve češke kraje;
A svet budi, kô što kosti svete,
Koje u tom kraju počivaju,
Sljeduj nauk, što ti oni daše,
Budi, kakvi i oni bijahu,
Djecu na tu češku Meku vodi,
Kaž' joj: "Tu nam ishodi sunašce!"
Slavi djede sinom bez prestanka,
A pred svimi slavno ime - Hanka!

U Zlatnom Pragu, dne 17. siječnja [1861.]

Naše Gore List 1861.

PROLJEĆE

Već se zemlji zimsko ruho tali,
A iz zemlje mlada narav viri,
Blag vjetarčić po dolini piri,
Prosto vriju srebropjeni vali;

Svi smo s nova sada procvjetali,
A s radosti svakom grud se širi,
Što li tebe jadna uznemiri,
Koja l' žalost srce ti ražali?

Ah uz radost svega živog stvora
Nij' radosti niti razgovora,
Usrijed raja suze bi prolijevo;

Bura bije, polje se zeleni,
Klas se zlati, grožđe se rumeni,
Srce plače; pitaš, zašto, djevo?

Leptir 1862.

FAETON

Zlatna kola vječnoga Titana
U nesvijesti stvor umrli vlada,
Jove, svijet, da s bijesni ne postrada
Baci jadnog u val Eridana;

Tamo plače propast mladih dana,
Suza zlatna srodnih Helijada,
Prijatelj mu labud cvijeli s jada,
Srce peče ljuta, ljuta rana.

Čaru tvojem oko se uputi,
S tobom vladat, tebe ljubit željah,
S neba padoh, život mi se smuti.

Nit me plače suza sestričina,
Nit me tješi uzdah prijatelja;
Sam umirem usrijed tužnih tmina.

Leptir 1862.

RUŽIN SAN

Pade sunce zlatno na zapadu,
Rujna ruža njedra zatvorila,
Nebom plovi zvijezdâ zlatna sila,
Plovi mjesec svijeća noćnom hladu:

Zovu zvijezde jasne ružu mladu:
"Ah cjelovu otvaraj nam krila!"
Zaman zovu, ruža dalje snila,
Sunce čeka u ljubovnom jadu.

A kad planu jutrom blaga svijeća,
Raskrilila grud cjelovu ruža:
"Sunce! Ti si mi jedina sreća."

Tak' zatvori srce, ljubo krasna,
Svijeta žamor prazni kad te kruža,
Meni cvati samo, djevo jasna!

Leptir 1862.

PUTNIK

Putnik trudan žarkom pustom hoda
Utočište ištuć, tražeć hlada.
"Moj putniče! zaman, ti postrada!"
Ništ' do pijeska, do nebeskog svoda.

Al' božanstvo utjehu mu poda,
Gle oaza sad mu svanu mlada;
Ploda ima tudijer puna slada,
U travici romoni mu voda.

Tako ja put putovah života,
Pust i trudan bez ikakve nade,
Ništa ne bi u njem do tegota:

Tu božanstvo tebe posla vilu,
Sva me tuga tužna minu sade,
Jer je ne ima u tvom rajskom krilu.

Leptir 1862.

RUŽA

U šumici cvatu mlade ruže,
Milo grmom zelenim prosute
Rosa božja kitila im skute,
Ljuljajuć se s povjetarcem druže.

Da ih miloj tražim, oči kruže;
Kćeri zore želju moju slute,
Slatko s' smiju prijatno nagnute,
Da prekrasne većem krasu služe:

Kad se netom bujni grm otvori,
A ljubovca oči pune slasti
Na me slatko smiješeć' se obori.

"Čemu cvijeća, čemu teškog truda?
Sama ću ti ljupkom ružom cvasti.
Mila, vjerna, svako doba, svuda!

Leptir 1862.

LABUD

Na jezeru jasnom svuda vlada
Tihe noći milena tišina,
Voda sjajuć puna svih milina,
Snijeg cjeliva od labuda mlada;

Labud bijeli zaronio tada,
Pijev ga zove do dvora vilina;
Što l' ga čeka, dolje je dubinâ,
Blagog mira zavijek blaga nada.

Oko kad se u oko zadubi,
U snivanje blaženo se gubi
Blago roni blagoj mirnoj duši;

Oko kad mi u tve zaronilo
Srce kad je s tvojim srcem bilo,
U tvom miru nemir se uguši.

Leptir 1862.

SNIJEŽNIK

Silan Sniježnik diže silno sljeme,
Mraz mu vječni čelo obastire,
Tužni vrsi u nebesa vire,
Crni oblak ovi golo tjeme:

Ali s neba blago sinu vrijeme,
A u pustoš božji trag udire
Svud se život, svuda cvijet prostire
Svuda klije brdam zlatno sjeme.

Tako nesta srcu mojem mraza,
Kad se, djevo, prvi put ukaza:
Mom životu sinu pramaljeće;

U mom srcu klilo sto dražesti,
Tebi stadoh malen vjenčac plesti,
Prva u njem ljubav, prvo cvijeće.

Leptir 1862.

POLJAK SLIJEPAC

Prizor iz poljsko-ruskoga rata

. . . . . зто споръ Славянь между собово,
Домашнiй, старый споръ, ужь взвъшенныiй
судьбово.

Пушкинъ.

I.

"Po dolinah tužnih tijekom Visla srebropjena šumi,
Tužna Vislo, što uzdišeš? S tobom tuže dol i humi,
Il' ti smuti biser-kaplju ljuta bura od sjevera,
I valove k nebu dižuć iz luga te starog tjera?
A ti, dole, zašto cviliš? U tebi je ljiljan cvijeća;
A vi, gore, što tužite? Plašt vas ovi pramaljeća.
Pitaj gore, zamuknule; tihe široke doline;
Pitaj Vislu, tužnim mukom teče dalje do pučine:
Razumijem, razumijem: strašno muk vaš meni zbori:
A ljuta mi srca rana gorčim plamom jošte gori.
Oj zatekni, Vislo, krvlju, javi moru rane doma!
Oj vi, gore, božji prsti, vi susjedi silnog groma,
Kaž'te nebu, da vam zemlja svu slobodnu djecu krije,
O podnožju suze roneć Poljak - crv se jadan vije;
Oj ti, dole, rujnom krvcom okaljan ti ljiljan bijeli,
Čuvaj suze, ne plač' toli, doći će i gori cvijeli:
Čeka tebe gora sudba, zla budućnost crnih dana,

Gdje će zadat sin ti poljski ropskim plugom tisuć rana.
Slijep sam jadan, ne znam dana; da bi meni nebo milo
Strjelovito oko svoje i dažd za čas pozajmilo,
Da put mora suze plačem nad pogubom slavne krvi,
Da 'no trjesak Katerinu, izdajničkog kralja smrvi;
Ali slijep sam - nebo gluho - Poljskoj nema više lijeka,
Divna majko, jadna majko, robovat ćeš dovijek vijeka."
Tako pjesnik slijepi jade grudî vihru povjeruje,
Nit mu s straha kršni Karpat, kamo l' Poljak odjekuje,
Starac 'muknu - ah jer vidi, da suglasja nigdje nije,
A zlohotan vjetar zvižduć' tugovanju sam se smije.

II.

"Hura!" "Naprijed!" - "Bjež'mo!" "Stan'te!" glas se ori iz daleka,
Zveči sablja, puca puška, gromkim gromom grmi jeka,
Tu se mejdan ljuti dijeli, prah se diže put oblaka,
A s oblaka gromkim glasom "Stani!" zove mala šaka;
S druge strane koplje sviće, brajne, vidiš tam' Moskovi,
Silna četa za Poljakom divljom bijesni lov sad lovi.
Poljak stoji, nit se boji, Rusa siječe; al' sve više
Kano silna poplavica Rus na Ljaha pak juriše;
Ljah malahnu, - u zdvojenju razbjega se na sve kraje,
Da mu tuđa možda zemlja smrt i mirnu gropcu daje.
Poljak bjega - slijepac sluša, tad kroz tmastu lučî tminu
Žarka munja kô s oblaka čudnim sijevom sad zasinu:
"Poljak bjega - Moskov dobi, kleti Moskov; Bože mili!
Podaj svijetla slijepim očim, podaj moći slaboj sili!"
I na krilih žarke munje, kô da s oka migom leti,
Evo slijepca, svoje bodri, zapanjeni vrazi kleti.
"Stan'te, braćo, sini slave, čujte glase domovine:
Sloboda nam gine, s njom nek svak slobodan sin pogine,

Gospodari rođeni smo, tuđin neka nam ne vlada,
Prodat ćemo krv za krvcu, svaku ranu za sto jada."
Divno dirnu pjesma Ljaha, a rasuta četa veće
Višnjim duhom nadahnuta na boj ljuti pak se kreće,
I kô munja divljim vriskom nebotično dublje krši,
Ljah nad Rusom gnjevnom rukom kazan neba groznu vrši.
Moskov bjega, Poljak dobi - vedro nebo, mirna stepa,
Tužna momčad grobu nosi spasitelja starca slijepa,
Zajezdila, odjezdila tužne pjesme pjevajuća,
U srcu joj jadi ljuti, a u oku suza vruća.

III.

Vrijeme minu, dodje krvlju upisana Praga,
S neba ne bi pomoćnika, Ljah bi plijenom nevskog vraga;
Nad tjemenom Košćiuška zadnji put se stijeg naš vije,
Proklinjući nebo vrisnu: "Poljske majke više nije."
Sve što slavnog, sve što poljskog, ruski gorostas pobijedi,
Ljah se svetoj Moskvi klanja i carevoj zapovijedi;
Od zapada istom svanu dobra nada boljih dana,
Kad al' orla prikovaše na lit pustog oceana.
Krakov osta - ali svetost štujuć svojih ugovora
Providnost Evropa zbrisa i taj trag iz svojeg zbora
Bojeći se, da kô kaplja u vale se silne kruži,
Slabi dah slobode zlatne ropsku čeljad ne okuži.
A Ljah žig na čelu muke i u srcu tisuć vaja
Traži kruh i gropcu mirnu usred tuđih njemu kraja;
Il' ga hrani kršni Kavkaz, gdje s čerkeskih četom sinâ
Dan za danom krvcu lije, vrebajuć na dušmanina;
Il' u sijevu Tuljerijâ ljubi možno carsko ruho.
Al' molbam je njegovima svako uho - gluho, gluho;

Mnogih vidje ljubit zemlju na Tavridi krvna Alma,
A mnogom se oko čela mjest' kalpaka vije čalma,
I dok umom prosvijećenim tuđim nevjernikom vlada,
Sam ne može srca svoga svladat ah preljutih jada.
Il' srijed mraza u okovih, što mu nevski ukaz kuje,
Nad pogubom roda svoga i nad domom jadikuje.
U okovih? Pitaš: zašto? Što je suze ronit smio,
Što je jadan o slobodi doma zlatne sanke snio.
Noć je burna; u koritu s' Visla divljim vriskom pjeni,
Dublje s' krši, bura bije, stepom lete plahe sjeni;
A kod ognja čobanče se u jesenskoj noći grije,
Pitaj, što je? Reći će ti: valovima vjetar vije:
Al' nij' vjetar, nije Visla; u ponoćno tiho doba
Usta slijepac rascviljeni iz dubine crnog groba,
Kraj razgleda, pa se vraća šapćuć: "Ima l' gdjegod lijeka:
Moja majko, jadna majko, robovat ćeš dovijek vijekâ!"

* * *

Slavski razdor, stara kletva,
Krvno sjeme, krvna žetva;
Rod od roda, krv od krvi,
Tak' se mrzi, tak' se mrvi.
Bud' milostiv, mili Bože.
Da se bijesni utalože!
Da se Rus i Poljak slože, -
To tvâ ruka samo može.

Naše Gore List 1862.

KALIFORNIJSKO ZLATO - HRVATSKO VINO

Kalifornijska zemlja prebogata
Na daleko u tom svijetu slovi,
Što obdari Bog ju silom zlata:
Zlato u gori, zlato rijekom plovi.
Gdje j' do sita i najbolje stvari,
Za najbolju čovjek malo mari.
Al' daljine, čudne li promjene!
Ide zlato - pusti domovinu,
Velim morem put Evrope krene
U austrijsku katkad postojbinu.
U austrijsku? Zlato? Gdje je? Gdje je?
Ajd' ga tražit', brate, u muzeje;
Mi pak krotke duše s božjim mirom
Hranimo se zdravo ah - papirom.

* * *

Hrvatska je zemlja prebogata,
Lozu našu Bogo blagoslovi;
Bistra kaplja vrednija od zlata
Na daleko po svem svijetu slovi.
U svom domu nitko prorok nije,
Katkad mudro u nas se ne pije.
Al' daljine - čudne li promjene!
Jer kad pustiš našu domovinu,
Znat ćeš tekar našem vinu cijene;
Tuj nij' traga hrvatskomu vinu.

A pri praznoj, pustoj jačmenjači
Često bol mi bolno srce tlači;
Mislim na te, slatka domovino.
I na slatko, žarko tvoje vino:
U njem život, u njem ljubav prava,
U njem nebo, u njem pjesma glasna,
U njem ponos, u njem stara slava,
U njem smjelost, u njem misô jasna;
Lijek starosti, veselje mladosti,
Svjedok naše gostoljubivosti.

A vi, braćo u hrvatskom kraju,
Pjevajte mi pjesme kolom mile;
Pjeni vino - bistre kapi sjaju,
Lete šale - cvatu misli čile,
Spomen'te se zdrav'com vaših sina
U daljini, kojim nije vina:
Pijte s mjerom, da budete budni,
Kadno dušman ide u pohode;
Pijte smjelo, da mi niste trudni,
Da nam loze novu slavu rode;
Pijte smjerno dar božanski, vrući,
Pijte mudro, kako Mirza uči.

Naše Gore List 1862.

OKO DJEVIČINO

Gle danica, zvijezda krasna,
Kako trepti u pô neba,
Pod danicom voda jasna
Od radosti se koleba.

Raduje se, širi krila,
Slatko pljuska, tiho šušta,
Kad se zvijezde svjetlost mila
U krioce bistro spušta.

Gle djevicu crnooku,
Kadno svati pogled smjeli
Nebu jasnu i visoku,
Sve se nebo razveseli.

I vidiku na beskrajnom
Zvijezda ljubve se upali,
U tom žaru divnom, sjajnom
Djeve oko se zrcali.

Drago svijetu nizokomu
Gledat lice daničino,
Draže nebu visokomu
Motrit oko djevičino.

Naše Gore List 1862.

KOLIKO LI LJUBAV TRAJE

Koliko li ljubav traje?
Znaš li, kadno suza pane,
Kad je teško duši;
Suza pane, sunce grane,
Suza se posuši;
Slavljem smijeh rastjera vaje:
Toliko ti ljubav traje.

Koliko li ljubav traje?
Znaš li, kako usne gore,
Kad se dijele jadni;
Tek što drugi prešô gore,
Usna već ohladni;
Vjetrić rasu uzdisaje:
Toliko ti ljubav traje.

Koliko li ljubav traje?
Gledaj, ruža kako momi
Sja u pramih gusti';
Ah al' moma ju prelomi,
Ruža glavu spusti,
Poniknula, uvela je:
Toliko ti ljubav traje.

Koliko li ljubav traje?
O kak' su im suzne oči,
Gdje ti zinu raka,
Suzom gorkom se namoči

Zemlje svaka šaka;
Trava klica, bol prošla je:
Toliko ti ljubav traje.

Naše Gore List 1862.

ŠKOLJKA

Kano more, sinje more,
Srce ti je milo,
Baca talas dolje, gore,
Mlado uskipilo.

U njem ti je divna sjaja:
Sunce, zvijezde male;
Ma s radosti da su s raja
U srce ti pale.

Kano more, more sinje,
Srce ti je drago,
U njem rajsko sve milinje
I sve zemsko blago.

Samo more izbacilo
Malu školjku jednu,
Mene srce pozabilo,
Ljubav moju bijednu.

Naše Gore List 1862.

HOĆE LI MI DRAGA DOĆ'?

Tiha noć;
Pod prozorom mile stojim,
Sitne zvijezde nebom brojim,
Samo jedne zvijezde nije
Najsjajnije, najmilije.
Hoće li mi draga doć'?

Tiha noć;
I po noći lud se tucam,
Sjetan tanke žice kucam,
Al' sve pjesme žarke moje
Samo ozivlju glase svoje:
Hoće li mi draga doć'?

Tiha noć;
Ah ta crna noć je nijema,
Moje drage ne i nema;
Pa se nadam, pa se mutim,
Sada planem, na zlo slutim;
Hoće li mi draga doć'?

Tiha noć;
A za noći zora rana,
A za nadom gora rana;
O drugom je draga snila,
Drugomu se zavjerila:
Ne će draga, ne će doć'!

Naše Gore List 1862.

POŽAR

"Gori, gori!" "Zaboga, gdje, ljudi?"
"Amo vode, amoder pomoći".
Ah, ostan'te, nemojte mi doći
Gasit vatru, zaman su vam trudi!

Ta kušo sam da taj plamen gasim
Bistrom suzom, jer mi hara grudi;
Al sve zaman, s nova oganj hudi
Buknu srcu, probuđen uzdasim.

Neka gori vijekom vatra ova.
Dušo, gasi vatrom ju cjelovâ,
Manje nije, sa mnom se ne šali!

Nećeš? E, pa ja na sudnji danak
Tužit ću te da mi mirni sanak
Srce žarkim očima upali.

Glasonoša 1862.

CRNE OČI

Titra svijeća, amo-tamo skače,
Svjetlomrca po jesenskoj noći,
Vabi putna čarobnom si moći,
Za njome će - svjećica izmače.

Zavela ga u tamne dumače,
Kud će jadan mrklim mrakom poći,
Hman nazire spasa u samoći,
Zaman zove i zaman se plače.

Tako, djevo, crne oči tvoje
Sad zamame ognjem srce moje,
Sad me iz njih mrkla bije tmina.

Posvijetli mi okom - do srca si,
A tad, dušo, svjećicu ugasi,
Nek me krije sretna pomrčina!

Glasonoša 1862.

U SLAVU 25. SVIBNJA GODINE 1862. NA GROBNIČKOM POLJU

U 'nom kraju, što ga more paše,
To hrvatsko sinje naše more;
Kud hrvatska kruna nekad sjaše,
Pružaju se gole kršne gore;
I sred gora stanovi nevolje,
Pustom krši posijano polje.

Da bi stranac putem stao ôde
Ne znajući prošle slavne zgode,
Pa da gleda, dok mu oči vire,
Kako s' krši pustim poljem šire;
Rek bi: "Stvorac stvoriv svijet u slavi,
Sve uresi, ovo zaboravi".

Al se vara. - Stvorac sveznajući,
Koj ukrasi svijeta širinu.
Vječnim okom ovu krš ne minu,
Obustavi um tu svemogući
Reče: "Nek nad pustim poljem time
Čovjek svoje sam proslavi ime".

Minu časi, minu duga ljeta,
Već dozrijeva konac star'jeg vijeka,
A to polje svejednako čeka
Umotvorne ruke vječna dlijeta,

Da se slavna zgoda u nj usiječe,
Da se krši ti ovjekovječe.

Kada netom od istoka grne,
Kao láva smrtonosna, kleta,
Ispod magle gdjeno plamti crne,
Pasoglavska krvoždna četa
Sa visina ledenog Altaja,
Da osveti kćerku od Kublaja.

Moskva pade, hrabri Ljah malahne,
Laki Madžar krvnom glavom bježi,
S straha Nijemac jedva da već dahne,
U okovih svijet istočni leži:
Sad će s' klanjat svomu gospodaru
Europa, bijesnom Tataru.

Valaj neće! Božji izabrani
Zatočnici ponosne Evrope
Silnom štitu silne prsi sklope,
Silno kliknu: "Crna gujo, stani!"
Planu slava staroslavnog stijega,
Kleti Tatar put istoka bjega.

Tko to bjaše koji buru skrši,
Tko l' prosvjetu Europi spasi,
Božju kazan nad nevjernim svrši,
Gdje mu zemlja, kak mu ime glasi?
Nuder znajte, tko tko barbara smlati:
Na toj krši bjahu to Hrvati.

Na toj krši krvnim slovom stoji
Da je narod manji tisuć puta,

Kad već sasma svijet kršćanski zdvoji,
Satro vraga slobode si ljuta;
Tu s' usiječe ime vječnim dlijetom
Da Hrvatska vjekuje pred svijetom.

Minu časi, minu duga ljeta,
Već dozrijeva zora novog vijeka;
Dugo zemlja bjaše tugom speta,
Al i bolje sreće se dočeka:
Jer se zaman ona moć zatire,
Što iz vira vječnoga izvire.

I gdje nađe narod sreća bolja,
Gdje mu sviće mlada tak sloboda,
Pa se skuplja usred toga polja,
Da se svetoj stvari slavan oda:
Da si sinom Primorja posveti
Stijeg junački na onoj vrleti.

Ah uzdigni, slavni naš vladiko,
K ocu vječnom tvoje vjerne ruke!
Kaži mu da narod naš je vikô
Na Slobodu, ne na ropstva muke.
I blagoslov višnjeg neba zovi
Na taj barjak, znak slobode novi.

Nek se širi po hrvatskim strana'
Kao krila labudova bijela,
A pod njima četa hrabra, smjela,
Trepet negda silnog Batu-kana;
Narod, komu baština je slava;
Narod, koj se brani štitom prava.

A vi, braćo, stojte kano skala,
Muž do muža, geslo budi "Sloga!"
Ne bojte se bure bijesnih vala,
Uzdajte se u svog starog Boga;
Stiže l' nekad prijeka vas nevolja,
Sjećajte se Grobničkoga polja!

Glasonoša 1862.

GOSPOJAMA I GOSPODIČNAMA HRVATSKIM

ŠTO SI REVNOVANJEM ZA NAŠU BRAĆU
CRNOGORSKU I HERCEGOVAČKU
LIJEPO IME STEKOŠE

Od palače do kolibe šeta
Mlada gospa, tiho suze tare,
Tiho zbori slova lijepa, sveta:
"Braćo, dajte, dajte, braćo, dare!
Nije tuđim, već svojim što date,
Dajte, braćo, ako Boga znate.

Hrvati ste - kako ne bi dali:
Ropstvo, grozi, a sloboda gine,
I oci vam krvcu prolijevali
Za slobodu mile domovine;
Hrvati ste - kojim prošla zgoda
Jedna želja, sveta riječ "Sloboda".

Braća ginu, crna čeljad vrvi,
Braću našu samo Bogo štiti,
Crnu čeljad lažni kršćan mili,
Nemilostiv rijekam svete krvi -
Al hrvatska krv lje nije voda:
Pomoć braći! pomoć spasu roda!

A koliba i palača sjajna

Svijetloj suzi suzom odgovara;
Po narodu iskra planu tajna
Put božanskog divotvornog žara:
Gdje se sestri bistro oko rosi,
Gdje sestrica za slobodu prosi.

Kako ne bi - srce od kamena
Od miline bi se rastopilo,
Zavrela bi ljudska krv ledena
Gdje se žari žensko oko milo;
Kako ne bi - gdje po nježnih usti'
Blagu vijest nam višnji Bog izusti.

I palača i koliba daje,
Više dara gdje je bolja sreća;
Manje dara gdjeno malena je,
Al ga svuda želja veća,
Al ih svud blagoslov Boga
Na pohodu srca lijepoga.

Kano pčele mladijem proljećem
O sunašcu žarkom rojem roje,
Slasti kupe mirisnijem cvijećem,
Pa ih nose u stanice svoje:
Tako gospe srcem našeg roda
Kupe slasti bratinskoga ploda.

Kupe slasti, melem ljutih rana,
Bujnog cvijeća s rajskog perivoja,
Gladnih usta radi boljih dana;
Pire plamen božanstvena boja;
Kupe zlato, gvožđe, da'no siječe,
Kupe suze, krvca da doteče.

Od darova što ih Bog podijeli
Rodu ljudskom, nek se širi, cvate
Dar najljepši, dar od svih najvelji
Sile svete, moći nepoznate:
Sloboda je prvi izvor sreće,
Koji netom svijetu odoljet će.

Šta je život gdje slobode nije?
Ah, bez duše mrtvo živovanje.
Bez slobode šta je mudro znanje?
Polje šta je kog sunce ne grije?
Ptica jadna bez laganih krila,
A bez krvi uvehnula žila?

Za nj padaše slavni rod Helena,
Za nj junaci staroslavnog Rima,
Za nj i puca srce nas, Slavena:
Bez slobode svijetu spasa nima;
Al nam ona propasti ne more,
Gdje se za nju naše žene bore.

Tim anđelskim duhom nadahnuta,
Pobijedit će braća naša vraga,
Smrvit glavu po njem zmaju ljuta,
Svuda cvast će pak sloboda blaga:
Raduj mi se, oj hrvatski rode,
Kad se u tebi takve kćeri plode.

Slava misli što je zamislila
Pomoć bratu, da sloboda svane,
Slava srcu čuvstva Bogu mila,
Što zavija braći ljute rane,

Slava oku takva kap što topi,
Kom idete, slava onoj stopi!

Slava vam, vi vjerne rodu žene,
Svojim sestram sjajno ogledalo.
Dok je takvih, sreća vam ne vene,
Kakve vi, tak vam i sjeme cvalo.
I dok kap još vrije krvi naše,
Spominjat će Hrvat ime vaše.

Glasonoša 1862.

KALIH-GRAD

Živ istesan iz kamena, burne dobe svjedok tužan,
Žiškin grad na hridi stoji, s'rvao ga udes ružan:
Propala mu okna sjajna, kao oči starca slijepa,
Kao pusto srce stoji dvorana mu nekad lijepa.
Propali mu zlatni vrsi, kô što pada zlatna kruna,
Vijor zviždi kroz zidine, kô što pukla jeca struna.
Stara kulo, ajme bijedna! - Ovi zidi, ove hridi,
Ko da ti se okamenjen češki jad u njima vidi;
Ovi zidi, ove hridi, to se ruši, to ti pada,
Kô da ti se ruši, pada rodu nada, svaka nada.
Al' u ponoć, vele ljudi, planu ovi pusti dvori,
Sja dvorana, nadaleko gromoviti pjev se ori:
Zlatne čaše rujna vina duž stolova poredane
Duž stolova kršni momci, sjaju im se slavne rane;
A na čelu kršnoj četi najkršniji junak sijedi,
Slijep na oči, bistar slavom, stari vođa Žiška sjedi.
Sjedi četa, pije četa, čaša čašu zvekom kuca,
Da od straha vijor šuti, od užasa hrid da puca;
Sjedi četa, skoči četa, pa ti ustma gromovnika
Slavom svane, pjesmom plane, pjesmom božjih zatočnika.
Ao četo! da bi sada uskrsnula trupla trula,
Ao četo! da bi sada iz svog groba osvanula;
A na čelu tebi, četi, kršan junak, Žiška slijepi,
Starom glavom, starom slavom i lomnimi svojim' cijepi;
Nuz to polje stare jade, vidio bi staru kletvu;
Nuz to polje nove grijehe, naišo bi novu žetvu.
Al' ne, miruj, starče, miruj, mirujte, vi krvni svati!
Nasiti se zemlja ova već krvave blagodati,

Naplaka se gorkih suza, nakrvi se i stratišta,
Načami se ljuta čama razvraćena kraj ognjišta.
A sad rodu, rodu tvomu zasinula opet zvijezda
I kô sinja s' diže ptica iz pepela, iz svog gnijezda:
Sinja ptica glasno pjeva, da se ne da, da se ne da,
Ma i gavran sinju pticu prijekim okom prijeko gleda;
Sinja ptica glasno pjeva, nek se čuje svijetom svima,
Da je narod uskrsnuo, da ga ima, da ga ima.
A ti, Žiškin zavičaju! Ti svjedoči slavi roda,
Da uskrisit mrtve smije ta nebeska kći sloboda,
Nek se krsti i nek znade širom svijeta svaka rđa:
Svako srce roda svoga svomu rodu tvrda tvrđa.

Naše Gore List 1863.

ZDRAVICA

Na, evo jedne čaše
Od stare loze naše!
Baš nije loša kap:
Kap žarka, bistra, vrela
Na brijegu je dozrela,
Gdje slavski pljeska slap.

Bog dao svima zdravlje,
U našem rodu slavlje,
Po svijetu dičan glas!
Pa hoće l' tko, u slavi
Da narod zaustavi,
Na nogu evo nas!

Bog dao svima sreću,
I blaga punu vreću,
Jer prosjak junak loš:
A imamo l' od neba,
Za narod kada treba,
Dat ćemo zadnji groš.

Da, više ćemo dati,
Drag dragu, sina mati,
Za sveti roda boj:
Aj nek' se čaša kuca!
Ma nam i srce puca,
Dat ćemo život svoj.

Sve redom rode zove
Na žetve sjajne, nove
Taj silni vijeka duh;
A narod naš da čami
Do vijeka u toj tami,
U bijedi nijem i gluh?

O ne će! zora planu,
Već krči stazu danu
Slobode gromki glas:
A zato, braćo, sloga,
Kad bude svoj uz svoga,
Doć' mora bolji čas.

Sad, braćo, svaki skoči,
Do vrha čašu toči
Po redu starinskom:
Oj živila sloboda!
A tko je ropstvu proda,
Tog ubij božji grom!

Naše Gore List 1863.

TROJEDINI BARJAK NAŠ

Od vijekova tri nam dara.
Dao nam ih dobri Bog,
Lijepa dara, sve što stara,
A u slavu roda tvog:
    Do tri boje,
    Sveto troje;
Da ih pamtiš, da ih znaš:
Nek se vije povrh glave
Vilin znamen stare slave
Trojedini barjak naš.

Rujna boja, krv rumena,
Prošlih zgoda krvni list,
Prot' barbarstvu prolivena,
Svjedok sjajan, svjedok čist:
    Za slobodu
    Opet rodu,
Da mi pamtiš, da mi znaš,
Krv ćeš dati, ako valja
Da se nigda ne okalja
Trojedini barjak naš.

Bijela boja, ćud nedužna,
Svega roda obraz živ,
Što ga shara ruka ružna,
Nije narod, nij' on kriv, -
    Čud nevinu
    Čuvaj sinu;
Da mi pamtiš, da mi znaš:

Proklet onaj od svog roda,
Koj' za podlo mito proda
Trojedini barjak naš.

Modra boja, lice neba,
Kao vedri božji hram;
Nebo zovni, to nam treba,
Jedina je pomoć nam:
    To nas spasi
    U zlim časî;
Da mi pamtiš, da mi znaš:
Ne uzdaje s' u nikoga,
Neg' u sebe i u Boga
Trojedini barjak naš.

Pa će zasjat tvrdom slogom
- Nek si grakće, tko je slijep, -
I pred svijetom i pred Bogom,
Sjajan, vedar, čist i lijep
    Trojim cvijetom
    Cijelim svijetom,
Ma i tko si, da ga znaš,
Opet čitav, nepovrijeđen,
Nikad vragom nepobijeđen
Trojedini barjak naš.

Naše Gore List 1863.

BOHINJSKO JEZERO

I.

"Ajd', brodaru, glavo sijeda,
Časa mi ne časi:
Na zapadu svijeća blijeda
Pomalo se gasi,
Luč za luči gor' se trne,
Mrki mrak se bijegom grne,
Na istoku iznad gora
Pramen blijedi već se prosu.
Čuješ ptice? Vidiš rosu?
Ajd'mo, sad će zora! -

Nuder jednom iz kolibe,
A u torbu hljeba, ribe;
Prekrsti se, čamac riješi,
Upri veslo, spješi, spješi!
Nuder već ne kasni,
Bit će danak jasni."

Sjede brodar, čun se ziblje
Voda pljuska, val se giblje,
A mi ajd' na čamcu naglom
Bistrom vodom, bijelom maglom.

Bistra si mi, vodo hladna,
S božjeg oka suza čista,

Put bisera što se blista,
I u krilo roda jadna
Među zelene gore pane;
Jer dobrotu božju boli,
Gdje rod vidje bijedan toli,
Gdje tolike ljute rane.

Talasi su bistri tvoji,
Gdje nebesa vijek se smiju,
Gdjeno zvijezda zlatni roji
Obnoć svijetla lišca miju,
Gdje u dubinah vile tanke
Ljuljajući sniju sanke,
Gdje pastrvâ četa glatka
Skačuć valom poigrava,
Kud iz gora rijetka, slatka
Tiho teče - naša Sava.

Čudna si mi, maglo bijela,
Nad krajinom veo bujnom,
Što vilinska ruka splela,
I proplela zorom rujnom;
Kano more se prolivaš,
U ko'e rone oči smjerne,
Jer u krilijeh svojih skrivaš
Blaženosti neizmjerne:
Ah ne skrivaj toga raja,
Da ga oči moje ljube,
Da se pasu, da se gube,
Srijed radosnijeh uzdisaja! -

Uto danak mladi se pomoli,
A u narav žar se čudan proli;
Danak, željan ljubit mlado lice

Pokrajine, svoje nevjestice,
Zlatnim prstom iza gore skida
Srebra veo s kraja, - maglu tanku
Što si snivat mogô prije u sanku.
Rađa ti se, kud je očim' vida.
Danak maglicu razgrta,
A očima tu prostrta:
Nebo, gora, val, dolina,
Čudo, radost, slast, milina.

Uz kraj kitni vijenac skalâ
Iz zeleni bujne skače,
Bistrom kapi val ih pláče;
A na skalam crkva mala:
Ribarova prosta duša
Moli tamo - Bog ju sluša.

Na crkvici zvonik tanka struka,
U zvoniku zvonce medna zvuka:
Sve to stavi stražom božja ruka,
Da u stane ove mirne
Prijekom strasti čo'ek ne dirne.
Zvona zvone,
Mileno romone,
Da se voda na jezeru ziblje,
Da se čude u dubini vile,
Zelen-hvojka sluškajuć prigiblje,
Da onijeme sve naravi sile,
Na glasove božanstvene, mile.

Zvona zvone, uz brdo se šire,
Gdje se šume bujni svijet zeleni,
Gdje pastirče u milenoj sjeni
Pozdrav danku uz frulu prebire;

Lijep je pozdrav, lijepo iz daleka
Odzdravlja mu s gore seka jeka.

Zvona zvone, do vrha dopiru,
Na molitvu vabe, gdje u miru
Srijed mirisna polja revna snaša
Od zore do mraka ruke maša,
Plodnim ljetom u drvenu stanu
Za zim' spravlja kući mliječnu hranu.

Divna šumo, goro bajna,
Zagonetka vječna duši,
U povorki tvojijeh tajna
Mudrovanje sve ogluši.

Gdje je korijen tvomu cvijetu,
Gdje početak tvomu svijetu?
Tko podiže zelen-jele,
Da 'no cvatu radosnu plandište,
Da 'no stoje tužnu utočište,
Vijek zelene, neuvele?

Pitaj, zvijezde tko posija po nebesi',
Pitaj, svijet tko takvim uresom uresi?
Taj posija vječno oto sjeme
Na brdina pustih kršno sljeme.

Tu proljećem, vele ljudi,
Kad na vodi led se lomi,
I prolaze krajem gromi,
Diže vijor silni, hudi:
Bura bije, a dažd prši,
Gora grmi, dub se krši,

S straha tresu s' vite vrši;
Mrkim pasom pašu se nebesa.
Divlje čete rikom urnebesa
Tu prolaze.
Sve poraze.

Duhovi su zatočnika,
A franačkog mača vrazi,
Ah! slovenska negda dika, -
Sad im kosti unuk gazi;
Branitelji sve slobode,
Sad robovi crnog groba,
Po noćnijeh šumah hode,
I nariču u gluho doba - -

Al' čim danak na istoku sviće,
Sva prilika oku se izmiče;
Niti vihru, nit duhovom traga,
Do suzicâ šumom - rosa blaga.
- -

Al' gle oči više lete
Pod visoke neba strane,
Vrhâ vitijeh sniježne čete
U sjajnosti svud se bane;
A pred svima gorska slava,
Vrh ponosni od Triglava.
Jugoslavska gorda kula
Diže do tri silna prsta,
Zakletva joj nijema, čvrsta;
"Aj nebesa, da ste čula!
Dost' tuđinu, dost' je veće,
Glave moje dalje ne će
Jer sam kraju ja klisura;

Nek se diže tuđa bura,
Divljom bijesni nek nahrupi,
Silnim valom nek me lupi,
Jednom pjenom nek m' ovije:
Moja sila ju odbije!
Dost' tuđinu, velim, veće,
Glave moje! dalje ne će."

- -

Blago oku, što to zrije,
Blago duši, ku to grije!
Tko da tu se ne zaljubi,
Ne zaljubi, ne izgubi,
Ne razgriva, ne usniva,
Kom' da s' duša ne raspliva?
Kog da mašta gor' ne poni,
Na snježane gorostase?
Kog da želja ne zaroni
U plavetne dol talase?
Raj u raju, svijet iz svijeta,
San o vječnoj blaženosti,
Krajina je ova sveta,
S njom se prosti, s nebom se oprosti.

Bože! Šta Slavene tu nastani,
U tih mirnih, u tih divnih stanî?
Kakva 'e raj za dušu dika,
I srijed raja kad je duša mučenika?
Kad mučanje njeno zvanje,
Kad bje tuga i nevolja
U tom raju živovanje?
Kad joj nada nikad bolja,
Kad nevjera njena nada,
Kad se duši ne da svoga rada?
Šta je slava sviju slava veća,

Kad ta slava nije nikad sreća?

Al' grehota 'e kušat čuda ova
U samrtna svezat slaba slova!

II.

Moj Slovenac stasa čvrsta
Sa vječnijeh goram' puta
Tiho sjedi, tiho šuta,
Pije lulu od pô prsta;
A klobučac na pô glave,
Pod klobukom oka hitra
Iskra čudna čudno titra;
Veslo kreću ruke zdrave:
Mi na kraju vode mile, -
Odnijele nas, rek bi, vile!
Brodar ma'nu
A mi ajd' u gorsku stranu.

Smotri l', brate, kaži, u životu
Oko tvoje djevojku ljepotu?
Nju smotrilo, nju ljubilo,
Od ljubavi se snebilo,
Pa gledalo, da se srce puno nade
U srdašce djevino ukrade;
Teški puti u srdašce vode:
Hitra glava, muke, riječi glatke;
Al' sve muke mile su i slatke,
Kadno doprije, slasti gdje ishode.

Il' viđaše, kako mjesec blijedi
U jesenskoj noći modre staze slijedi?
Sad nam siva, sad ga oblak skriva,
A kad rasut oblak, četa siva,
Po vedrini mileno usmiva.

Tako i penjat se je u tu goru.
Blagoj vodi da dođeš izvoru.

Sad o nogu zelen-granje
Sto zapreka putem svije.
Rugajuć se cvijetak smije;
Ele trudno putovanje!
Sad oprezno gredom kroči,
Sad je ne ima - de preskoči!
Sad deteljak, šaren striče,
Siječe boru kljunom koru,
A na grani vitom boru
Kukavica vaj nariče,
Po travici šturak skače
Od brežuljka do brežuljka.
Eno guje, gdje izmače,
Gle metuljka!
Donijelo ga povjetarce,
A cvijetlice gorom mile
Napoju mu raskrilile:
Puno meda sve njedarce,
Da sirota ne pogine,
Gdje zaluta iz doline.

Hlađan vjetrić lišćem šušta,
Iz daleka, čuješ, spušta
Drvar drvlje strmim putem žljeba,
Da ga vozi do bijela Zagreba;

A međuto Sava prši:
Sad zeleni mah joj posteljicu stere,
Sad se vere
Kroz izdrte brijegom krši,
Sad žuboreć uhu je milina,
Sada grmi, daljna grmljavina.

Sava s' krči put do mora,
Krš joj ne da, - Sava mora!
Tko će napred, valja s' borit, pobro,
To Slavene pitaj, znadu dobro.
Vječna mudrost izvela je rijeku,
Ta da tamo, ta onamo teku,
Da što srodne, složno se sjedine,
Da doteku široke pučine.

Svaka voda svojim putem mora,
Naprijed onam', kud joj kaže gora,
Naprijed samo - uz vodu ne smije,
U naravi takov zakon ti je;
Naprijed samo, onom cilju smjerno,
Gdje ju grli more neizmjerno.

Ono more, more preduboko,
Komu konac zaman traži oko,
Gdje se rađa bijelog bisera
U dubinah neizmjerna mjera,
Kamo rijeka iz daljine
Nosi valom zlatne gline;
Kud smionost ljudska kreće
I promeće svoje sreće;
Kuda hitre plavi plove
Tražit svijete čudne nove;
More mirno, gdjeno se zrcali

Oko božje u bistrijeh valî;
More burno, - da bi njegva sila
Svijet široki poplavila.
Kakva rijeka, sila morskih voda:
Takva narav, nada slavskog roda.

Svaki narod svoje staze slijedi,
Rukom božjom propisane,
A rod svaki svomu rodu gledi,
Da što jači složno se sastane
I u sreći, i u bijedi;
Naprijed! kad se sile slože,
Sve ćeš dobit, sve se može.

Svaki narod traži narod svoji -
Što nije tvoje, š njime se ne spoji,
I prokleta ona ruka glupa,
Što iz prsi bratsko srce čupa;
I proklet poljubac da je,
Koj si brata griješno izdaje!
Naprijed samo ima rodu tijeka,
Naprijed duhom, naprijed glavom,
Naprijed snagom, naprijed slavom,
Naprijed samo, glas je vijeka,
Inog ne ima za nas lijeka.

Da, dan hoće, mora doći
Tužnih borba slavna dika;
Jednim putem ćemo poći,
Vezat će nas lovorika;
Jer ne dade Bog badava
Slavskom rodu ime Slava.
Da, dan hoće svanut paka,
I slavenska čeljad jaka

Će se steći
U svoj sreći,
Pa će more silno, možno
Drmat velim svijetom složno.
Jošte svijetu, još sunce ne pada,
Svima sjalo, i za nas je nada.

Da, dan hoće, mora se porodit,
Da će nestat Slavi tuđa briga,
Da će duh se širit i rasplodit
Umna djela, mudra knjiga;
Iz dubina slavskog duha sveti
Biser će se na svijetlo iznijeti.
Neka znadu:
Tko prosvjetu drugim čuvati umije,
Svu prosvjetu i sam budit smije;
Da imadu
Branitelji takve glave.
Kakvim s' branjenici slave.
Zato naprijed složne volje,
Hoće, mora biti bolje!

- -

Mnogo rekoh, mnogo ćuti', -
Ne ću više, brate, prosti,
Tijeh je riječi veće dosti;
Al' što pamet moja sluti,
Želja moja, želja tvoja,
Nada tvoja, nada moja:
Tako sluti duša svaka,
Duša svaka poštenjaka.

- -

A - gle čuda! - s hridi strme

Dva staklena stupa grme,
I po gori
Svud se ori,
Kô u pjesmi stara slava,
Voda bistra gdje žamori:
Tu se rađa - naša Sava
Tu se rađa, -
Tudijer u dubinu pada;
Svijetla joj se pjena blista
Kô ljeskanje srebra čista.

Da to znano lakomčevu oku:
Keseći se skoči u brzu skoku
Put propasti,
Gadnom nadom,
Da će mu pod vodopadom
Biserak i srebro cvasti.

Tu se rađa - teče putem juga,
Da svjedokom bude slavskih tuga,
Što ti teče - a što dalje,
Sitni biser zrakom pršeć šalje.

Uto sunce - nije šala,
Jer ni gora nije mala -
Prevalilo goru kasno,
Dosta kasno, al' je jasno;
Jer bi ti se pokajalo,
Da tog čuda ne gledalo.

Sinu sunce
Nad vrhunce:
A u svakoj kaplji sedam svijetlih pruga,

A u svakoj kaplji sva nebeska duga.

Znam, da ljudska grud
Danas malo mari,
Tko svemirom mudro kreće,
Tko li dijeli svijetu sreće;
Znam, za ovu ćud
Znahu samo stari.
U nesreći samo zoveš tvorca svoga,
Jer, - ah! - sreća ne zna Boga.
Al' to gledaj, ćuti sreću,
Poznati će duša tvoja
Viši razlog, mudrost veću,
Da vrh zvijezda moć je koja,
Što to lijepo udesila,
Uredila, nakitila,
I čovjeku podijelila:
Nek po čudu ovom znade,
Da na nebu Bog imade.

- -

Zdravi meni,
Vi zeleni
Gajevi po gori!
Zdrava Savo,
Naša slavo,
Hlađani izvori!

Ah da mogu, sličan u bajci junaku,
Iščupati zlatnom suncu svijetlu zraku,
Iščupati, pa u krunu savijati,
A na krunu voden-biser nanizati,
Da žrtvujem Slavstvu vrijednu diku,
Na tom krasnom gorskom žrtveniku,

Da se sjaje
Kroz sve kraje:
Nek se znade, slavska majka,
Slavski duh da nije bajka.

Ah da mogu, kô nekada
Samson vrage roda svlada,
Ogrlih te vodne stupe,
Na nevjere ote glupe -
Štono raji tužnog juga
Zadavaju tisuć tuga,
Na slobodu i krst reže -
Da se sruše, neka bježe
U istočne puste tmine,
Nek ne kuže ote krasne postojbine.

Ah da mogu, skupio bih ovu rosu,
Da izmijenim sve pregorke suze,
Što niz lica jadnoj braći puze,
Gdje ju more gladnu, jadnu, bosu,
Nek ne plače, ne uzda'ne,
Jer već Krstu zora svane.

Ah da mogu, skupio bi sve Slavene
U divotne ove gorske sjene,
A kraj vode ove svete,
Nek im bude slavska Lete:
Nek zarone gorke uspomene,
Nek se snova svak pokrsti,
A, tko malovjeran dvoji,
Krepkom vjerom duh učvrsti,
Da budemo svi već svoji.

"Teci Savo, diko moja,
U divotne južne strane,
Nek ti voda jasna tvoja
Pere rodu ljute rane;
Primi suze, što će pasti
U tvoj talas s tužnog oka,
Primi uzdah bijedne strasti,
Pa ga nosi put istoka.
Kud mi prošla, dobro došla,
Bolju sreću braći našla;
Gdje ne našla, tiho zbori:
Ne će živjet, koj' te mori...
Avaj Savo - šta si tužna?
Šta ti voda mutna, ružna?
Znam, u vodi ti je krvi,
Raju zmaj gdje ljuti mrvi;
Znam, ah - voda ti se muti,
Jer te pije krvnik ljuti.
Savo, Savo! kad ćeš veće
Teći rajem slavske sreće?
Kad ćeš - - -"

Moj Slovenac: "Ajdmo sada,
Gospodaru, - sunce pada."
Odoh tužan, odoh sretan;
Uto s' večer spusti ljetan;
Veće rasu Svemogući
Nebom zvijezdâ cvijet gorući;
Mirno 'e - izmeđ gorâ strmî
Izvor Save muklo grmi.
Mi u čamac, mi do kraja, -
Ja kô anđeo prognanik iz raja.

Umuknuo glas već pijetla
Krijesnica tek busom svijetla,

Titra, - katkad iz dalekih sela,
Psa čuvara vjerni glas zazvuči;
Iza grmlja kolibica bijela
Mog brodara vabi kasnom luči.
Moj Slovenac rukom ma'nu:
"Ravnim putem valja poć!"
A duboko ja uzdanu':
Lijepa goro, laku noć!

Naše Gore List 1863.

HRVATSKOME SINU

Nit kô carstvo nebeskoga sina,
Nit kô strica sjevernoga kraj,
Široka nij' tvoja domovina,
Naš hrvatski mili zavičaj;
Al' sred bure svijeta i sred truda
Sveta neka ti je ova gruda.
Ljubi mi ju, mili sine moj.
Od djedova ti je ostavljena,
Svetom krvi stoput pokrštena,
Na njoj, sine, čvrsto, krepko stoj.

Ta na njoj je narod taj naš nikô,
Dičan narod, pa još živ i zdrav,
Za slobodu ginut odvijek vikô,
Za slobodu bijesan kao lav;
I ti, sinko, iz toga si krila,
Roda sreća nek t' je uvijek mila:
Ljubi rod svoj, dragi sine moj.
Bili vedri ili burni časi,
Ti ponosno rodu svom se glasi
I do groba uza nj vjerno stoj.

B'jaše časa dosta, ah, predosta,
Što nas bubanj zvô pod tuđi stijeg,
A Hrvačad ona "divlja, prosta"
Satjerala vraga vijek u bijeg;
Plaća tvoja, kôm te svijet nadari?
Ropstva b'jasmo, vele, janjičari!
Zato dobro pamti, sine moj,

Već je hora, da radimo danas
Ne radimo tuđem, veće za nas:
Rad za narod nek je život tvoj.

Da, u kolo amo, svi Hrvati,
Svaki sada po razumu svom
Objeručke nek se posla lati,
Da gradimo netom lijep si dom.
Čina treba, čina, ljudi, čuste!
Nije nam do vike prazne, puste,
Zato dobro pamti, sine moj:
I ti nosi kamen toj palači,
I ti podaj zrno toj pogači:
Nije ploda, gdje ne teče znoj.

Tvrđa nam je na razmaku vijeka
Dom hrvatski, - ti joj graničar,
Odsvud, odsvud prijeti zloba prijeka,
Da razori taj božanski dar;
Al' ti drži uvijek pušku punu,
Pomno, sinko, stoj mi na kordunu,
Pa naperi oštro pogled svoj:
Na pomolu, gdje nam prijeti kuga,
Il' se šteni ili se vijuga,
Ti zagrmi gromom sine: Stoj!

Stojder, vraže, ni koraka više,
Ni koraka, il' u jedan hip
Zrno moje biljeg ti napiše,
I satrt će mahom vražji kip. -
Oj neka to misli, radi, snuje,
Plete, mrsi, glođe, grize, ruje,
Razbit će si gnjusno rilo krt
O d'jamantnom roda našeg slogu,

Gdje pisano stoji, a po Bogu:
Tu sloboda samo ili smrt.

Da, sloboda, ona divna sila,
Po kôj tužna zemlja biva raj;
O slobodo, steri zlatna krila
Nad hrvatski lijepi zavičaj;
U slobodi nek se rod naš grli,
Majka, ljuba, djeca, junak vrli,
Po slobodi tek si, sine, svoj,
Pa nek tuđ ti laska, laže, miti,
Ti ne slušaj, sloboda te štiti:
Nju obrani krvcom, sine moj.

A da sudba branit ju ne dade,
Da nam zadnji odzvonio čas,
U verigah ne nalazi nade,
Ropstvo nek t' ne bude rđav spas;
Na toj grudi, gdje te majka rodi,
Nek i zvijezda života zahodi,
I slobodan legni u svoj grob;
Da ti škripi ljutit vrag nad rakom:
"Slobodan tu Hrvat pao junakom,
Bio zadnji, al' ne bio rob."

Naše Gore List 1863.

LJUBAV SVUDA

Ajme, milče, - slušaj mene!
Al si, milče, tvrda glava;
Kud ti sitna nona krene
Bijelim svijetom, - sve badava!
Ma i kamo, ma i kuda,
Moja ljubav slijedi svuda.

Bud' u gori vita jela:
Kukavica, ptica mala
Na granu bi jeli sjela,
Jeli bi se nakukala;
Mala ptica, moja duša,
Da joj jela tugu sluša.

Bud' ružica sred cjeline:
Na krilijeh povjetarca
Pao bi ti sa vedrine
Žarki biser njedarca.
Žarki biser, - rosa, - što je?
Ljubav moja, srce moje.

Leti srna crnooka,
Mene, milče, ne umori:
Ja za tobom skok do skoka,
Raspeh mreže po svoj gori:
Živu bi te ulovio,
Živo bi te poljubio.

Sred talasa sinjeg mora
Ko vilinja lađa brodi:
Iznenada gle vijora,
Gdje za tobom mahnit hodi!
Vihor? Otkud? Milče, ja sam,
Gdje za tobom jadan basam.

Da si pjesma, što ju pjeva
Anđeo Bogu usred raja:
Ona jeka, što s' razlijeva
Poput tužnog uzdisaja,
Ona jeka, dušo mila,
To bi moja duša bila.

Il' da zvijezda vedrom noći
S drugim zvijezdam vodiš tanac:
Ja bi suzne digô oči,
Jedan bijedan zvijezdoznanac;
Letile bi oči nebom
Sve za tebom, sve za tebom.

Pa da grli vrat taj bijeli
Jednom ruka sretna, druga,
Ni onda se ne odijeli
Od teb', milče, moja tuga:
Zaplaču l' kad oči tvoje,
Suze tvoje - tuge moje.

Zato, milče, slušaj mene!
Jednim putem, jednim samo
Nek ti sitna nona krene:
Na to srce, amo, amo!
To te ljubi, tu je vjera,

Tu te nitko živ ne tjera.

Naše Gore List 1863.

ŠIPCI

iz vrta Petrice Kerempuha

I.

1. Pjesniku biljaru

Slavko pjeva, a mlađano cvijeće:
Ružu, trator, smilje i koprivu;
Tko mu sluša bujnu pjesmu reć' će:
Slavko pjesmom pokosio njivu.

Stan', pjesniče, ne čupaj nam cvijeta,
Ne pjevuškaj, grješno 'e djelo ovo!
Bit će kravam pustih sedam ljeta,
Đakom prazno "Biljarstvo Šulkovo".

2. Pjesniku Davoriću

Zvonko zove gromkim glasom
Junake u ljuti boj,
Kô Tirtejev, prijatelju,

Čini mi se pojav tvoj:

Jedno zvanje, jedna krika,
Razlika je jedina:
Hroma noga u Tirteja,
U teb' pjesma šepava.

3. "Suum cuique"

"Oj Hrvatska, tebi nij' jednaka
Nijedna zemlja mnoštvom narodnjaka,
Državnika, mudrih diplomata -"
" "Da, amice, ima ih kô blata;
Pa mi reci, da sam čovjek loš,
Ak' ne dobiš takva tri za groš!" "

4. "Libera nos a malo"

Nek nas mine crna kuga,
Rat nesretan, ljuti grad,
Nek ne mori dušu tuga,
Zemlju suša, strašni glad;
Neka božji trijes satare
Gadne zmije,
Zlobne lije,
Zvijeri, što nam zemlju kvare!
To molimo u sav glas

Dobrog Boga svaki čas.
Al' prije svega, moji ljudi,
Molitva nam naša budi:
Sačuvô nas stari Bog,
Da nam mijesi politiku,
Politiku, pustu viku
Sveslavjanski filolog!

5. Liričan povod bolesti

Motto:

Divne čare tvoje premilene
Više ljubim nego očiju zjene;
Kit ne ljubi toli morske pjene,
Koli rob tvoj tebe ljubi.

(Jagodice VIII. u "Danici")

Našu Savku ljuti grči more;
Bože! Bože! Savko, šta je to?
"Ah pomoz'te, ljubezni doktore!"
Doktor veli: "Bogme, to je zlo!"
Doktor pipa, pita, sluga gleda,
Al' se boli povod, naći ne da;
Kad na stolu smotriv doktor bijedan,
"Danice ilirske" broj tu jedan,
Kliknu: "Ne čudim se, gospođice!

Kako ne će grč vas uhvatit?
Pozobali tu ste "Jagodice",
A u njih vam bio čitav kit!"

6.

Nijedan nam od Hrvata stari'
Naše vince vodom ne pokvari,
Pa bi l' djeci, kaž'te, bilo zdravo,
Oktrojirkom kvarit staro pravo?

7.

Za mlada vam dreči svaka žaba,
Djevicom je bila svaka baba,
Zelen-drvom bio svak' panj stari;
Ne vič'te mi zato, vi rovari,
Kad je postô mnogi koj' Ilirac
Beamterski suhi penz'jonirac.

8. Očitovanje ljubavi

(U duhu mlade "narodne naške" lirike).

Ljubim te i milo tvoje lice,
Koliko vrag mrzi božji raj,
Kô što lovac ljubi prepelice,
Ljubim te kô Kinez ljubi čaj.

Ljubim te kô što juratuš čaše,
Kô što kartaš ljubi crven kec,
Kô što stado ljubi tuste paše,
Mlado zelje kô što ljubi zec.

Ljubim te kô vjeverica orah,
Kô praktikant ljubi protokol,
Kô što vile hladak zelen-gorâ,
Kô što krava silno ljubi sol;

Ti me ne ćeš - premda strašno tuče
Srce moje kao potrt zvon,
Zaman, zaman pjesma mi jauče,
Ti sve veliš: - "ne će mi se on!"

Dobro dakle, kad odbijaš mene;
Nek ti srce hladno, neka zna:
Kako ljubi Mihel sve Slavene,
Tako ljubim, tebe, djevo ja.

9.

Iskipjela veće milosnica
Sve još sipa poglede ljuvene:
Rumenilom išarana lica
S stida joj se tobož porumene:

Znaš li krepost pobijeljenu, brate?
Kaži, što se tebi nalik čini
Milosnici? - Prstom kaži svate:

Gljiva ta se svuda sama kaže
Kruhoborska to je, brate, četa,
Prodala se, pa sve vičuć laže:
"Rode mili, domovino sveta!"

10. Kruhoborka

Boriti se za slobodu,
Vjere meni, to je lijepo -
I pomagat' milom rodu!
Al' ne odviš' - to je slijepo!
Jer do greba
Treba hljeba.

Ima prijekih prijatelja,
Što nam groze odasvuda,
Njih se branit - moja 'e želja!
Al' ne javno - nisam luda!
Jer do greba
Treba hljeba.

A tko 'e s nami bezobziran,
Otpor tko će tu zanijekat'?
Al', zaboga! miran, miran!
Mi možemo jošte čekat'!
Jer do greba
Treba hljeba.

Pođemo l' sa svijeta toga,
To ć'mo biti tek junaci,
I u raju molit' Boga
Za rod kao slobodnjaci: -
Jer ne treba
Tamo hljeba.

Naše Gore List 1863.

NARODNA PJESMA

Iz križevačke županije

Polje tamo je široko,
Vu njem vinograd;
Njega čuva Drinopoljka,
Lepa devojka;
Mimo jaše mlado momče
Na vranem konju;
"Tiho, tiho, mlado momče!
Idem ja s tebom."
"Nejdi, nejdi, Drinopoljka,
Lepa devojka!
Široko je Drinopolje,
Utrudiš se ti;
Visoka je črna gora,
Umoriš se ti;
Gliboka je Biser-voda,
Utopiš se ti;
Zločesta je moja majka,
Nevgodiš joj ti."
"Ja prehodim Drinopolje
Cveće birajuć';
Ja prehodim črnu goru
Vence vijajuć';
Ja pregazim Biser-vodu
Boga molejuć';
Ja ugodim tvoji majki
Tebe gledajuć'."

Naše Gore List 1863.

STARI PLEMIĆ

Što ću sad? Moj dvorac bijeli
Moskovska mi četa spali,
Kozaci mi kćer oteli,
Sinovi u boju pali,
Ostah starac sam te sam;
Kaž'te, kud ću? Kaž'te, kam'?
Deder, Žide, toči vina!
Živi "wolność i oczyna!"

Tako stari plemić zbori,
Niz brke mu suza kane
"Hura" uto glas zaori,
A pred kuću četa pane,
Svaki junak ljuti zmaj.
"Oj, Židove, otvoraj!
Pa nam toči žarka vina:
Živi "wolność i oczyna!"

"Otkud ljudi?" "S Čenstohova,
Bilo tamo ljute sječe!"
"Hoće l' skoro biti nova?"
"Čuješ? Ruske trublje zveče!"
Starac paše mač o bok,
Pa na vranca skokom skok!
Ajd' na Ruse sva družina:
Živi "wolność i oczyna!"

Naše Gore List 1863.

TATAR-KAN

Ao slavlja! mlade bule!
Jeste l' priču - jeste l' čule?
Pobijedio Tatar-kan,
Pobijedio đaura kleta;
Na cjelini od đul-cvijeta
Zabio svoj labud-stan.

I pod hladom vite palme
Redaju se puste čalme,
Kan im dijeli silan plijen,
Njim i svecu svete Meke;
Kan s' razvali na dušeke,
Munja mu je oka tren.

Sve im dijeli: hate, zlato,
Roblje, ruho prebogato;
Samo dvoje drži sam:
Đaurskog vođu radi glave,
Đaursku ljubu, oči plave,
Nek nasite srca plam.

Na umoru vođa pišti,
Pod čadorom đaurka tišti
Kana o svu lažnu grud;
A kan slatki šerbet pije,
Ljubi djevu, pa se smije
Krotak lavić - negda ljut.

Pa sred živa, slatka žara
U srce mu nož udara,
I kad bijeli svanu dan:
Đaurska ljubav osvećena,
U svôj krvi razvaljena
Leži đaurka, Tatar-kan.

Naše Gore List 1863.

ZVIJEZDA STADO

Zvijezda stado svijetlim svijetlom sjaje,
A tih vjetrić šumsko lišće vije:
Anka veslom vale Savom rije,
Amo brod u moje vodi kraje.

Savom plovi, a pjesma joj zbori:
"Oj pjesniče mili, moje drago"
" "A ti, dušo, moje si sve blago!" "
Glas po gori moj se opet ori.

Jedan samo da ti cjelov dade,
Crnim samo da namigne okom,
Brzim ja bi kod nje bio skokom,

Ona mignu, - ja pohitah tade
U brod k njojzi, brod s' izvrnu, jao!
Pomoć! Pomoć! - Sanak bje to zao.

Slavonac 1863.

MATI NARAV

Mati narav sa bujnošću milom
Cvijećem polja i livade kiti,
A nebesa blagih luč ju siti,
Da koprenu zbije zimnu silom;

I pjesniku tako neveselom,
Da u tuzi nada ga zaštiti,
Lado ljubav u grudi mu hiti,
Da se pjesmom sveđer javlja smjelom;

Pjesmom tebi ozivam se, vilo,
Rajsko čedo, mome srcu milo;
Pjesnik to ti na uzdarje daje:

Bolnu srcu da mu vidaš rane,
Da bez nade živjet ne prestane,
Jadne duše usliši mu vaje.

Slavonac 1863.

JOŠ PROLJETNO...

Još proljetno sve ne cvate cvijeće,
Samo cvate bus ljubice mile,
Njeno lice kiše su izmile,
Stog i ona svoj već miris ne će.

A ostalo tek se istom kreće,
Dok rascvjeta, krepke treba sile,
A u gori jer snivaju vile,
Te krasno im njegovat se ne će.

Da 'e poljana cvijetom odjevena
Slave bi ti vijenac, dušo, spleo,
Za imendan na dar ti doneo;

Dočim narav sva je još ledena,
Primi stoga ovo mjesto cvijeta:
"Živa bila, Milko, mnogo ljeta!"

Slavonac 1863.

ZAVIST

Zaviđam ga, tko ti gledat' smije
Ono oko divno, suncoliko;
Zaviđam ga, mila moja diko,
Komu uho glas tvoj rajski pije.

Zaviđam ga, komu lice grije
Lahor laki milog daha tvoga;
Zaviđam ga, kao vraga svoga,
Tko o tebi, dušo, sanak snije.

Pa se lakom molim kasno, rano,
Samo meni dat' je slušat dano,
Samo mojim gledat te očima,

Poljupcem ti sklopih oči, usta:
Nek ne sanja svijetom čeljad pusta,
Da u mene takav biser ima.

Naše Gore List 1864.

ZLATNA RIBA

Kao more grud snježana ti je,
A u moru tome zlatna riba,
Divno srce ti se, dušo, ziba:
A vrh mora oči, zvijezde dvije.

Zlobne zvijezde! Od vas spasa nije;
Za vam brodim, bura brod mi šiba,
Ah Karibdi taj se ne ugiba,
Tko po vami jadra svoja vije.

Leti bijedan - ribu da uhvati
U pučinu ah! se sunovrati;
Zlobne zvijezde mladog momka smele.

Bježi srce njega, bježi nada,
Vrtlog vječni vije momka mlada;
Mog života evo slike cijele!

Naše Gore List 1864.

ŠIPCI

iz vrta Petrice Kerempuha

II.

1. Oglas

Svoj gospodi, što sir, maslo trže
Pokorno se tim na znanje daje,
- Požuri se svaki bolje brže -
Kod knjigara da se svud prodaje
Dovršena uprav' ovih dana
U pet činâ drama ovjenčana.

2. Kriva logika kravara

Bijelka, ona naša stara krava,
Dala nam je nekad mlijeka vele;
Luđak Đoko veli: Zato slava
Ide i mlado to Bijelkino tele.

3. U svakoj šali polak istine

Vidim često, već kad danak sviće,
Baš na putu pokraj guste šume
Čovječinu, gdje se vazda skiće
I seljakom viče: "Stani kume!"

Je l' to hajduk - koja li je vjera?
Odvjetnik je neki iz Zagreba,
Po raskršću svetoga Ksavera
Na klijente kakve jadnik vreba.

4. "E pur si muove!"

Zaškripiti mogu te šarafom,
Zlim šarafom - strogim paragrafom,
Dan za danom ptice plaćenice
Mogu dirat pošuro ti lice;

I duhovnom mogu t' šibat spremom,
Političkom ljutom anatemom;
Al' badava! jer se - ajme bijeda -
Um i srce konfiscirat ne da.

5. Dar centralnomu muzeju

Čitali ste valjda u novinâ
O muzeju novom umjetninâ,
Stvari rijetkih, vele čudnovati',
Što će se u Beču osnovati.

Mnogi veće taj muzej nadari,
Bit će tamo uzoritih stvari;
Pa da mene glava uznosita
Iznenada milostivo pita:

"Da čujemo sada tog zlobnika,
Šta ti daješ čudnog, kukavice?"
" "Ja? Slavenskoga dat ću urednika,
Nevina i čista, bez parnice." "

Naše Gore List 1864.

ŠAH MAT

Pod bijelim sjedio čadorom,
Zaogrnut vojničkom odorom
Na bubnjiću čovjek plavokos;
A pred sobom u šarenu dasku
Svu je zbio oštra vida pasku,
Sve u dasku viri dug mu nos.

Sad se smišlja, dasku motri muče,
Skok konjićem, sad kraljicu vuče,
Sad iz lule trese smiješeć prah;
Tko 'e za daskom pitaš prikovan tom?
E da znaš! Sa svojim ađutantom
Igra sada vel'ki Frico šah.

Lija Frico lukavo juriše,
Ađutanta tjera sve to više
I šah-kralja sve u gori škrip:
Tornjem amo, a kraljicom tamo,
Dva, tri puta treba jošte samo,
Ađutant je "mat" za jedan hip.

Puče puška! "Naprijed, momci! Hura!"
Grom zagrmi Trenkovih pandura,
"Mat" si sada, dragi Frico, ti!
Dotisnu se vraže do tabora,
Pa harači kao crna Mora,
Svaki pandur siječe Prusa tri.

Skoči kralj: "Šta! Grom i pakô! Zar da...?"
Al' or'jaška bježi perčin-garda,
Ne mareći ni za kralja svog;
Pobacala nebotične čapke,
Vratolomce brusi duge papke:
"Joj, panduri! Smiluj nam se Bog!"

"Kukavice! Gdje je ordonanca?
Bog vas satro, amo moga vranca!"
Lupajući nogom grmi Fric.
Bježi, Frico! bome nije fajde!
Uz slavonske gromovite gajde
Kralj na vranca, pa ti u bijeg, žic!

Al' je bilo za što biti borbu,
Sve je palo u pandursku torbu:
Kraljev šator, kesa, draga, šah;
A pandurčad pune čaše kucka,
Igra kolo, veselo propucka
U pandursko slavlje pruski prah.

U Zagrebu stoji još danaska
- Nek ju gleda pošteni Hrvat -
Ta šarena šahovica daska,
Gdje načini pandur Fricu "mat".

Naše Gore List 1864.

TVRDA VJERA

Nisu stari mene othranili
Za pjevača, za pjesme kovača;
Al' badava otimat se sili,
Narav, brate, ta je vazda jača.

Deder kušaj! Pokosi mi travu,
Skini grane sa zelena drva:
Podizat će travka opet glavu,
Cvast će drvo, kako cvalo sprva.

Učenjak sam htio biti strašan,
Zavih ti se sav u pergameni,
Od nauke bio sam ti prašan;
S muke bio me je pot ledeni.

Al' iz svega mudrog toga kala
Sve je nikô iznovice cvijetak:
Duša mi je pjesmu zapjevala,
A to bilo duši velik svetak.

Pa ja jadan svecem svijeće pali,
I molitve šalji njima vruće,
Ne bi li mi vraga istjerali,
Što mi pjesme vražje te šapuće.

Dogorjele svijeće zavjetnice,

Obumre na usnah šapat sveti,
S nove pjesme planulo mi lice,
K zlatnim zvijezdam živi duh poleti.

Sve, što oko moje svijetom gledi,
Sve, što sjaji, živе, što se miče,
U mom srcu se u pjesmu redi,
Sve se slaže, slublja se i sriče.

Nek i skoči graja blebetuša,
Nek si na me crnu žuč iskali,
Što je takva mlada moja duša,
Slavni Bože, baš ti srce hvali.

Srce moje korijen mi je zdravi,
Zelen-granje s korijena tog niče,
O slobodi pjevat ću i slavi
Momu rodu živim glasom priče.

Ma me zato i ne othranili,
Ja ne tražim svijetom inu sreću, -
Kad mi crvi korijen rastočili,
Onda tekar više pjevat ne ću!

Naše Gore List 1864.

ZAGREB

Lijepo mi se poredala gora
A pred gorom silan hum do huma
Kao talas uzburkana mora;
Goru, hume ovjenčala šuma:
To je, braća, divno ono mjesto,
Gdje se diže naš hrvatski prijesto,
Pod tom gorom, na tih humih sad,
Sjaji se naš mili Zagreb-grad.

Al' bje doba - svijet ga ne spominje -
Gdje ne bilo te hrvatske slave,
Neg' sve pusto, i sred te pustinje
Nisi našô žive ljudske glave;
Šušanj grmlja, nebotični hrasti,
Pjev vilinski, rika od sablasti,
Bijesnih voda urnebesni grom,
Jedini bje glas u kraju tom.

U toj davnoj, maglovitoj dobi
Ovom pustom i samotnom stranom
Silnoj vojsci poći kob ukobi,
Silnoj vojsci, a pod slavnim banom.
Tu si vojska sva taborom legnu,
No joj grlo ljuta žeđa spregnu;
Svaki viče: "Vode, vode daj!"
Otkud vode? - suh je cijeli kraj.

S ljute žege sva ti gori gora

Bijesnim rijekam korita su nijema
Silnom hrastu puca suha kora,
Ma ni kapke na travici nema;
Sve ishlapi, sav se kraj isuši,
Teško, teško ovdje žednoj duši,
Svanut će joj tude crni dan,
Poginut će vojska, propast ban.

Tu se bane dosjetio brže
Iz korica, kao žarku munju
Mač junački s crne zemlje trže,
I zatako mač svoj oštri u nju,
A na mjestu, gdje ga ban zabode,
U vis prsnu zraka bistre vode.
"**Zagrabite** momci!" viknu ban,
"Spaseni smo, život sačuvan!"

Momci piju, ali ban govori:
"Hvala tebi, utočište milo!
Ti nas, gdje nam duša već izgori
Napojilo, smrti izbavilo;
Slavna bit će jednom ova zabit,
Tu će narod silu svoju grabit,
Tu zažeći slave svoje plam,
I slobode podizat si hram!"

Davno minu ova zgoda veće,
Ime bana ne spominje pjesma,
Al' što reče, sreća ne poreče,
Jošte teče živa ona česma;
"**Zagrabite** ban je prorokovô -
I životom stvori mu se slovo:
Povrh gore, i uz kitni dol;
Svanu **Zagreb,** kraljevski naš stol.

S tebe grabi narod svoju snagu,
U te gleda Hrvat, sjajna zvijezdo,
Naša tvrđo proti svakom vragu,
S žarke loze sokolovo gnijezdo.
Gdje ban zabô mač svoj, mili rode,
Tu si zabô ti naš stijeg slobode,
Drži mi se tvrdo stijega tog,
Osvjetlô mu lice stari Bog!

Naše Gore List 1864.

HRVATULJE

1.

Oj visoko, previsoko,
Ća na drugom tamo katu
Zapinje mi moje oko
Na djevojki, mome zlatu:
Gledala je grožđe lija,
Tako gledam sada i ja.

Al' ne rađa nam gorica
Naša grožđa kiseloga;
Ti si živa Hrvatica:
Znam, da ne ćeš dati toga,
Da o tebi svud se glasi:
"Oj djevojko, kisela si!"

I tako ti lijepa duša,
Sklanjaj k meni lišce glatko.
Daj, o daj, da lija kuša
Tebe, rujno grožđe slatko!
Pusti liji, da te zoba,
Da te zoba sve do groba.

2.

Otkada se svijet obrće,
Bio vam je jednak vazda,
A u svijetu tom odvijek
Stari Bogo kućegazda.

Otkada se svijet obrće,
Jednako se ljudi snube,
Rade, plode, snuju, kuju,
Biju, smiju, mrze, ljube!

I ja sam ti božjeg svijeta
Od kolijevke vjeran sinak,
Navade se stare držim,
Ljubim, pjevam, - kano inak.

Da se mladi rado gleđu,
Bože mili, - to se pjeva,
Otkad su se poljubili
Otac Adam, majka Eva;

Pjevat će se to te pjevat
Dok je koja glava živa;
Što sam i ja ljudsko čedo,
Tambura mi nije kriva.

Ma nek laju loši ljudi,
Ti s čizama prah otresi,
Pjevaj, braco, kô što i ja:
"Moma, meni draga jesi!"

3.

Čitô sam u starih knjiga',
Da je žena prava napast
I najljuća svijetom briga,
Što muškarca može zapast:
Stvor prevejan, pecav, mitljiv,
Srcem varav, licem blag,
Lukav, lažan, nenasivljiv.
Riječju: da je žena vrag.

Al' i svijet je, slušah, pobro,
Živi pakô, - što tu radit?
Je li mudro, je li dobro,
U paklu se s vragom svadit,
Gdje si, da si, tako živi,
Ma i bila žena vrag,
Mi muškarci nismo krivi,
Da nam je taj vražić drag.

4.

Ja sam bio kojekuda,
Duž široke zemlje bože,
Djevojke sam ljupkovao,
Već kako se ljubit može:

Mađaricu skoč-djevojku,
Drijemnu Nijemku naher-glavku,
Jabučicu kranjsku Micu,
Talijanku žac-žeravku.

Al' od srca djevojačkog
Probudi me sve pokora,
Što sam pošô stramputice
Iz hrvatskog milog tora;

Ne, i ne ima ljepše mome,
- Bila plavka ili crnka -
Neg domaće naše dijete,
Ta hrvatska mila srnka:

Na sićanoj bijeloj noni
Zavije se, okreće se;
Milo, zlobno i čarobno
Mile joj se oči krijese;

Sad živa'no, sad lagano
U njedarcu trepti srce,
Kô plavetnom na talasu
Rumenjasto ružin-perce;

Lijepa je - o stvor najljepši,
Što ga smisli božja misô;
Lijepa je - kô stih najglađi,
Što ga pjesnik kad napiso.

"Šuti!" vikat će mi ljudi,
"Šta ti luda glava sanja?
Tko ne vidje nikad tornja,
Taj se lud i peći klanja."

Vidio sam ja tornjeva
Mnogo svijetom baš po sreći,
Ali uprav zato, ljudi,
Klanjam se ja našoj peći.

5.

Baš o branju negdje po Miholju
Tucah vam se gustim vinogradom;
Na stazici sretoh se sa srećom,
Sreo sam se tu sa svojom mladom.

Mlada ne zna, šta će, kud će jadna;
Hvala Bogu, što ju tu zatekoh:
U dvije riječi, sve što kazô nisam,
Sve što ćutim, u taj par izrekoh.

Žarila se mlada - spusti oči;
Smiješeć čupka trator-cvijetak mučke,
Smiješeć žmirka na me ispod oka -
Ja ju shvatih sretan objeručke;

Sad da jošte ugovor naš tajni
Zapečati poljubac baš čestit -
Klepetalo klepnu - mlada u bijeg!
Vrag je morô strah taj tu namjestit.

6.

"Ti si Lutor!" slušah staru tetku
Vikati mi jednom po sto puta,
Što sam jadan - bilo baš o petku -
Okusio mrvicu pršuta;

Ali ja sam pravovjerno dijete,
Pa kad goder mala maša dospi,
Pošao sam mladić u Remete
Poklonit se čudotvornoj gospi.

Tam gdje b'jahu negda bijeli fratri,
Na proštenje mila zovu zvona;
Slanina ti prska tu o vatri,
Tu je vinca našeg - tu i ona!

Odbubnjali prohodni bubnjari,
Već umuknu starih glas orgulja,
U fratarski perivoj se stari
Noga moja kradomice šulja.

Tu na hvojki ptice vjetrogonje
Kljuju, zoblju rumenoga drijenka;
Ja sam sjeo blažen na klup do nje,
Zaklanjala nas je hladna sjenka.

Sklopila je trepavke svilene,
I ručicom krije cvijet njedara,
Pozatvara usnice rumene, -
U pijesak mi ime šipkom šara.

Sve silnije grud joj se lelija.
Bijelom noškom o nožicu depa;

Plane, - o vrat ručice mi svija -
Bože, Bože, al' je bila lijepa.

A s cjelova ozvala se hvala
Zaštitnici remetske doline,
Što je momu mladom srcu dala
Svu milinu sred ove miline.

Od tog doba prođe mnogi danak,
Al' u srcu sve još zvone zvona,
Živi jošte mili Gospin stanak
U tom srcu žive još i - ona!

7.

Kao zvijezde sa plavetnog neba
Naranče su s drva popadale,
Sve naranče u zelenu travu,
Jedna tek u krilo mome male;

Kako pala, uhvati ju mala,
Za njedarce bjelano ju meće,
A za druge mala i ne mari,
Već ti mala svomu dvoru šeće,

Ho'š li dušo, da naranču krstim,
Što je pala u momino krilo?
Je li, dušo, da pogađam pravo?
Ta naranča moje srce bilo.

8.

Lijepi su nam zelen-vrsi,
Lijep hrvatski taj naš hatar;
Na taj hatar se omrsi
Vrag i Turčin, bijes i Tatar.
Žarka loza, žive mome,
Hljebac bijeli, bujna stoka,
Je l' to valja? Valja bome!
To je môba baš od oka:
Lijep je, lijep hrvatski svijet,
A najljepši ti mu cvijet.

Al' što lijepo, to je naše,
Za hrvatsko srce vrlo;
Ne za tuđeg bujne paše,
Vince nam za naše grlo,
Stoka nami pečenica,
A za naša vrela usta
Djevojačka rujna lica,
Za tuđina nij' to pusta:
Za nas je taj divni svijet,
Za me lijepi ti mu cvijet.

Ej vi, mlade glave naše!
Poput vrijednih nam otaca
Paz'te, kad se oko kaše
Željno šulja tuđa maca;
Naš je plod za naše muke,
Za tuđinca ne ima kruha;
Za nas je hrvatski svijet,
Za me lijepi ti mu cvijet.

Zato pazim, zato gledam,
Što je naše, ljut i lakom,
Pa što imam, toga ne dam,
To ti branim snažnom šakom.
Ma se digô živi đavo,
Ne dam svoga utamanit,
Svoju sreću, svoje pravo;
Da! Do smrti ću vam branit
Naš hrvatski divni svijet
I moj lijepi u njem cvijet.

9.

Ljuta mi je djevojčica,
Ljuta kao carev vezir:
Sada su joj mrka lica,
A u oku hladan prezir;
Sad iz očî munja bije,
Kuda mjeri, tu obara,
Kamo bije, pukne rana;
Al' se mala ljuto vara,
Da sam baba od mejdana:
Ako si me poranila,
Još me nisi zarobila.

De djevojko, ajde amo!
Tko je junak, da vidimo,
Da se malko po'rvamo,
Rvajući izljubimo;
Da taj slatki bojak traje,
Dok nam samrt suđena je.

10.

Oj vi magle, bijele magle,
Što ste putem tako nagle?
Što letite strjelimice
Kao ptice lastavice?
Počekajte, oj!

Vi letite mome jugu,
A ja imam jednu tugu,
Imam tugu i suzicu
Na mlađanom svome licu,
Žarku suzu, oj!

A ti suzo, žarka kapi,
U maglicu se rashlapi,
Sa maglicom drugom kreni,
Gdje koljevka stoji meni,
Na jug mili moj!

Tamo maglo, tamo stani,
I kô rosa na cvijet pani,
Na rumeno ružin-cvijeće;
Tuda mi se draga šeće
Baš kroz perivoj.

Cvijet će draga utrgati,
Za njedarce će ga dati,
I tako mi žarka jesi,
Ti se, suzo, s cvijeta stresi,

U grud milenoj.

Neka mi se draga prene,
Nek se draga sjeća mene,
Nek ručicom srce hvata,
Pa nek klikne umiljata:
Oj ljuvenče moj!

Oj vi magle, bijele magle!
Što ste putem tako nagle?
Počekajte - ponesite
Suzicu mi vilovite
Na jug ljuvenoj!

11.

Šetao se šaren jelen
Kroz tu bujnu gorsku zelen;
Jelen ima lijepe roge,
Jelen ima tanke noge;
Nit on nogu uzvisuje,
Nit mu noga poskakuje.
Što ga peče, na što misli?
Koji su ga jadi stisli?

Misli, misli šaren jelen,
Kako lijepa bila zelen,
Kad je mala s njim košutka
Složno pila iz tog vrutka,
Kad je skakô tu pod hladom
Sa košutkom milom, mladom.

Al' je došla hajka ljuta,
Rastjera ih na dva puta:
Jelena, gdje dan zalazi,
Košutku, gdje dan izlazi;
Oj daleko oba zašla,
Nikada se već nenašla.

Teško tomu usrijed luga,
Koji nema mila druga;
Al' je teže, kad kog ljubiš,
I kog ljubiš, da izgubiš.

12.

Hvala Bogu, što sam opet o'dje,
Što sam došô pod tvoj mili krov;
Dugo već je, što ti, dušo, pođe
Dragan tvoj u dalek, dalek lov.

Dugo već, što vidjeli se nismo;
To bijaše ama ljuti post,
Ljući neg' nam zapovijeda pismo:
Sad je, Milko moja, posta dost.

Milosrđa jadniku ne brani,
O da znadeš, kak' me mori glad!
Napoji me, dušo, i nahrani,
Dajde, dušo, dajde Boga rad.

Ne ću vinca, ne ću pečenice,
S tvojih usna daj mi, dušo, pit,
Daj mi zobat rumeno ti lice,
Na dan sudnji bit ću možda sit.

13.

Srce moje, živo đipi,
Đipi dolje, đipi gore,
Nadima se, vre i kipi,
Kao more, sinje more.

U tom moru školjka ima,
Više nego carstvo vrijedna;
Školjke te se biser prima,
Kô anđelska suza jedna.

Kraj hrvatski, kraj ljuveni,
To je u mom srcu školjka;
Biser na njoj - ljuba meni,
Crnooka bijelovoljka.

Naše Gore List 1864.

ZLATNA ČAŠA

Istočna priča

"Hvaljen Alah i proroku slava!
Čast mudrosti amana i dina;
Al' tako mi puna moja glava,
Nij' radosti životu bez vina;
Zato, djeco! dok u torbi para,
Uživajte slasti božjeg dara!"

Viknu, huknu čašu Abdul-Ada,
Praznu puna izmjenjuje čaša;
Mari on, što pokisla već brada,
Marion, što s' magla glave maša:
Pij pa pij! Da danak pokratimo,
Pij pa pij! Da noćcu prevalimo!

Al' što mi se tužan Ada smrknu?
Mora da ga nešto ljuto peče;
Čas se smrknu, čas mi vince srknu,
I zlovoljan sam si Ada reče:
"Ne pije se vino s crijepa blatna,
Ado, da je tebi čaša zlatna!"

Skupi bolan, što još ima, zlato,
U Bagdadu put pazara šeta;
Tu Židovâ lisičavo jato
Svijet varaka, svoju robu meta.

Moj će Ado: "Ču li me, Židove!
Hoće mi se čaše lijepe, nove!"

Lija ćifto povijao oči
Sad na Adu, sad na dragu robu,
Ševrdajuć skok na noge skoči.
"Gospodaru! zapovijedaj robu!
Čašu hoćeš? To je briga mala,
Evo jedne sjajne od kristala!"

"Idi, more, ne ću toga crijepa,
Odmah vidiš, da je vina manje;
Radost prava mora da je slijepa,
Slijepo mora biti živovanje,
Istinu - oj uzeli ju bijesi!
Bolju čašu, ćifto, mi iznesi!"

"Evo ljepše, baš od srebra čista,
Vrijedan stanak rumenoga vina;
Gle, gosparu! Kako ti se blista!
Baš kô da je prava mjesečina."
"Šibaj, Žide! svjetlost srebra blijeda
Groba sjeća mene starca sijeda."

Žmirka ćifto, žmireć bradu gladi,
Zadrhtala od radosti ruka
I pozorno divno čudo vadi
Od dna dub'ka željezna sanduka,
Čašu - suho zlato, alem kamen:
Planu čaša kao živi plamen.

"A! - to valja! Dajde čašu ovu!
Dat ću za nju makar sto žutaka,

Dô bih, vjere, bradu prorokovu,
Sedamdeset rajskih djevojaka.
Čudo božje! - Sjajnije od sunca,
Daj ju, daj ju!" - jadni Ada bunca.

Čifto ne da: - "Daj mi sto cekina,
Broji novce, mili gospodaru;
Samo za te tako je jeftina,
Jer smo stari znanci na pazaru."
Ado sad da vadi punu kesu, -
Jadni Ado! - kesa ode k bijesu!

Dok je birô starac u toj graji,
Pet se prsta u džep mu došulja,
Punu kesu shvati u potaji,
Punom kesom otisnula hulja:
Ado blijedne - Židov čašu skrije,
Ado trne - svjetina se smije.

Ode starac, - sa tolike rane
Ljutu pečal vidiš mu na licu,
I pod stare svoje mora dane
Sve do groba piti kiselicu,
Pit ju mora - a iz blatna crijepa,
Nado lijepa - što si tako slijepa?

* * *

Sad mi kaž'te, lijepe gospodične!
Niste l' i vi mojemu junaku,
Starom Adi, kako tako slične?
Vjere, jeste! - ama baš na dlaku!
Smijte se vi - baš do volje puste,

Istina je živa sve, što čuste.

Već gaćaška nisi - cvijetak pucka,
Jad je momi očinsko ognjište,
Za brkovi malo srce kucka,
Mlada momka vjerenika ište:
To je ženi željna čaša ota,
Iz koje se pije slast života.

Dođe mladić brušen, lijep i vitak,
Ali šta, kad jadnik nema novca;
Puka ljubav - to je slab užitak,
Bez runa se ne kupuje ovca!
Majka kaže: "Dala bih ju rada!
Al' je kćerka moja odviš mlada."

Evo vojna, suhonjasta starca!
Kesa zlatna, al' se glava bijeli,
Ruža nij' za bijelogrivca jarca -
I majčica učtivo mu veli:
"Gospodine, dala bi ju rada,
Ali mi je odviš, odviš mlada!"

Dok židovska sreća tak' ti nutka
Robu - momke i stare i mlade,
Vrijeme, tat taj, zlato iz zakutka,
Tvu ljepotu kukavnoj ukrade,
Dođe l' pravi - sad već nije hasna -
Taj te ne će, nevjestice kasna!

Dugo birat - posô je izlišan,
Na noge se! Tko je mlada moma,
Pa kad dođe mladić ti na nišan,

Ti ga shvati objeručke odma'!
Brže zamuž! dok si mlado cvijeće,
Stare bake ni sam đavo ne će!

Naše Gore List 1864.

BROJANICE

1.

Tebi sam se, dušo, zavjetovô,
Kô što putnik čudotvornom liku,
Kad te gledah, zapelo mi slovo
Od ljepote tvoje na jeziku.

Muče motrim milo tvoje lice,
Nalazeći sve miline nove,
S čara tvojih složih brojanice,
Brojanice - male pjesme ove.

Al' nam nada lijepa često laže,
Svaka molba nebu ne odoli,
Zavjet sveti uvijek ne pomaže,
Ni ja jadan ništa ne izmolih.

Sve mi ote nemilost ti ljuta
Do jedino brojanice male, -
O, da znadeš, koliko su puta
Ruke mi taj spomen prebirale!

2.

Pavuljka se titra i svjetluca,
Za divotna vedra dana ljetna,
Kad joj sunce zlatnom zrakom puca;
Pavuljka bje duša moja sretna.

A to sunce? Ne ima ga već sada,
Zagrnu ga oblak gust i taman;
Pavuljka se tebi suncu nada,
Al' se nada jadna zaman, zaman.

3.

Oj ti noći, što si crna?
Crnilo me tvoje sjeća
Onih lijepih crnih oči,
Što su bile moja sreća.

Oj ti, dane, bijeli dane,
Zašto si mi tako jasan,
Što spominješ neprestano
Lik mi dragin mlad i krasan?

Kud ću, kamo? Sve badava,
Danju, noću, snom il' bdijuć,
Sve se meni draga javlja,
Sve se javlja slatko s' smijuć.

I u grobu, mislim, ne ću
Od nje mirno moć' počivat,
I u grobu, mislim, da ću

Samo o njoj - o njoj snivat.

Što nam, Bože, nisi dao,
Kad nas ne će koja žena,
Da sa lijepim likom gine
I ta tužna uspomena!

4.

Kad si tamo pred oltarom stala
Sva kô anđeo nevina i bijela,
Zelen vijenac vrhu lijepa čela,
Jesi l' onda na stran pogledala
Tam' gdje stoji kraj oltara slika,
Slika živa jadnih paklenika?

Jedan lik se iz tog plama diže,
Jadniji neg' druge slike ti je,
Ljuće njega ljuta muka bije,
Ljuće plamen pakleni ga liže,
Ljuće ga je vječna kletva pekla,
Kad si ono strašno "da" izrekla.

Taj baštinik propasti paklene,
Taj izgnanik najljepšega raja,
Koj' ne žive nego da očaja,
Znaš ga, dušo? Zar ti ne znaš mene?
O taj prorok-slikar slutio je,
Da će tude pucat srce koje.

5.

U kićenom perivoju
Stajô sjajan grad,
Lijepo ti ga ovjenčao
Miloduhi hlad.

Divno bilo tude slušat
Slavuljićev glas;
Sad je grad taj ruševinom, -
Tako s' mijenja čas!

Samo jedna ruža cvate
Još u gradu tom:
Tvoje lijepo ime, dušo,
A u srcu mom.

6.

Oj kuckalo, leputalo
U prsima - u svom gnijezdu -
Srce mi, slavuljče malo,
Kad te smotri, svoju zvijezdu.

Oj kuckalo, leputalo
Srce, krila svâ krileći,
Slavuljče mi popijevalo
Sve o tebi, sve o sreći.

Sad se radost ta utaži,
Sada kuca polagano,
Zašt' si s drugim pošla, kaži,
To mi kaži, mila rano!

Što spominjem dobu sretnu,
Kad mi suza trepti žicom,
Kad se slavulj taj prometnu
U mom srcu kukavicom!

7.

Znaš li, dušo, ono cvijeće bijelo:
Blijeda krila svoja ti razvija,
Kad je sunce već za goru sjelo,
Iz cvijeta se lijeva mirodija.

Takvo cvijeće blijedo, neveselo,
Takvo cvijeće sam ti, dušo, i ja:
Kako noću blijedi cvijet miriše,
Duša za te još i sada diše.

Diše za te, sve što bez ufanja,
Jer ti drugi ljubi lijepa lica,
Jer te drugi, sunce mi, zaklanja,
Gle i sve još tebe slavi žica.

I što pjevam, kada dan osvanja,
Pod prozorom pjevat će ti ptica,
Ne bi l' kaplja milosrđa mala

S tvoga oka na cvijet blijedi pala.

8.

Bijah đače, ti gaćaška,
Al' već onda mila, lijepa,
Imô sam i ja već oči,
Ali ludost moja slijepa
Nije našla ni rječice
Neg': "Dobar dan, gospođice!"

Bijah momak, ti djevojka,
Kad sam u svijet strani morô,
Ti mi napi poputnicu:
"Vratite se opet skoro!"
Luda ljubav nije znala
Nego reći: "Lijepa hvala!"

Bijah muž i srca stalna,
Ali kad mi priča dođe,
Da sa drugim prsten mijenjaš,
Nož mi kroz to srce prođe,
Propade na svijetu sve mi,
Ja poludih, ja onijemih.

Sada mi se svijest povraća,
Sad ti znadem kazat glasno
I o đaku i mladiću
I o mužu - ah, al kasno!
Tišti l' srce koje breme,
Rec'te momi to za vrijeme.

9.

Dosta, dosta potucah se
Među objesnim mladim svijetom,
Prosklizô sam lijepe čase
Glatkim, voštanim parketom.
Jurišô sam očalinom
Sad za Ankom, sad za Minom;

Berti: "Ja te ljubim!" lagô,
Milki žmireć ulagivô,
Savki loše pjesme slagô,
Izljubio Maru živo,
Sa Franjicom crnookom
Proletio kolo skokom.

Samo tebe, lijepo čedo,
Za života ni ne dirnuh,
Već s daleka sam te gledô,
Kako se u dušu mirnu
Sva milina ženska složi,
Oj divotni stvore boži!

O, tu mi se pričinjalo,
Da t' ne rodi smrtna žena,
Već da nam te nebo dalo,
Toliko si savršena;
Pričinjalo - ovo lice
Da je lice od božice.

Grliti te ruka ne sm'je,
Al' na božičin žrtvenik
Složio je ove pjesme
Ushićeni tvoj svećenik;
Pojuć hram ti cvijećem pospô:
"Ljubim te! - o ljubim, gospo!"

10.

Na vedrini mlađak plane,
Plimom talas morski đipi,
Kad se ti pomoli, lane,
Mlada moja krv uskipi.

Sa vedrine mlađak trne,
More gine, talas pada, -
Iščezle mi oči crne
Pa mi srce gine sada.

Naše Gore List 1864.

VILINSKOMU NEDONOŠČETU

Oj Perune, stari bože!
Koj' obrvom krenut može,
Kako kažu, cijeli svijet,
Tvoja sila, kud je? kamo?
Zar su tvoje munje samo
Kazališni vatromet?

Vilin izvor je li bara,
Gdjeno blatni roj komara
Zuji traljav napjev svoj?
Što su tvoje uši gluhe,
Da ti smiju crne muhe
Lik božanski kaljat tvoj?

Lijepo 'e žabâ kreketanje,
Divno vrapca cvrkutanje,
Milo beči kozlić mlad;
Al' milije od tog svega
Mlada pjesma se razlijega,
Što nam pjeva Zvonko sad.

Uspeo se na magarca,
Vrijedna njemu vilin-šarca,
Pa mi udri tad u kas
Put Olimpa, put smetišta:
Tu ti ne će, momče, ništa

Natpjevati slavni glas.

Kozje mlijeko jedva prsnu
Na jezik mu - već uskrsnu
Novi vilin-bogatir;
Kozje mlijeko ga poškropi,
A on kô da veće popi
Sav kastalski božji vir.

Lucić, Đorđić, Gunduliću,
Ti tek samo pućpuriću,
On je samo pjesnik - on;
Ej kad mi se junak diže,
Teše, kreše, slaže, niže,
To ti zvoni kao zvon.

Zvoni, vrnda i šepesa
I do vraga i do bijesa,
Kriva noga, pijan srok,
Zvijezde-oči, koralj-usta,
Prazna slama, graja pusta,
Sve kaljužni samo tok.

A Peruna nema, nema,
A moj Perun kô da drijema,
Drijema kao debeo puh.
Preni mi se, starče, sada,
Pa izbavi od tog jada
Naš hrvatski zdravi sluh.

Ta znao si ljudski pucat,
Kad na nebu smio kucat
Smjeli Faetonović;

Deder nek ti ljuta šaka
Smoždi i tog vilovnjaka,
To je samo ludi ptić.

Od kanafa razbij žicu
I ljeskovu tamburicu,
Pjesnički mu soli slast:
Gladi mu, o bože, leđa,
Neka vilâ već ne vrijeđa,
Pa nek ide pure past.

Oj Perune, gromom lupaj,
Žari, pali, kukolj čupaj,
Da vilinski usp'je cvijet;
Nek vidimo, neka znamo,
Da ti munje nisu samo
Kazališni vatromet!

Naše Gore List 1864.

LAVOV DVOR

Balada

Povrh Praga na zlatnome stolu
U sjajnome dvoranika kolu
Sjedi Rudolf drugi, slavni car,
A pred njime stoji dar obilni,
Što ga šalje zmaj istočni silni,
Prorokova roda gospodar.

Silni dari, što ih sultan šalje,
Dragulj, biser, zlato, grimiz-halje,
Ambru, alem i obilnost svu,
Kojom istok bujni obiluje,
Što haremska sjeta radeć snuje,
Sve poslanik carev složi tu.

I poslanik smjerno zbori ovo:
"Sunce jarko, čedo prorokovo,
Car nad cari, nad junaci lav,
Mjesecu ti, caru od zapada,
Po svom robu poručuje sada,
Da si sretan, ves'o, živ i zdrav!"

"Ća do zlatnog, carevog Stambula
Čudesa se vela veće čula
Za taj Prag tvoj, za taj zlatni grad;
Al' što priča slavna o njem kaže,

Brade moje! vidim, da ne laže,
Vidim to na svoje oči sad."

"Sve, što mudra glava smislit smije,
Sve, što ruka osnovat umije,
Sav vilinski, gospodaru, zbor,
Svih divota nebrojeno čislo
Divnim skladom ovamo se stislo,
U kraljevski uzoriti dvor."

"I da slava slavnija još bude,
Jabuku ti lijepu šalje tude
Nedobitni silni sultan naš,
Da u misli mudroj i visokoj
Ne snuje neg' bratinstvo i pokoj,
Neka, care, vidiš, neka znaš."

Milo dirnu slatka riječ ta cara,
I zabliještit većma poklisara
Radi Rudolf raskoši sad svom:
Sad junaci pred njim koplje lome,
Sad u kolu milokrvne mome
Nameću se oku ljepotom.

U zabavi veseloj i živoj
Gosta vodi car sad u perivoj,
A za carem dvoranika zbor,
I kad dođu do zabitne strane,
Car i družba iznenada stane,
"Tu je", reče gostu: "Lavov dvor".

Tu iz duplja žarke oči dvije se
Kao zvijezde zlokobnice krijese,

Da ti dušu hvata groza, strah,
Kao roj se ognjevitih zmija
Sjajna griva iznad čela svija,
Iz ždrijela mu suklja plamen - dah.

Silovito mu se srce ziba,
Katkad ljutit repom svojim šiba,
U pijesak zatiska nokat svoj;
Ali kralj on negda svoj pustari,
Leži mirno, - za cara ne mari,
Ni za družbe blebetavi roj.

Nu poklisar stoji tvrdo, mirno,
Prizor grozni srca mu ne dirnô:
"Toga", veli "ima i u nas,
Al' pred carem svakom slast je prva,
U oružju da se s lavom rva,
Tako mi, - a kako je u vas?"

Svi zašute - kako Turčin pita,
Zlobno oko smiješeć mu se skita
Po svoj sjajnoj družbi naokô,
Kô da pita: "Gdje je vaš junak mi,
Da se s našim junacima takmi,
Tko se smije dić na lava? Tko?"

Svi zašute - car namršti čelo,
Tad iz kola pomoli se smjelo
Živa glava - momak lijep i mlad:
"Da junaci niste vi jedini,
Što vi znate, da i znadu ini,
To, Turčine, moć ćeš vidit sad!"

On na lava? - šta to veli mladić?
On na lava? - on još golobradić,
Bez oklopa, mača, gologlav?
Mnogu mladu strah tu lijerom pospe,
I s užasom šaptale si gospe:
"Smrvit će ga mladog bijesni lav."

Svetim mi se junak krsti krstom,
I pesnicom lupi svojom čvrstom
Mirnog lava silno baš u bok,
Riknu lav - put munje oči bliješte,
Šireć pandže, grozovite kliješte,
Na mladića dignu se u skok!

Mladić vreba - ludo srne neman,
Mladić makne - vještom miškom spreman
Zahvatio ljutu zvijer o vrat;
Kao gvožđe visi joj o glavi,
Kao gvožđem bijesnog lava davi,
Jedva neman može odisat.

I na boj se dignu oba novi,
Bijesan lav se na noge osovi,
Padne opet ko gromovni trijes,
Man rameni orijaškim drmne,
Pijesak prska, crna zemlja grmne,
Čovjek davi, kô da davi bijes!

Od ljutosti breknu svaka žila,
Ali gle! - sad izdala ga sila,
Skoči lav - sad propa mladić, ah!
Munja bljesnu - a u utrobinu
Mladić lavu oštar bodež rinu,

Bez duše se svali zvijer u prah.

"Gle, Turčine, i mi smo junaci!"
Mladić pred njeg krvni nož svoj baci:
"Nek to pamti sunce, sultan tvoj,
Da mu lice od nas ne potamni,
Jer smo, rec' mu, bijesni i pomamni
Za slobodu, krst i narod svoj."

Glasonoša 1869.

STARI PANDUR

Čestit vam je momak bio
Pokojni taj Janko naš:
Šljivovicu silno pio,
Bio pandur varmeđaš.

Dan za danom Janko moči
U čašici ljuti brk,
Titrale mu male oči,
Bio ves'o ili mrk.

Stoji šljiva vršnjakinja
Starom Janku - čudan znak,
Rodi l' šljiva, - oj milinja!
Ne rodi li, - Janku mrak.

Rodi l' šljiva - šljivovica
Teć' će božjim svijetom svud;
Ne rodi li, - tužna lica
Sjedi Janko mrk i hud.

Sve je tako dobro bilo,
Dok ne dođe baron Bach,
Domovinu nam nemilo
Protokolski prosu prah.

Došla knjiga iz Zagreba,

Nepoznat nam zakon još:
Od rakije plaćat' treba
Kao daću velik groš.

Tad prosahnu šljiva stara,
Nemila ju satre kob;
Pa to Janku srce para
I on legô u svoj grob.

Staru šljivu posjekoše,
Istesaše drven krst,
Našem Janku podigoše
Tuj spomenik drag i čvrst.

Lijepo spava duša stara,
Taj naš pandur varmeđaš,
Jer u raju ni dinara
Od rakije ne plaćaš.

Slavonac 1864.

GROB ZA ŽIVA

Baš mi duša zaželjela,
Da me živa tko zakopa,
Bez duplira, bez opijela,
Bez kadila i bez popa.

Al' mi u tom grobu slasti
Bez kamena prebogata!
- Takve samo idu časti
Gladnog našeg literata -.

Tu bi snivô, tu bi spavô
Miran sanak, divan sanak;
Briga mene raj il' đavô,
Briga mene sudnji danak.

"Al', luđače, gdje bi znala
Duša naći tog počinka?" -
"Gdje? Kad bi me zakopala
U svom srcu moja Minka."

Slavonac 1864.

OTROV

Lozo naša, ljuta čemeriko,
Jaoh onom, koj' te nije vikô,
Koj' nepozvan naše vino kuša,
Koj' te lakom čašimice guta:
Zamaglit će crna mu se duša,
S'rvat će ga sila tvoja ljuta;
Pa uz zveku silnu naokol
Pošetat će jadnik baš pod stol.
Ima jeda u tom našem vinu,
Bože živi krasnu domovinu!

Al' što s' takvo vince, - baš je pravo!
Čuvat će se dobro svaki đavo,
I s daleka kad te bolan njuši,
Saviti će dvorepine skute,
Bježi, bež', sve da se putem puši;
. . . . . .
A mi u to čaše zveka, zvek!
Neka zmija reži neka, nek!
Ima jeda u tom našem vinu,
Bože živi krasnu domovinu!

Lozo naša, slatka rodu diko!
Blago onom, koj' te se navikô,
Momak naš kad uzvijena brka
Na djevojku golubicu žmiri,
Čas ti žmiri, čas ti vince srka,
Ej to teče, grije, kucka, piri;
A mi onda skoči svi u glas:

Bože mili, čuvaj, brani nas,
Pol nam sile u tom našem vinu,
Bože živi krasnu domovinu!

Slavonac 1864.

DVIJE SLASTI

Za dvije znam u svijetu stvari,
Bez njih nema slast životu;
Tko ih ne zna - tom Bog stari
Neće otpustit tu grjehotu.

Vino naše s naše gore,
Dok nam kaplja žarka teče:
Neka vrazi rogobore,
Oborit nas valaj neće!

A djevojka crnooka,
- Slatka ti je, mili pobro! -
Dok nam stoji ta do boka,
Bit će svemu rodu dobro.

Znam životu slasti dvije,
Al kan'da je samo jedna;
Slatko 'e kad se vince pije
I kad usta ljubiš medna.

Slavonac, 1864

HRVATULJE

II.

1.

Moje srce vam je zemlje plodna,
U nj mi pade zlatno jedno zrno,
Ali onom plodu je tek rodna,
Što posije tvoje oko crno;

Ja ga čuvam i njegujem pomno,
I taj cvjetić nekad mal i ubav
Već na stablo naraste ogromno,
Silno stablo - silna moja ljubav.

O da znadeš, mog života dušo,
Kak' duboko stablo s' ukorijeni;
Tko bi stablo iščupati kušô,
I srce bi izvadio meni.

2.

Baš nijedan svetac nije tako divan,
Što ih rišu šoštar-koledari,

Kao što je svetitelj naš Ivan;
Za njeg srce najviše mi mari.

Ne biva on u hramu oholom,
Od mramora nije, - samo drven;
Kraj ribnjaka stoji među topolom,
Blažen, brkat - crn i bijel i crven;

Al' najljepši vam je o Ivanju,
Kad mu ljudi slažu svoje prošnje,
Kad krijesnica skakuće po granju,
I mjesečić ovjenčava krošnje.

Pred sveca je svijet pobožni klekô,
Pop mu slavi, pojuć, sveto ime,
Ja i ti, o mila moja seko,
I svi drugi pjevasmo za njime.

Kô svjetiljke bile su ti oči,
Što ih anđeo svetom Ivi pali;
Srce moje mlađano poskoči,
Pjevah svecu, pjevah tvojoj hvali,

Sad te pitam, oj djevojko, znaš li,
Zašto mi je baš taj svetac divan?
Ta prvi put smo se ondje našli,
Gdje kraj vode stoji sveti Ivan.

Mala Milka, moji ljudi,
Ej, to vam je fina glava,
Mušku žicu, muške ćudi
Vragoljak na vlas poznava;
Neka laže, nek se trudi,
Nek se momak udvorava:
Žarkim okom mala migne,
Drobni prstić mala digne,
Smiješeći mu mala kaže:
"Vi muškarci - vi ste laže!
Svaki vas je gospodičić
Ljepušast i šaren ptičić."

Da, i mala veli pravo,
Ta pitajte srce sami:
Muška glava vam je đavo,
Da nadlija, da omami,
Da varaka žene zdravo,
Da je spregne mrežicami;
Vječne kletve - ljubav žarka -
Sve ciganluk, sve je varka,
Ne bi l' moma se opekla.
Pravo moja mala rekla:
"Svaki vas je gospodičić,
Ljepušast i šaren ptičić."

Deder, Milko, sveti žene,
Za sve jade, za sve muke;
Operutaj, Milko, mene,
Digni na me lijepe ruke,
Nek se muška napast prene,
Nek se kani laži puke;
Laka krila mi podreži,
Pitoma me k srcu veži;
Kajat će se muška zloba, -

Mi ć'mo dobro proći oba:
Ti i ja, tvoj gospodičić,
Moja ptica, i tvoj ptičić.

4.

Zbilo mi se, snilo mi se,
- Čudan li to bio san! -
Zgrnuli vam ljudi svi se,
Jer je svijetu sudnji dan.

Bog na zlatnom stolu sjedi,
I pravedan sudi sud;
Duše sve na dvoje redi,
Takva plaća - kakav trud.

Anđelići sjajni pako
Važu svaki ljudski čin,
Je li nebo ili pakô
Zaslužio smrtni sin.

Koj' na desnu stranu vagne,
Tomu plaća vječni raj,
Plaća pakô, - komu nagne
Vaga se na lijevi kraj.

"Tebe nitko nije kušô,"
Zbor anđelski kliknu vas;
"Čista dušo, lijepa dušo!
Ovamo te među nas."

Ali mene - jao, jao!
Težak, težak moj bje grijeh -
U propast me veće zvao
Zlih duhova grozni smijeh.

Tu ti blijednu rajsko lice -
Gdje sjeđaše vječni Bog,
Pred njega si pala nice,
Jecajući: "Daj mi tog!"

I na vagu desnu kanu
S tvoga oka biser vruć,
Vaga - vagne - desnu stranu,
"Spašen" jecah klicajuć.

K tebi blažen već pohrlim,
Da dijelimo vječni raj,
Sad ću, sad ću da te grlim, -
San me minu u čas taj.

Ljubi l' san taj, ljubi l' ti se?
Kaži "da!" o dušo, kaž'!
Zbilo mi se, snilo mi se;
Zašt' je sanak samo laž?

5.

U har rodu, vragu nehar
Hoće mi se, ljudi, pit;

Podajte mi zlatan pehar,
Ali prazan ne sm'je bit;
Snažnom šakom ću ga hvatat,
Pa ću pjevat kao grom,
Iz pehara ću vam gatat
O hrvatskom rodu svom.

Gle! kako se vince ljulja
Ajd' po grlu baš do srca,
Kô u vatru kaplja ulja,
Nek iz srca iskra frca,
Da se zvijezde male smiju,
Pitajući: "Koj' je bijes?"
"A! Hrvati opet piju,
Vinko Lozić pali krijes!"

Gle! kako se vince kreće,
Kô za suncem suncokret;
Kreće mi se, kako ne će
Za Hrvate, za naš svijet?
Daj, o Bože! i mom rodu,
Nek se krene srce tak'
Za tim suncem - za slobodu,
Da mi bude čil i jak.

Gle! kako se vince ljeska
U čašici dol' duboko,
Kô da viri žarom bljeska
Dragino mi iz nje oko;
Posrknem li zlatne kaplje,
Kan da drobne usne cmoknem;
Grud se nadme, grud rastaplje,
I na vraga bijesan skoknem.

Ma i jesmo siromasi,
Ne ću bit ja bogataš;
Šta će meni zlatni glasi,
Dost je svijet mi lijepi naš;
U desnici vinca bocu,
U tom srcu žarki plam,
Svojoj momi o gr'ocu:
Nema ravna onda nam.

A iz duše čiste česme
Plemeniti teče glas
Te junačke naše pjesme:
Bože! Bože živi nas!
U har rodu, vragu nehar
Slatko vam je, ljudi, pit,
Punite mi zlatni pehar,
Jošte - jošte - nisam sit!

6.

Tiho bilo.
Milo bilo,
Male zvijezdice se
Na visini
Po vedrini
Titrajući krijese.

A u zvijezdâ
Tisuć gnijezdâ
Anđelića mali';
Anđel-sanci
Laki, tanci,

Krilmi leputali.

Polagano
Na te, hrano,
Anđel-sanci sjeli
I na ljubin
Usnâ rubin
I na vrat tvoj bijeli.

I po njedrih
Tvojih vedrih
Vragoljci se skiću,
Pa u milen
Pram tvoj svilen
Vješto se zapliću.

Sad u šali
Sanci mali
Pogledaju svi me,
Jedan žmireć
Šapnu bi reć
Tebi moje ime.

Lik ti planu
Usna da'nu:
Gdje je, gdje je dragan?
I po usti
Ti se spusti
Posmjeh blag i lagan.

Anđel-sanci
Laki, tanci,
Digli se put zvijezda

Kroz noć crnu
Plaho prnu
Gor' u zlatna gnijezda.

Al' ne krenu,
Koj spomenu
Tebi ime moje,
Već je smijuć
Slatko snijuć,
Pao na srce tvoje.

Toli milo
Nebu bilo
Gledat sanak lijep ti,
Da s visina
Mjesečina
Radosno zatrepti!

Naše Gore List 1865.

CRNOGORSKA ŠTAMPARNA

Ao čuda! - Crnogorci!
Kršni ljudi ratoborci!
Mudri svijet se za njih brine,
Da ne čame usred tmine,
Da u njima nikne zamet,
Što će grijat um i pamet.
Mudra glava, mudra briga
Čudnim darom ih dariva.
Mrtvim slovom, misô živa
Da i u njih nikne - knjiga.

Dar taj čudni, nečuveni,
Crnogorcem neviđeni,
Bome fina je štamparna,
Raduj mi se, goro čarna!
Već se nižu slova sitna,
Sitna slova od olova;
Slova sitna, knjiga nova
Knjiga nova, knjiga kitna
Sad će svijetlo ugledati
Crnu goru osvjetlati!

Loše sreće! - Vrag se u to
Kradomice bliže šulja,
Bliže šulja turska hulja;
Pomela im knjigu ljuto.
Al' slagari Crnogorci,

Od davnine ratoborci,
Hajd' na Muje, na pogane;
Za nevolju čudno tane
U diljku si seku meću,
A Turadi lošu sreću,
Čudno tane: sitna slova,
Sitna slova od olova.

Ao Bože! Crnogorčad,
Od davnine ratoborčad,
Knjižicu mi divnu složi,
Složi a na turskoj koži;
Ljutu knjigu ona tiska,
Ljuta knjiga turska piska;
Crno slovo, crna knjiga,
A Turčinu crna briga,
A u knjigi kršna uka,
Kršna uka, turska muka,
Svemu rodu na veselje
Baš gromovno evanđelje,
Što ga piše sveti Mate:
"Diži mi se, ljuti svate!"
Što ga piše sveti Marko:
"Mjeri dobro, pali žarko!"
Što ga piše sveti Ivo:
"Pali žarko, sjeci živo!"
Što ga piše sveti Luka:
"Neka Turčin gine, kuka!"
Ima l', ljudi, knjiga druga,
Knjiga ljepša širom Juga,
Neg' što Crnogorac složi,
Složi, a na turskoj koži,
Ima l' bolje gdje štamparne,
Neg' vrh gore, gore čarne?

Sve će sharat vrijeme pismo,
Što ga drugi saložismo,
Crvi izjest' knjige sve će, -
Ali ono divno ne će,
Ono slavno evanđelje,
Svomu rodu na veselje,
Što natisnu Crnogorčad,
Od davnine ratoborčad.

Glasonoša 1865.

SRCE PJESNIKOVO

Da me pita moja moma,
Što je srce pjesnikovo?
Ja bi njojzi reko oma:
"Moje srce ti je ovo:

"Vreteno je - o nj se vije
Danju, noću zlatna žica,
A ta žica, dušo, ti je
Tvojoj slavi pjesmičica.

"Kamen ti je - pa kad kresne
Tvoje oko o taj kamen,
Iz kamena vatra bljesne,
Žarka pjesma - živi plamen.

"Od tvrde je suhe krši
Jedna tužna pusta skala,
Dirneš li ju, - iz nje prši
Čista pjesma put kristala.

"More pusta je široko,
Kijem se bijesna bura rva;
Migne li mu tvoje oko,
Iz njeg skoči sto ostrva.

"Poput strune ti je mirne,

Koju ruka dirnut ne sme
Ako l' tvoj ju glasak dirne,
Ozivlju se glasne pjesme.

"Kapljica je - što upija
Zraku tvoju, sunce moje!
U pjesama što razbija
Žar ljepote mlade tvoje.

"Grob je tavni - al' kad kuca
Na nj to tvoje srce vruće,
U hip jedan grob taj puca,
Pjesme slave uskrsnuće.

"U tvu slavu na molitvu
Ziba se put glasna zvonca -
Dost'! Ta dražest znadu svi tvu
Jer inače ne ima konca."

Glasonoša 1865.

POSAVKE

1. Sag

Raspela je vječna misô
U đerđefu ćilim svilen,
Čudotvor tu Bog ispisô
Lik divotan, krasan, milen.

Iskitio alem-iglom,
Cvjetno polje, zelen-gore,
Mjesečinom sjajnom ciglom
Išarao sinje more.

Protkao je divni ćilim
Sjajnom dugom sa nebesâ,
Zvijezde zlatne žarom milim
Djevojke na sag istresa.

A sa dvora, sa Vilina
Na sag metnu rujni rubin:
Sag taj mi je domovina,
Plamni rubin obraz ljubin.

O, tako vam vjerna srca,
Na počinak kad je vrijeme,
Kad me stigne, braćo, smrca,

Tijem ćilimom pokrijte me.

2. O ti dušo!

O ti, dušo moje duše!
O ti, srce srca mog!
Kuda pošla, kamo došla,
Pratio te dobri Bog!

Tvrda zemlja putem bila
Tvojoj noni mehak mah,
Zla se bura ukrotila
Pred tobom na milen dah!

Tvrdnulo pod tobom more,
Snizila se strma hrid,
Ljuta zima cvijećem cvala,
Moja dušo, na tvoj vid!

Sav ti život bio božić,
Anđeli te sreli svud;
Nikada mi neplakala,
Prostrla ti sreća put!

Samo katkad u toj sreći
Imena se sjećaj mog;
O ti, dušo moje duše,
Pratio te dobri Bog!

3. Znam - ne znam

Znadem, dušo, da si lijepa,
Milokrvna, zorolika,
Znam, od tebe ljepše ne ima,
Hrvatskomu rodu dika.

Znadem, da ti duša diše
Milije od karanfila,
Prema oku tvomu zvijezda
Da bi samo sjenom bila.

Znadem, da je ćud golublja
Prema tvojoj tvrdi kamen,
Znadem, prema tvomu žaru
Mraz je cigli - sunca plamen.

Znadem, da 'no smrtna majka
Takve rodit već ne može,
Znam, da si se, stvoriv Milku,
Iscrpao, vječni Bože.

Samo ljupka riječca tvoja
Je l' istina, je li šala,
Toga ne znam, oj djevojko!
To mi kaži, diko mala.

4. Vrijeme

Lijeno teče i lagano
Tromo vrijeme poput zmije,
Kada k tebi, moja rano,
U tvoj dvorac poći mi je;

Ali kan' da krila ima,
Leti nalik lakoj lasti,
Kad me žarkim cjelovima
Bujna tvoja usna časti.

Ah da dođe sretna hora
Mojoj mladoj duši bijednoj,
Da stojimo na dnu mora
Bisera dva školjki jednoj:

I ko more tamo sjemo
Nad nami bi vrijeme vrilo,
Mi ga sretni ne čujemo
Ho'š li tako, dijete milo?

5. Ropstvo

Ljubim te, oj ljubim te, slobodo,
Jedina ti mog života cijeli!
Srce moje za tebe bi prodô,
Žrtvovao za te život cijeli.

Put nebesa podigô sam čelo,
Za tvojim se povađajuć migom,
Sve ću podnositi smjelo,
Al pod ropskim ne ću kutrit igom.

Jedno ropstvo tek me zarobilo,
Je l' da jeste, slatka moja sele?
Teško ropstvo - al' je srcu milo,
Teške negve - dvije ručice bijele.

6. Naša kćerca

Moja ljubav vam je dijete
U mom srcu sred kolijevke:
Ja ju šikam, ja ju nimam,
Uspavam ju uz popijevke.

Moja ljubav vam je dijete,
Buji, cvate - živa, lijepa,
Smiješeć svoje ruke širi
I o miloj majci tepa.

Ona raste i poraste
Srce zipka joj premala,
Ona misli, ona pita,
Gdje bi majku ugledala.

Milko, dušo - gledaj amo,
Izbavi me mile muke,
Smiluj mi se siročetu,
Ljubav ište meke ruke.

Njeguj mi ju i cjelivaj,
Ne daj njojzi od svog srca;
Tvoja ljubav, moja ljubav
Reci, Milko, naša kćerca!

7. Zlatni cvijet

Vrhu zlatnih zvijezda - kažu ljudi -
Miloduhi cvate perivoj,
Tu vam sjaje sila zlatnog cvijeća,
Svaka duša ima cvijetak svoj.

Svaka duša anđela svog ima;
Kad joj dođe pramaljeća dan,
Na kreljutih sjajnih anđ'o krene
S božjeg raja u zemaljski stan.

I u srce čovjeku usadi
Dobri čuvar zlatni božji dar,
Ljudskom čedu razgali se duša,
Ljudsko čedo ljubi u taj par!

Ljubi - rosom očiju zalijeva
U čas jada ljubav, zlatni cvijet,

Ljubi - suncem milog smijeha grije
Roda ljudskog prvi amanet.

Al' u srcu, komu cvijetak vene,
Komu cvijetak na kam tvrdi pô,
Nad tim anđ'o gorke suze roni,
Taj vam čovjek ima srce zlo.

Glasonoša 1865.

SLAVICI

1.

Gudalo mi pozaspalo,
Dugo, dugo nisam pjevô;
Kad al' čuda, sve od sebe
Zazvonile žice evo!

Zvone živo u mom srcu,
Ja ih, bome, nisam dirn'o,
Od mene su počivale
U zakutku tiho, mirno.

Probudi ih slatko ime,
Šapčuć srcu sreću novu,
Kô što laki vjetrić budi
Milu harfu Eolovu.

Duša mi se krili k zvijezdam,
Srce burno poigrava,
Jedna riječ su sve mi pjesme,
A ta slatka riječ je: Slava!

2.

Znam za jedan dvorac mali,
U njem cvate zlatan cvijet;
Ne bih, braćo, cvijetka dao
Ni za cijeli božji svijet.

Kada jednom zemlju gledô,
Pustu zemlju Gospod Bog,
Srce mu se ražalilo,
Spusti suzu s oka svog.

A ta suza vam je pala
Na hrvatski zavičaj,
A iz božje suze nikô
Divni, zlatni cvijetak taj.

Često jad mi srce cijepa,
Kad na tužni mislim dom,
Al' kad opet suzu gledam,
Odlanulo srcu mom.

Zato mi je duši mio
Onaj divni, zlatni cvijet,
Zat' ga, braćo, ne bih dao
Ni za cijeli božji svijet.

3.

Kucaj, brate! Nek se pije!
Vino ima dobru žicu.
Oj u zdravlje! Al' u čije?

Ja ću kazat napitnicu:

Bog poživi lijepo dijete,
Pravu, zdravu kćer hrvatsku!
Da mi, braćo, ispijete,
A za moju ljubav bratsku.

Bog je lijepo lice dao
Mome slatkom milovanju;
Ne budi vam piti žao,
Rđa, tko ne pije za nju!

Bog joj dao zlatne prame
Kô što ova zlatna kaplja;
Pijte za nju, pijte za me,
Nek se vječna sreća sklaplja.

Bog joj dao bistre oči,
Kao zvijezde na nebesi'
Kao vince, što se toči,
Kô proljetni plamni krijesi.

A nada sve dušu ima
Moja vila plavokosa,
Što joj sjaje u njedrima
Kô u ruži božja rosa.

Nek se puna čaša krene,
Pijte redom, braćo, zato,
Pijte, braćo, i za mene
I za moje milo zlato.

4.

Kao mirno more glatka
Bila si mi, dušo,
Iz dubina tvojih nitko
Nije pjesme slušô.

Na dnu tvojem počivali
Moji stari jadi,
A kraj jadâ zakopani
Lijepi sanci mladi.

Al' u zô čas došetala
Zlatokosa vila,
Pa u mirnu moju dušu
Malko zavirila.

Poskočilo mirno more
U gromorne vale,
Iz dubine glasne vam se
Pjesme razlijegale.

Jasno pjeva burno more:
"Slava! Slava! Slava!"
A iz svakog vala viri
Jedna zlatna glava.

Sad ni božja ruka ne bi
Bure utišila,

Svemu tomu vam je kriva
Zlatokosa vila.

5.

Ti moraš, dušo, moja bit,
Da, moja sva i cijela:
I divni lik tvoj vilovit,
I zlatna kruna čela;

Moj - bijelih ruku zagrljaj,
Moj - rujnih usna šapat,
Moj - oči tvojih mirni raj
I srca burni hlapat;

I svaka misô, svaki san,
Od Boga zlatno smilje,
Sav tvoga žića vedri dan,
Sve duše tvoje milje.

Ah, skupac ti je blaženik;
I men' je, vjeruj, žao,
Kad tuđi pogled lijep ti lik
U čudu pogledao.

Da, skrio bi te koprenom
Kô tajnu božju sliku,
U srcu zaključô bi mom
Pred svijetom moju diku;

O je l' te, da ćeš moja bit,
Ti čarobnice plava?
Ja tebi sve do groba štit,
Ti moja slast i slava.

6.

Dok od straha drktala mi nada,
Usna o njoj riječce ne izgubi;
Blago meni! Drukče vam je sada,
Dika reče, da me zbilja ljubi.

"Ljubim!" šapne usnicom rumenom,
Kô dva sunca planu oči jasne,
Nikog nije ljubila pred menom,
Mene - dok joj duša ne ugasne.

Tajno me se taknu usne vruće,
Trenom puče duši grobni kamen,
Srce moje slavi uskrsnuće,
A životom bukti nov mi plamen.

Sva ću zvona skupit mnogobrojna,
I sve trublje posljednjega dana,
Sva grlašca ptica milopojna,
Sve oluje burnog oceana.

Na gusle ću divne žice splesti,
Sve od zlata sunčanijeh traka,
A na gusle glas svemira svesti,

Nek se svijetom čudi duša svaka.

Krili mi se, pjesmo, preko mora,
Od čuda će dizat vali glave,
Snizit će se vrsi strmih gora,
Ta ja pjevam slavu svoje Slave!

Krili mi se gor' k nebeskom kolu,
Zadrktat će zvijezde od veselja,
A još dalje, više k božjem stolu,
Pjesmo moja, nek te goni želja:

Tu se možeš čarobno razvijat,
Da te vječna ruka blagosiva,
Od radosti Bog će se nasmijat,
Kadno ljubeć duša s dušom spliva.

7.

Bilo vam je, ne znam kada,
Al' svakako još po danu:
Pokraj mene moja mlada, -
Šuteć gledah milu ránu;

A i ona šuti šutkom,
Slušah, kak' joj srce bije,
Brojah trenak za trenutkom,
Al' im broja bilo nije.

Tu vam riješih zagonetku,

Što je višnji Bog obeća,
Kakova će na svršetku
Dobre duše čekat sreća;

Kak' će na glas svemogući
Pút čovječja duši spasti,
Kako l' Boga gledajući
Duh uživat vječne slasti.

O toj sam vam slasti snivô,
Mirno gleđuć svoju Slavu;
Riječ božansku shvaćah krivo, -
Sad joj znadem misô pravu.

Gledao sam dugo, ti'o,
U to mlado sunce plamno,
Blažen, sretan sam ti bio,
Ni ne vidjeh, da je tamno.

Tiha bje i djevojčica,
Dok kroz prozor nam ne reče
Mjesec, stara skitalica:
"Dragi ljudi, dobra veče!"

Dragoljub 1867.

8.

Jezero su tvoje oči,
Modro, mirno, milo, jasno;

Gledao bih uvijek u nje,
Rano zorom, noću kasno.

U jezeru trepti čudno
Zlatna zvijezda baš u zeni;
Ova zvijezda plamna, žarka,
To je tvoja ljubav k meni.

9.

Bila večer tija,
A s nebesa sila
Sjajnih zvijezda mila
Meni se nasmija;
Al' su potamnjele,
Pak se zastidile,
Jer su oči mile
Tvoje baš vidjele.

10.

Kao putnik u pustinji bijedan,
Dugim putem slab i grlom žedan,
I bez nade, bez pomoći,
Tako bilo meni poći;
Dok ne svanu iznenada
Djevojčica jedna mlada.

Ta me slabog okrijepila

Divotvornim svojim okom,
Ta me žednog napojila
Mladih usna slatkim sokom;
I nebesko u milinje
Ponijela me iz pustinje.

Blago, komu Bog dozvoli
Djevojčicu divnu toli,
Milovanje toli slatko,
Mlado lišce toli glatko.

Ah al' drugim sve badava!
Traži, brate, svijetom svađe:
Takva duša se ne nađe,
Kô što moja mala Slava!

Gorica, 1. VIII. 1867.

Izabrane pjesme.

U SLAVU JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE

Kud zapinje naško oko
U pustinji prošlih zgoda,
Tmina crna svud naokô
Zaklanja nam zemlje roda;
Naška krvca svud zalijeva
Otadžbine tužna polja,
Kuku, lele, narod pjeva:
Hoće l' doći sreća bolja?
Pa sinu li zvijezda kaka
Iz mutnijeh gor' oblaka,
Sjajna zvijezda jedva sinu,
Jedva nikla, opet minu;
Pa dignu li koga slava
Vrh ostalih roda glavâ,
Pusti lovor od užitka,
Tuđoj snagi od probitka,
A naš narod kraj lovora
Usred tmina čamit mora.

Je li sablja Zrinskog bana
Zemlju ropstva izbavila?
Pokloni l' se turska sila
Svijetloj kruni car-Dušana,
Kada sina prorokova
Skonča Miloš sred Kosova?
Zvonimira kruna blijednu,
Simeona carstvo pade,
Na Kosovu polju bijednu

Srušiše se srpske nade;
I slovinska šuti dika
Sred zidina Dubrovnika.
A u kraju, sličnu raju,
Na poljanah slavskog juga,
Bugarije zamnijevaju,
Oživlje se teška tuga:
Jao tebi, jadni rode,
U tamnilu bez slobode!
Sto junačkih čemu mača,
Kad je tuđa hitrost jača?
Čemu tvoja davna slava,
Kad ne vjenča tvojih glava?
Kad ne paze svoji svoga,
Kad caruje jal, nesloga?

Snuždila se slavska vila,
Takve tužne glase čujuć,
Gdjeno zemlja jadikujuć
Iz dubina zavapila...
I omjeri grobe slavne,
I spomenu čine davne,
I pogleda širom svijeta,
Gdje sve buji, raste, cvjeta;
Gorko vila zaplakala,
Glasno vila zakliktala:
"Ne, moj rode, ne ćeš ginut'
Kraj tuđega pirovanja,
San nesloge i neznanja
Mora s tvoga oka minut;
Minuti će nojca gluha,
I na krilih bistrog duha
Ponijet ću te u visine,
Osvjetlat ću lice mlado,
Nek te pazi svatko rado,
Kô što štuje rode ine:

Ta i ti si dijete božje
Vječnom rukom sagrađeno,
Zar da vijekom osuđeno
Tuđe čamiš uz podnožje?
Da ne digneš bistro, smjelo
Put nebesa svoje čelo?
Ne; uskrsni! kliknu vila,
U tvom kraju znadem sina,
U njega je divna sila,
Kôm se ljubi domovina:
U njega je duša žarka,
Zlatna duša, prosta varkâ:
Nek te hrabri, nek te vodi,
K sreći, slavi i slobodi!

A iz našeg eto gnijezda
Skoči u vis plamna zvijezda,
Svač'ju tugu razgaljuje,
Svač'je srce zatravljuje,
Sav naš narod složno krene
Na prizore neviđene,
Gdje smo jedni, duhom složni,
Srcem jaki, nadom možni.
Pa kako se narod siđe,
Pa kako ju narod vidje,
Tu nebesku poslanicu
Svoju zvijezdu prehodnicu,
Zagrmiše zvuci groma
Duž slovinskog našeg doma,
Od sinjega našeg mora
Do balkanskih strmih gora,
Zagrmiše glasom jakim,
Potresoše srcem svakim:
Slava tebi, naš vladiko,
Jugoslavlja svijetla diko!
Ti nam lijepu sablju skova,

Sablju jaču neg Markova,
Pred kojom se koplja lome,
Koja um'je svladat grome,
Dobitnicu ropstva gluha,
Nedobitnu sablju duha.
Gle od svijeh juga strana
Kita glavâ izabrana,
Oko tvog se svijetla niže,
I sablju ti u vis diže,
I pred Bogom i pred svijetom
Sabljom ti se kune svetom,

Čujder sada, svijetlo naše,
Evo četir' južna brata:
Srbin grli tuj Hrvata,
Bugarin tuj i Slovenac
U jedan se vežu vijenac;
Kunu ti se kletvom jednom,
Sunce svanu rodu bijednom,
Tako nama živog Boga,
Vezat će nas vječna sloga,
Ne ćemo već bit oruđe
Duha tuđeg, slave tuđe;
Jedna zvijezda, jedna misô,
Koju vječni Bog upisô,
Skupit će nas sad u četu,
Pod zastavu zlatnu, svetu
Ljudske sreće, ljudskog znanja
I slobodnog živovanja.

Naprijed, rode, na istoku
Sviće danak tvome oku
Barjak u vis, borci duha,
Pobornici ropstva gluha.
Naprijed! Tko tu klikô ne bi:

Oj vladiko, slava tebi!
Slava tvojoj sjajnoj glavi,
Slava majki Jugoslavi!

Dragoljub 1867.

PROSLOV

u slavu Lisinskoga, prilikom predstave prve hrvatske opere
"Ljubav i zloba" u hrv. nar. kazalištu dne 21. listopada 1871.

Bila zemlja - u njoj vam duboko
Silno bilo zakopano zlato,
Nič'je o njem ne slutilo oko,
Nitko živ vam nije znao za to;
Samo pukom išla priča tajna,
Da u gori ima blaga bajna,
Ali steć' ga ne zna ljudska sila,
Jer to blago da 'no čuva vila.
Tužna zemlja - pusto bilo tudi,
Sretniji su bili drugdje ljudi.
Drugdje dižu mramorni se dvori,
Drugdje pjesma lagodna se ori,
Drugdje slave i obilja znamen,
Tu ah pustoš, pijesak [goli] kamen,
Al' vilovit mladić jednom skoči,
Plamne njemu zasinule oči,
"Nuder, vilo, nek se sada kaže,
Da li priča o tvom zlatu laže."
Mladac vilu svladao u gori,
Svome rodu zlatni brijeg otvori.

* * *

Znate l', što je ova zlatna česma,
Što duboko u zemlji se skriva,
Vijek obilna, vazda sjajna, živa?
To je, braćo, glasna pučka pjesma.
Znate l' tko je onaj junak mladi,
Koj' iz duše puka ju izvadi,
Kako laska, ljubi, grmi, da'ne,
Gine, cvili, kako klikće, plane;
Koj' tu pjesmu divno uzveliči,
Umotvoru našem upriliči?
Taj hrvatski pjevalac istinski,
Taj vam mladić bio naš Lisinski.

* * *

Tu je bilo - bit će tridest ljeta,
Gledaj čuda! - Hram taj reć' bi puca,
Mravom vrvi, sila [s'] riva svijeta,
Sto srdaca ushićeno kuca,
Svatko gori - željno očekuje,
I hrvatska pjesma da se čuje.
Šušne zastor - sve se čudom strese,
Alem, biser o svijetlu se krijese,
Naša mladež i djevojke naše
U kolo se divno poredaše,
Kliknu pjesma lahorom i gromom
Kao bujni usklik ovim domom;
Čarobna se pjesma naška vinu
Kao zlatna ptica u visinu,
"Ljubav" tad se orila i "zloba".
Sretni rode, zlatna ide doba:
"Slava tebi" grmnu "glavo mlada,
Dok je takvih, ne gine nam nada!"

* * *

Tu je bilo - minu malo ljetâ,
Opet grnu amo sila željnog svijeta.
Što će biti? Tuđe kreštelice
Tradaliču blatne poskočice,
Pelivani prevrću se, skaču,
Proste šale tuđim slovom žvaču,
Bijesnom nogom gazi ludak prosti
Sveti prostor božje umjetnosti.
Svijet? Ta mi smo bokci! Bravo, bravo!
Ti to znadu, to je lijepo, zdravo;
A što vilin pobratim naš mladi?
Pogibao kukavno od gladi.

* * *

Teško, ljuto zgriješio si, rode,
Sam si ništeć svoje divne plode,
Tuđem žrtve žrtvujuć kumiru,
Tvoje vile jao! da umiru.
Al' se opet prenu tvoja duša,
Opet dođe Hrvat, da 'no sluša
Prvi glasak a iz rana groba,
"Ljubav" orit će se pak i "zloba".
I što prije zavrgô si krivo
Mile glase rodnog si umjeća,
Oj prigrli sada opet živo,
Uresom se kiti svoga cvijeća!
Njeguj svoje umne, bistre glave,
A u hramu opće svjetske slave
I ti ime zabilježi tvoje;
Jer kad narod sam ne pazi svoje,
Kada sam si kida zlatne strune,

Vila navijek neka se prokune.

Proslov... itd. Sastavio ga A. Š., govorila Marija Perisova. U Zagrebu. Narodna tiskarna dra. Ljudevita Gaja. (Posebni letak.)

GVOZDENI DIV

Stajalo jezero gorsko,
Kraj njega gradić bijel,
Čuo se danju i noću
S gradića plač i cvijel.

Pitali ljudi: "Ta šta je?
Otkle taj narijek živ?"
Djevojka čami u gradu,
Čuva ju gvozden div.

Krati joj sunce i mjesec,
Krati joj hljeb i zrak,
Gine oj djevojka, vene,
Gusti ju zastire mrak.

Ali gle! jedne se noći
Uspjeni jezera val,
Čudesno čudo je palo
Navlaš pred diva na žal.

Zlatna riba se ljeska
Oči joj alem su kam,
Gvozdeni silnik ju vidje,
Očima bljesnu mu plam.

"Dive, oj gvozdeni dive!"

Reče mu ribica, "čuj!
Zlatnih mi sestrića tisuć
Plovi u jezeru tuj.

Moje ćeš sestrice zlatne
Dobiti, dive moj, sve,
Zlata ćeš nabrati, zlata,
Segni der rukom, nu de!"

Lakomo srce mu zavri,
Brzo dohvatio žal.
Nagnu se, posegnu manit,
Pljusnu u jezera val.

Ljepota djevojka ćuti,
Nestao silnik je klet,
Ljepota djevojka hiti,
Hiti u bijeli taj svijet.

Minule suze i jadi,
Minulo ropstvo i mrak,
Sunce i mjesec joj sjaje,
Krisi ju lagodan zrak.

Kliknulo grlo: "Sloboda
Sunce i život i raj!"
Sunce i život - sloboda!
Jekom se orio gaj.

Ori se goricom, ori
Usklik djevojke živ,
Na dnu pak jezera rđa

Ljuti gvozdeni div.

Vijenac, 1872.

BOŽJI SUD

U davno doba dva življahu gazde,
Dva susjeda, al' reć' bi do dva vraga,
Uspored teku njinog polja brazde,
Od jednog skokom mo'š do drugog praga;
Al' obojica gledala se prijeko,
I nikad jedan drugom "zdravo" rekô.

U jednog bila kuća puna svašta,
Za kućom bujne zemlje trista rali,
O vratu ženi lanac zlata tašta,
I silnom stokom mi se gazda hvali,
Talira svijetlih u njeg pune vreće,
Nu, reć bi - hvala Bogu - dosta sreće.

A drugi: Bogalj: koljeba mu bijedna,
Pjeskovito mu polje - ni za hljebac,
U štalici mu koza samo jedna,
U goste k njemu ne će niti vrebac.
Da, pravi bogalj! Zimi zimuj s gladom,
A ljeti znoj' se, pa se tješi jadom.

Al' dosta nema ljudska duša dovijek,
Sve silno blago slabo ju veseli,
I "dosta" nikad ne će reći čovjek,
Čim više ima, tim i više želi.
Pa tako vam je baš i onda bilo:
Siromaštva se bogatašu htilo.

"Gle!" reče ženi jednom volje nujne,
"Sve našoj sreći reć bi dobro služi:
I lijepa stoka, livade nam bujne;
Al' nemo'š da se zemlja zaokruži,
Jer susjed ima pašnjak kraj potoka,
Pa brani da mi ide k vodi stoka."

"Ej luda glavo", žena, "šta je zato?"
Pa kupi, imaš hvala Bogu dosta."
"Ej mudra glavo", muž joj reče na to,
"Ni moja pamet nije tako prosta,
Ta htjedoh! Sto sam škuda davo,
Al' "ne ću!" nato odvrati mi đavo!"

"A ti mu otmi", progovori žena.
" "Al' kako otet, kada moje nije?" "
"Talira imaš, al' si, mužu, bena!
Gdje novca ima, tu se svašta smije:
Tu imaš suca, imaš i svjedoka,
Pa moć' će k vodi lijepa naša stoka."

Za dana malo planu pravda huda;
Naš gavan baca silu zlatna mita,
A bogalj viče: "Ajdemo do suda,
Od mudrog suda nek se pravo pita.
Taj hrast sa krstom moj je međaš pravi,
Pre dvjesta ljeta pradjed moj ga stavi."

A sudac veli: "Gdje je hrast sa krstom,
Tu stoji međa, - doć' ću sutra tamo,
Tu možeš pravo svojim pipat prstom,
Po krstu sudit ću vam međe samo;
A ne ima l' krsta, ne ima ni međaša,

Pa tužitelja sve do vode paša."

"Gdje krsta nije, niti međe ne ima",
U potaji si šapće žena noći
I tajno k hrastu iz kuće se sprema.
"Oj tu se može lako još pomoći;
Ispalimo taj biljeg od međaša,
I sve do vode paša bit će naša."

I dođe hrastu, dignu gvožđe bijelo,
Da briše krst! - Čuj, gromki grom zaori
I puče strijela - drkće nebo cijelo,
A strijela s neba ženu, hrast obori.
Bez duše žena gavanova leži,
Na čelu krst joj strijela ubilježi.

A kada zorom sudac hrast zagleda,
Problijediv reče gavanu seljaku:
"Tu, kume, više suditi se ne da,
Jer pravo eno vidiš u tom znaku,
I klanjat tek se smiju slabi ljudi,
Gdje plamnom rukom Gospod pravo sudi."

Vijenac 1872.

NA OZLJU GRADU

Pred tvojim pragom pomolih se eto,
Od svih hrvatskih prvi ti moj grade,
Davnine naše kameni ti jade;
Da, duša veli: tu je mjesto sveto!
Hrvatskih misli kolijevke gle prave,
Mogile eto hrvatske nam slave.

Na strmu vrhu stojiš krut, ponosit,
Kô smjela duša davnih ti vladara,
Nebeskim zvijezdam pripravan prkosit,
Ponosit pitaš: "Gdje mi ima para,
Pohvalit koja može li se strana,
Kô ja što mogu - kuća Zrinjskih bana?!

Kamenit oklop prsi moje krije,
Kamenita i Zrinjska prsa bila,
Sveg istoka salijetala ih sila,
Al' Zrinjsko srce uzdrhtalo nije.
Visoko kô što strše kule moje,
Junački rod uspinjô glave svoje,

A Zrinjska volja kao stijena kruta,
U koju Kupa pjeneć se zabada,
Trajaše tvrda, dušmaninu ljuta;
I Zrinjska drevnost cvala uvijek mlada;
A Zrinjski rod kô hrast u mojoj gori
Stajaše stavan: živ ga ne obori.

Sa njeg'vih djela sustala bje slava:
Po svemu svijetu dično ime leti,
I mnoga carska pokloni se glava,
Sa imena tog dršće Stambul kleti;
A polubozi, svijetu svem poznati,
Tuj b'jahu krotki ljudi, tuj Hrvati."

I pođoh dalje u dvorane puste,
U čudno carstvo staroslavnih sjena.
Čuj? Kakvi zuje tajni glasi? Čuste?
Ne slaže l' strune "Jadranska Sirena?"
A ona gospa do prozora eno?
Hrvatice oj prva ti - Jeleno!

Da, tu vam zipka, stol i odar bili,
Tu nicale vam suze, smijeh i pjesme,
Tu hladio vas svježi zrak taj mili,
Iz ove gorske krepljaste se česme;
Čuj ono zvonce sa brežuljka malo,
Na molitvu to zvonce vas je zvalo.

A sada? - Sada? Pitaj hrast taj stari,
Nad svodom pitaj kamenoga lava.
Oj gdje su vaši davni gospodari,
I ta hrvatska njima gdje je slava?
Da, pitaj, pitaj! - Kamen ti ne zbori,
Gdje? pitaj! - "Gdje" ti jeka odgovori!

I mislih, tvrdi grad će pasti na me,
Uzjario se u mom srcu plamen,
Iz grada bjegoh - kô iz grobne jame,
Goruće čelo na gô tisnuh kamen.
"A sada?" jeknuh - "pjesme, priče, bajke!"

I plakah gorko, kô na grobu majke.

Vijenac 1872.

ZAGREBU

Povrh starog Griča brda
Kao junak lijep i mlad,
Smjele glave, čela tvrda,
Slavni stoji Zagreb-grad;
Živ, ponosit,
Jak prkosit,
Kad slobode plane boj.
Tko tu klikô ne bi:
Slava, slava tebi,
Zagreb-grade divni moj!

Mnoge bure povrh njega
Prosu svijeta udes ljut,
Al' pod krilom našeg stijega
On stajaše tvrd i krut.
Ljutit stresa
Juriš bijesa
I razmrvi vraga roj.
Tko tu klikô ne bi:
Slava, slava tebi,
Zagreb-grade divni moj!

Nad njim bljesnu zlatna zvijezda,
Da ugleda druga drug,
Kao soko iz svog gnijezda,
U daleki prhnu jug
Glas Hrvatstva,
Doziv bratstva:
Preni mi se, rode oj!

Tko tu klikô ne bi:
Slava, slava tebi,
Zagreb-grade divni moj!

Ti uskrisi naše pleme,
Ti rastjera duha noć,
Ti nam siješ znanja sjeme,
Ti nam dižeš roda moć.
Svjetlobornih,
Umotvornih
Glava rađaš silan broj.
Tko tu klikô ne bi:
Slava, slava tebi,
Zagreb-grade divni moj!

Kad zarudi mlada zora,
A iz zore dvor i hram,
Zlatno polje, zelen-gora,
Sjajna Sava, loze plam:
Od miline
Duša gine,
Po krasoti bludeć toj.
Tko tu klikô ne bi:
Slava, slava tebi,
Zagreb-grade divni moj!

Zagreb-grade, naša glavo,
Zagreb-grade, štite naš,
Zagreb-grade, naša slavo,
Kao sunce ti nam sjaš.
Budi velik,
Jak kô čelik,
Tisuć ljeta slavan stoj!
Tko ti klikô ne bi:

Slava, slava tebi,
Zagreb-grade divni moj!

Vijenac 1872.

SMRTNO ZVONCE

U Remete u slavne,
Gdje božja mati sjedi,
Za dobe davne - davne
Redovnik dođe blijedi.
"Iz zemlje obećane
Prevalih, reče, put,
Da grijeh si skinem ljut,
Kim mlade teščah dane.
Vaj! Nevjera sam bio!
U tešku zlu se nađoh -
A nakon amo zađoh,
Obašav svijet vam cio
To zvonce na dar donih,
Zô nevjerniku glas:
Kad od sebe mu zvoni,
Tad zadnji kuca čas."
I braći zvonce dao,
Pa onda mrtav pao.

* * *

U Remete u davne,
Gdje božja sjedi mati,
Sa kule staroslavne
Sve klikčuć idu svati,
Mladoženja prednjači,
Konjica hrla tjera,
Konjicu rebra kvači,
Ej što je njemu vjera!

U mlinu imô dragu,
A ta sad plače, plače.
"Oj plači, cvili k vragu!"
Kô mahnit mladić skače:
"Sad ljuba mi je druga,
I ljepša neg' što ti!"
Bjesomučan se ruga:
"Baš gospodska je kći".
Kad svati pod noć kući,
Sva gora gromom ječi
Od grla pjevajućih.
Al' čuj! Što ono zveči?
Da, kroz noć zaplakalo
S daleka zvonce malo.
"Oj neka bije, bije,
Oj neka ludo zvoni!"
Mladoženja se smije,
Konjica naprijed goni;
Al' kada dođe do kraj mlina,
Nad gorom bljesnu mjesečina:
Na kolu visi blijeda, mrtva
Iznevjerena prva žrtva.
Ko bijesan klisnu
Mladiću hat,
I mladić vrisnu,
I skrha vrat.

* * *

U Remete, u tihi stan,
Gdje božja mati sveta,
Na svečani ti vrvi dan
Još i sad sila svijeta.
A zvonce? Stoji još i sada;
Nu zvoni l' i sad, reci, kada?

Ne! Nijemo visi tudi:
Od nevjere je ljudî
Utrudilo se veće -
I više zvonit ne će.

Vijenac 1873.

O USKRSU

O Uskrsu bilo, još pamtim i sad,
Jutarce zlatno nam sjalo;
Poletih vam živ, poletih vam mlad
U seoce mileno malo.

Dva jablana vita stajala tuj,
Dva vjerna kući stražara,
Za ogradom lavež kudronje čuj,
A crkvica kraj kuće stara.

U dvorištu drvena suša i hlijev,
Sred dvorišta drveni zdenac,
Čuj goluba guk i kokota gnjev, -
Na prozoru ljubica vijenac.

Za kućicom vrta kitnjasti prug,
Tu klinčac cvate i ruža,
A dalje onamo u zeleni lug
Svud stazica bijela se pruža.

O Uskrsu bilo, kad ustade Spas,
Od zlata dršće ravnina,
Kroz uzduh lijeva zvona se glas
U slavu božjega sina.

Svud naokô sveti pokoj i mir;

Sad gle iz pitomih sela
Na puteve vrvi šir u šir
Hrvaticâ povorka bijela;

Na puteve vrvi hrvatski puk,
Sve radosno obraz mu blista,
Zvonova seoskih slijedeći zvuk
Pobrzala svjetina čista.

O Uskrsu bilo, u vrtu bjeh ja,
Nad menom nebo plavetno,
Uz mene draga - ah Bog to zna,
Kol' srce mi kucalo sretno!

Na grudi spustila zlaćeni pram,
U pramu modar joj cvijetak,
Zorolik na licu joj anđela sram,
Života u oku joj svetak.

Na usnah joj ljubak lebdio smijeh;
Tad planu cjelov nam prvi,
U miru se stopile duše dvije,
A srca nam zavrela krvi.

Sve splinulo tad: i zvona glas
I nebo, zelenilo gaja,
Dva anđela bjesmo u taj čas
Sred božjega grleć se raja!

O Uskrsu bilo; o Bože moj,
Za krasni taj hvala ti danak!
O Bože daj, o sreći toj

Bar katkad da snivam sanak!

Vijenac 1873.

ZIMZELEN

1.

Veni, cvijete, veni, veni!
Eto dođe tužna zima,
Smrklo se je ah i meni,
Led se moga srca prima.

Pani, sunce, pani, pani!
Za visine, za planine,
Ginu zlatni mladi dani,
Zlatni sanak moj mi gine.

Trne svijetlo mladom plamu,
Blijednu nebom zvijezde moje,
Sam si kopam bolan jamu.
Da zakopam srce svoje.

Ne pjevam ja besposlice
Ove pjesme jadovanke;
Što mi srce, to mi žice
Javile vam po sve danke.

Ne znam hinit, ne znam lagat,
Kad me dirne bijela vila;
Otkad klikoh pjesme slagat,
Svetinjom mi pjesma bila.

Rodili se sjajni krijesi
U toj plamnoj mojoj duši,
Rodile se bure, bijesi -
Srce mora da ih guši.

Pregnuh sterat svijetom krila,
Zlatna krila Titanova;
Slomila ih kruta sila,
Prijeka sudba tu me skova.

Zato trne svijetlo plamu,
Zato blijednu zvijezde moje,
Zato bolan kopam jamu,
Da zakopam srce svoje.

Zato, pjesmo, miruj, šuti!
A kad dođe mrijeti doba,
Ti ćeš mi se podignuti
Kao vječan cvijet iz groba.

2.

Ah katkad mi je bilo,
Da svijet vam spalim sav,
Da srnem krvi žedan
Baš u svijet bijesan lav.

Ah katkad mi je bilo,
Miloduh da sam cvijet,

Da milim dahom blažim
Vaskolik božji svijet.

Ah katkad mi je bilo,
Da budem krvnik car,
Da koljem, gazim, smlavim
Sve ljudstvo u jedan par.

Ah katkad mi je bilo,
Da anđeo budem bijel,
Da kroz san ljupcem jednim
Razgriješim svijet vam cijel.

Ah katkada sam bio
Blagoslov božji blag,
I katkad zator snovah
Kô zamet grijehu - vrag.

A sada vječna krvca
Iz srca teče mog,
Što kletu zmiju pusti
U zlatni raj nam Bog.

3.

Gradio sam čudan grad
Oblaku na grani,
Bijah lud i bijah mlad,
Sveg mi srce zani.

Sjao mi se čudni grad:
Biser, alem, zlato;
Bijah lud i bijah mlad,
Klikovô sam zato.

Kratka radost, dugi jad,
Moji sanci pusti!
Rasplinu se divni grad,
Kao dažd se spusti.

I s nebesa suze tad,
Drobne kaplje pale;
Te su kaplje, ljudi, sad
Moje pjesme male.

4.

Okalilo se srce moje
U svijetu tom se boreć ljuto,
I što je prije meko bilo,
Sad srce mi je gvožđe kruto.

I stinut će mi žar u krvi,
U prašak past će moje tijelo,
Da, svega izjest će me crvi, -
Al' moje srce osta cijelo.

Pa svane l' jednom zora slave,
I moj se neka grob raskopa,
A tvrdo srce nek mi stave

U crno zjalo gromna topa.

Moj duh će viknut: "Ljudi, palit!"
I puče top i srce leti;
Da, mrtvo srce će mi svalit
Vragova roda barjak kleti.

5.

Divlji konjic mi je duša,
Neobuzdan, skoka živa,
Od miline poposkače,
Kad mu s bure igra griva.

Htjedoše mu uzdu stavit,
Nek povodljiv mirno kroči;
Propeo se bijesan konjic,
Planuše mu strijelom oči.

Neka leti kao zvijezda
Preko svijeta, preko vijeka,
Nek mu bura grivom igra,
Nek mu oko sijeva - neka.

Na istoku posred palma
Ključa jedna živa česma,
I romoni kan da zvoni
Iz daleka tajna pjesma.

Tu mi stani, moj konjicu,

Bistrice se naužívaj,
Tu će tebi dobro biti,
Tu mi legni - pa počivaj!

6.
Ah provuci...

Ah provuci, moj anđelče,
Mutnim čelom ruku meku!
Budi, dušo, u mom srcu
Mladih dana divnu jeku!

Vitlale se onda misli,
Premaljetno bijelo cvijeće,
Sretan luđak još sam snivo
Od buduće zlatne sreće.

Bože, al' je lijepa bila
Ova ludost mladih dana!
Bože! Bože! Sad je drukče,
Sad sam jedna suha grana.

Ah provuci, moj anđelče,
Meku ruku čelom malo,
Još da tebe, dušo, ne imam,
Samo bi se mrijeti dalo.

7.
Moja zvijezda

Bezdno mi je moja duša,
Pusto bezdno i duboko,
Mrak u bezdnu, mrak u duši,
Zaman ište svijetla oko.

Samo katkad čuješ brujit
U dubini mukle grome,
Čuješ, kako voda vrije,
Kako li se krši lome.

Samo jedna dršće zvijezda
Povrh tmastih, pustih stijena,
Nebesnica reć bi suza,
Zlatna zvijezda - moja žena.

8.
Moj štit

Širom svijeta, brate dragi,
Pune trnja nać ćeš pute,
A kraj puta vrebaju ti
Zasjednice zmije ljute.

Širom svijeta, brate dragi,
Bijesni bura, bruje gromi,
Smjelu orlu iznenada
S neba strijela krila lomi.

Sustah, brate, s ljuta puta,

Čutih, brate, otrov zmije,
Oprži mi strijela krila,
Al' mi srce živo bije.

Pa ti ponijeh ovo srce
U mjestance milo, ti'o,
Gdje se smiješe vjerna žena,
Drobna kćerca, sinak mio.

To je meni silan zapis
Proti zmiji, gromu, strijeli,
To su moje zlatne zvijezde,
To mi rane srca cijeli.

Kad se bijesnom, burnom noći
Milim k sanku vjeđe slože,
Smijući se buri molim:
Štiti štit moj, dobri Bože!

9.
Raj i pakô

Oj katkad zavri od gnjeva mi srce,
Gdje glupi zlobnik moje zgazi pravo,
I škrinuh zubî, prokleh svijet taj cijeli,
I rekoh Bogu: Čovjek živ je đavo!

Poletih domu: klikću mila djeca;
U anđelića zlatnih zagrljaju
Tvrd kamen kletvâ cvao bijelim cvijetom,

I rekoh Bogu: Hvala na tom raju!

Vijenac 1873.

Izabrane pjesme

VIR

Jezero se gorsko ziba,
Tajni u njem drijema vir, -
Staklenoga povrh gliba
Svud je mir.

Časom tek kroz puste lijese
Kukavicu možeš čut,
Časom na val jablan strese
Listak žut.

Nakraj vode stala kuća
U toj kući draga dva,
Ljubav srca bje im vruća
Sreća sva.

I po noći i po danu
Orio se milka pijev;
Ču ih vila; ljuto planu
Vilin gnjev.

Pa kad jednom s kasna puta
Ribar sjeko veslom val,
Zavri voda, čun proguta
Vilin jal.

Na vidiku sreće hude

Ciknu draga u sav glas,
Kukavicom sinjom bude
Isti čas.

Kuka grani sa vrhunca:
"Kuku jadna, jadna ja!
Bog ti ne dô gledat sunca,
Vilo zla!"

Jezero se gorsko ziba,
Nesta vile, šuti vir; -
Staklenoga povrh gliba
Vječni mir.

Vijenac 1873.

BOŽIĆ

Božić je. Dol i brijeg
Pokrio gusti snijeg;
Da, svijet je cijel
Sve bijel i bijel.

Tek okno ti selom svjetluca,
Na stolu vidiš kolače
I otac baje i puca,
Dječurlija veselo skače,
Od dragosti klikće i sijeva,
Kud komorom prostrta slama;
A s dječicom majčica pjeva:
Kralj neba se rodio nama.

Božić je. Dol i brijeg
Pokrio gusti snijeg,
Da, svijet je cijel
Sve bijel i bijel.

U kolibi žena sjedi,
U nijemu propala muku
Pa dijete mrtvo si gledi,
Ah, na slami skrštenih ruku.
Tek slaba svijeća svjetluca,
A žena hvata se prama
I pjeva - srce joj puca:
Kralj neba se rodio nama.

Božić je. Dol i brijeg
Pokrio gusti snijeg;
Da, svijet vam je cijel
I grob je bijel.

Vijenac 1873.

RIBAREVA JANA

Po cijelom kraju, na sto milja
Ljepote takve nij',
Što lijepa Jana pokraj Save,
Ribara starog kći.

Kô drijenak su joj pune usne,
Kô trska vitak stas,
Kô riba ima bistre oči,
Kô ševa milen glas.

A vesela je - cijeli vrbik
Od jedne pjesme pun,
Kad starcu ocu mreže plete,
Il' tjera uz kraj čun.

I pjeva Jana: "Lude ribe!
Ah, u vas mozga nij',
Ne boji vam se muške mreže
Ribara starog kći."

I starac otac ribe lovi,
Al' lijepa Jana, da,
Mladića trista nehotice
Ulovit za čas zna.

Al' Jana pjeva: "Lude ribe!

Ah, u vas mozga nij',
Ne boji vam se muške mreže
Ribara starog kći."

I minu vrijeme - tihom noći
Na brijeg se tisnu čun,
I nešto šapće, - tužno drkće
Nad vrbljem mjesec pun.

Iz grada ribe lovit došô
Gospodin lijep i mlad,
Poljubio je - ostavio;
Oj Jano, što ćeš sad?

Kô trnule su sad joj usne,
Kô vrbi zguren stas,
Kô zimsko nebo mutne oči,
Kô kukavici glas.

Do Save sjedeć Jana tepa:
"Oj sretne ribe vi!
U vama nema vrele krvi,
A ja sam ljudska kći."

Moj ribar teško mrežu vuče,
Ne, to ti riba nij':
U mreži blijeda, mrtva leži
Ribara lijepa kći.

Vijenac 1873.

HRVATSKA PJESMA

Glasna, jasna od pameti
Preko dola, preko gora
Hrvatska nam pjesma leti
Sve do sinjeg tamo mora,
Časak meka.
Čas kô grom:
Vječna jeka
Za naš dom
Davor oj,
Brate moj!
Nek se slože grla bratska:
Živila Hrvatska!

Gromorna se orijaše,
Zator slaveć Tatar-kana;
Uz nju vječnom slavom sjaše
Zastava od sto nam bana;
Turad splesa
Bakač ban,
Svijet potresa
Frankapan,
Pojuć: oj!
Brate moj!
Nek nam bljesne sablja bratska,
Živila Hrvatska!

Širom vala pjesma zvoni,
Naša pjesma iz sto grla,
Kada u svijet lađu goni

Od mornara četa vrla.
Talas vrije,
Gine brijeg;
Slavno vije,
Naš se stijeg;
Mornar moj
Pjeva: oj!
Složite se grla bratska,
Živila Hrvatska!

Nojcom blagom tih se ljulja
Ljupke pjesme odziv sladak,
Kao milen pijev slavulja,
Što kroz zelen cvili hladak,
Kad doziva
Vojno drag
Milka živa
Uzor blag:
Dođi oj,
Raju moj!
Mladim pjeva četa bratska:
Živila Hrvatska!

Davor, braćo, s duše pune,
K zvijezdam nek se pjesma vine,
Kada klikće, plače, dune,
Kao vjetar sred pučine.
Svako doba
Svaki čas
Sve do groba
Diži glas,
Pjevaj oj,
Brate moj!
Nek se čuju grla bratska:
Živila Hrvatska!

Vijenac 1873.

LASTA

Leti lasta preko mora,
Leti lasta preko gora;
Nakraj sela
Na krov sjela.
Čuj me, lastice, čuj!
Šta si vidjela tuj?

Do prozora sjedila djevica,
I mekani prela lan,
Na licu joj cvala ružica,
Oj pjevala cijeli dan.
Kraj velike ilove peći
Sva blažena starica sjedi,
Jedinicu milo si gledi,
I sniva o raju, o sreći.

Leti lasta preko mora,
Leti lasta preko gora;
Nakraj sela
Na krov sjela.
Čuj me, lastice, čuj!
Šta si vidjela tuj?

Do prozora uzdiše djevojka,
Na ruci joj dragulj sja,
I blijeda čeka vam miloga.
"Da, doći će! Je l'?" Tko zna.
U ruci majčici knjiga,

Tu moli, moli i moli;
Ah staricu peče i boli
Sramota, žalost i briga.

Leti lasta preko mora,
Leti lasta preko gora;
Nakraj sela
Na krov sjela.
Čuj me, lastice, čuj!
Što si vidjela tuj?

Do prozora ležala djevojka,
Oko nje venuo cvijet,
I ledene ruke si skrstila,
Na prsih joj križić svet.
Šapućuć "Pokoj i amen!"
Već majčica oči joj sklopi,
Pa svetom ju vodicom škropi,
I dahne - i budne kamen.

Leti lasta preko mora,
Leti lasta preko gora;
Nakraj sela
Je li sjela?
Čuj me, lastice, čuj!
Ne ima lastice tuj.

Vijenac 1873.

POSVETA VIJENCU PJESAMA

Eva, rode, tvoga trnja, cvijeća,
Zime, ljeta, jeseni, proljeća;
Evo stare slave, davnih jada,
Suza, smijeha, evo novih nada;
Sokola ti evo i slavuja,
S gromom evo slađanoga zuja;
Evo srca, duše, zavičaja,
Gore, dola, mora, pakla, raja;
Evo pjesma, nek' ju narod sluša,
Nek' se na njoj k zvijezdam krili duša,
Širom neba neka priča leti:
Takav narod nikad ne će mrijeti!

Vijenac izabranih pjesama (Zagreb, 1873.)

CARMEN

SUMMA CUM DEVOTIONE DEDICATUM
INGENIOSISSIMO VIRO, HERODOTO CROATARUM

THADEO SMIČIKLAS

[1873]

Sic itur ad astra!

Oj, gde si, kaži, slatka moja vila,
Ti mojih noći pajdašica mila!
Sad Tebe zovem svega, ah, iz grla:
Pomor' mi pevat muža neumrla!
Ti pitaš mene, gde je, kam je človek,
Ki vreden je, da živi slavan dovek? -
Al ja ti velim: hodi, niš ne pitaj,
Priberi kikle, k meni beži, hitaj!
Pak sedi mlada sim na moje krilo,
I slušaj, kaj se pri nas vetom zbilo:
U kraju tamo, Horvati gde s Kranjci
Vu slogi živu kak s golubi škanjci,
Gde vlaški Uskok, više da imade,
Od Kranjcev blago, sol i drva krade,
Ah, tamo, znaj, pred tridesetmi leti
Se rodil dečec sred trsja u kleti,[1]
Ah, lepi dečec, kak odojek debel,
Ki nigdar glada nij trpel, nit zebel!

Taj dečec mali pokehdob je zrasel,
Nij kosom fučkal, niti koze pasel.
Marlivo on je drobne knige učil,
Po noči, danu patil se i mučil.
I postal človek, komu mudrost, znanje
U zmožnoj glavi ima stanuvanje!
Več nego deset trudnih on je leta
Daleko živel od čalarnog sveta,
Navek je čtel si knige sve na tuce,
Na snehe nije mislil, nit na puce,
Kak rade drugi Krastuševi tati,
Ki sad se zovu oberliterati!
Taj človek anda, pazi, vila draga,
Historiu spisal horvackog orsaga,
Debelu, žmahnu, sve drobnemi slovi,
Horvacke vere teštamentum novi!
O mudroj knjigi kad je glas nam dopal
Od čuda svak je od nas nazad opal,
I kričal kruto, da se posvud znade:
Naj živi naš kinč, mešter meštrov Tade!
Sve mudre glave literatskog ceha,
Bez črnog jala, horvackoga greha,
Tadij'ci jesu došle gratulirat,
O njegvoj slavi zmožno perorirat.
Aj, vila draga - odpri grlo krasno,
U slavu meštru z menom zapoj glasno.
Da svi paklenski zdrmaju se zbori,
I zatancaju ti ajngelski kori:
Na veke vekov, prek dolov i gorâ,
Od onog Črnog do Beloga mora,
Od neba dole sve do ovog stola,
Od muškog pak do ženskog lepog spola
Nek ori glas se Tadijine slave,
Nek vekom živi muž - **tolike glave!**

(Tadija od ganuća plače; oberliterat na to

intonira i zapjeva s drugimi unterliterati: "Ženi se, Tade, ženi!" Neopisivo veselje i grozna halabuka.)

Objavljeno na prigodnom letku, bez oznake godine

---

[1] Istinito pripečenje. Po tom, kajti se je dični historikuš rodil meseca listopada 1843, bi imal negov zametek pasti u fašinsko vreme, kad se hižni zakon najbolje obdržava!

NA GROBU POBRATIMA

Zaduhnuo je vjetar,
Požutio je lug,
A meni, braćo, umre
Mog srca prvi drug.

Bijaše dobar, krotak,
Bijaše vatren, smjel,
Bijaše pošten Hrvat,
Kremenjak bješe cijel.

Usporedo smo rasli
Kô grane dubu dv'je,
I snivali smo skupa
O rodu zlatne sne.

A sada mlad mi umre;
Oh, to je, ljudi, zlo,
Zakopaše mi u grob
I moga srca pô.

Sad mutnih oči stojim
U goli vireć lug,
I pitam: gdje je, gdje je,
Moj pobratim, moj drug?

Vijenac 1874.

ZADNJI KORDUNAŠI

Vedrinom leti oblak crven,
U bistru gleda vodu Savu;
A do nje diže čardak drven
Ponositu si staru glavu;
On gleda, kako Sava hiti,
On vidi, kako večer pada,
I kako domu idu stada;
Pa pita; šta će sada biti?

A zašto pita? Zašto lice
Namrštio si starac čudno?
I zašto crne puškarice
Kô suzne oči gleđu trudno?
Ta još mu jako stoji tijelo
Hrastovine od tvrde tu, na,
Kraj vode Save, kraj korduna
Još smjelo mu se diže čelo.

A zašto pita? Eno čete,
Sve kordunaša graničara!
Sad natakla je bajonete,
I čuješ tutanj bubnja stara;
Pred njome mrka lica, sjetan,
- Na grudi gle mu tri kolajne,
Tri u oku mu suze tajne, -
Bjelobrk stajao tu kapetan.

Junaci! Pozor! Već je hora,

Jer minula je služba naša;
Bubnjaru udri! - kad se mora,
Taj pohod zadnjih kordunaša.
Junaci! Počast! Zadnji puta
Sad pozdravimo mjesto ovo,
Gdje naše pleme sokolovo
Krv lilo usred boja ljuta.

Junaci b'jahu djedi vaši,
Kô soko-tići, gorski vuci;
Junaci vi ste kordunaši,
Junaci njini praunuci.
Vrh tog čardaka vjetar često
Poigrao se s turskom glavom, -
Sad proteklo je sve to Savom;
Al' sveto vam je ovo mjesto.

Čardaku tomu vaše majke
Donosile su punu torbu;
A djedom vašim šale, bajke
Osladile bi stoput čorbu.
Mladića kolo tu se vilo
Uz glasne diple munjimice,
I bile pune čuturice:
Junaci! Pa je dobro bilo.

Čardaku tomu se došulja
Sred noći stoput iznenada
Osmanlijska crna hulja,
Slobodu, rod i krst da svlada.
Al' zlo im bilo, što se htilo,
Pozdraviše ih kordunaši,
I bilo bjegat begu, paši:
Junaci! Pa je dobro bilo.

Ta ovdje ljutih serežana
Saletila se krasna četa,
Kad zapovijed nam dođe bana:
Oj naprijed, momci, preko svijeta!
A to se u šir svijeta bilo
Glasovit bješe crni remen
I krajišnik, taj ljuti kremen:
Junaci! Pa je dobro bilo.

A sada, da će biti bolje! -
Da Bog da, djeco, kosti svete,
Što junačko ih pokri polje,
Za sretno bile žrtvom dijete;
I zemlja da je sreće puna,
Da djeci roda sokolova
I dođe doba, bolja, nova;
Slobode da je kraj korduna.

Da Bog da, da vam puška plane,
Gdje munara ti vita strši,
Da djelo oca s one strane
Slobodnjak sin mu vrijedno svrši;
Da Bog da, što je naša nada,
Da kordunašem budeš, rajo,
I zadnji čardak da ti stajô
Sred bijeloga Carigrada. -

Junaci! Pozor! Pušku pali!"
I grmnu puška nalik gromu.
"Bubnjaru udri! Što ste stali?
Ta jeste l' babe? Naprijed Domu!"
Još bjelkast dim se dolom vije,
Još tutnji bubanj iz daleka,

I "Zbogom!" tutnji gorska jeka,
A kordunaša više nije.

Vedrinom lebdi mjesec crven,
U bistru gleda vodu Savu,
A do nje diže čardak drven
Žalostivo si staru glavu.
On gleda, kako Sava hiti,
On vidi, kako nojca pada,
A u njem pusto iznenada;
Pa pita: Što će sada biti?

Vijenac 1874.

BUDI SVOJ!

Oj, budi svoj! Ta stvoren jesi čitav,
U grudi nosiš, brate, srce cijelo;
Ne kloni dušom, i da nijesi mlitav,
Put vedra neba diži svoje čelo!
Pa došli danci nevolje i muke,
Pa teko s čela krvav tebi znoj,
Ti skupi pamet, upri zdrave ruke,
I budi svoj!

Oj, budi svoj! Znaj, tvoja glava mlada
Nebolike ti zlatne sanke budi,
Ko sivi soko uzvine se nada,
Al' svijet je svijet, i ljudi tek su ljudi.
Da, zbilja goni s uzglavlja te meka,
U sebični te zovuć svijeta boj;
Ma što te, brate, u životu čeka:
Ti budi svoj!

Oj, budi svoj! Taj svijet ti nije pakô,
Ni raj ti nije; rodi trnom, cvijetom;
Ni desno, lijevo da se nijesi mako,
Već ravno pođi, dok te nosi, svijetom:
Koracaj bez obzira krepko, živo,
Sudbina dok ne rekne tebi: Stoj!
I pravim drži pravo, krivim krivo,
I budi svoj!

Oj, budi svoj! Ta božji ti je zamet,

A Bog sve mrzi, što je laž i varka;
I neka ti je vazda vedra pamet,
I srce vrelo, duša čista, žarka;
Nek' ravno um i srce tvoje važu,
Tek tako bit ćeš čovjek, brate moj!
Da zli i dobri ljudi smjerno kažu:
Da, on je svoj!

Oj budi svoj! Al' brat ti budi braći,
I radi za svijet, al' ne slušaj pljeska;
I ljubi svijet, al' ne nadaj se plaći,
Jer hvala ljudska voda je vrh pijeska,
U tvojoj svijesti hvala ti je trudu,
S poštena tekar lica teče pošten znoj,
I nisi, brate, živio zaludu,
Kad jesi svoj.

Oj, budi svoj, i čovjek ljudskog zvanja!
Pa diži čelo kao sunce čisto;
Jer kukavica tek se rđi klanja,
Tvoj jezik, srce nek su vazda isto.
Za sjajnim zlatom kô za Bogom gledi
Tek mićenika ropskih podli roj;
Ti gledaj, da l' i duša zlata vrijedi,
Pa budi svoj!

Da, budi svoj! Pa dođe l' poći hora,
Gdje tisuć zvijezda zlaćenih se vije,
Kad čovjek račun završiti mora,
I ti ga svršuj, nek ti žao nije;
Jer tvoje srce šapnuti će tijo:
Oj mirno, brajne, sad si račun zbroj!
Poštenjak, čovjek na zemlji si bio:
Ta bio svoj!

Vijenac 1874.

RADI

Od zipke pa do groba
Tek kratak vam je put,
Tek tren je ljudsko doba,
Sav život san i slut;

Ne drijemaj zato, pobro,
Koracaj čil i smjel;
Pa radi vazda dobro
Kô čovjek čitav, cijel.

Pa čekali te jadi,
Pa rastô putem trn,
Moj brajne, radi, radi,
Bud svijetal dan il' crn.

Jer majka tebe rodi,
Da slijediš valjan smjer;
Preživajuć se plodi
Tek glupa, nijema zvijer.

Ti dodaj zrno svoje
Za velik ljudski rod,
I dat će djelo tvoje
Blagotvor, sretan plod.

A hvala bit će trudu

Do kašnjih svijeta ljet',
Da nijesi baš zaludu
Na ovaj došô svijet.

Vijenac 1874.

SRAMOTA NA VAS!

Sramota na vas! što vas nosi svijet,
Kô zelen vlat što nosi crni snijet,
I kužeć' zdravi čovječanstva sok,
Besposličite sav svoj zemski rok.

Sramota na vas! štono mijeh si svoj
Napunjujete uz tuđ teški znoj,
I gluhi jeste za sav ljudstva jad,
Tek gladeć' trbuh, kad se vapi: "Glad!"

Sramota na vas! kojim' bludni vid
Ne želi vidjet', što je sram i stid,
Za jednog dana prolaznu tek slast
Gubite cio život, sreću, čast.

Sramota na vas! kojim' zlata broj
Tek mjerilom je, vrijedi l' čovjek koj',
Vi, kojim ne zna razbor leden, suh,
Što važe srce, krijepost, um i duh.

Sramota na vas! kojim' nagon tašt
Pa svakom vjetru okreće si plašt,
Kîm' moć i sila jedini je bog,
Što ne imate mrve bivstva svog.

Sramota na vas! kojim' podla grud

Ne gramzi pitat', što je pravda, sud,
Što zlatom krivdi tražite si lijek,
Na krivdu mameć' slabog suca rijek.

Sramota na vas! kojim' zavičaj
Ne vrijedi više, nego paši kraj,
Kîm' nije više divni, rodni dom,
Neg' somu voda, gdje i pliva som.

Sramota na vas! kojim' narod svoj
Tek slučajni je sličnih ljudi broj;
Vas, kojim pamet jedva išta zna,
Neg' jezikom si svojim reći: Ja!

Sramota na vas! Kada narav vam
Sva nije nego bilje, zvijer i kam,
Šareno neg' i meko, tvrdo tlo,
Što slijepi slučaj tek ga natrpô.

Sramota na vas! kojim' dlijeto, kist,
Pjesnika zanos, glazbe suglas čist,
Sve prirode i umjetnosti pir -
Luđaka tek je besposlenih hir.

Sramota na vas! kukavice vi,
Prevrtljive ste lutke redom svi,
Od mesa, krvi pusti podli zglob,
A srce kamen, duh vam jeste rob.

Sramota na vas! Minuo vam glas,
Tek zvjerski san vam bio život vas;
Preživanje bje cijelog žića čin,

Ni jedan od vas ne bje ljudski sin!

Vijenac 1874.

MRAK

Djevojko, čuvaj si glavu,
Varav je mjeseca trak,
Huda je crna ti nojca,
Zlotvor je crni mrak.

Stala u gorici kuća,
U njoj rumeni cvijet,
Mlada krasnica Dora,
Kakove ne vidje svijet.

Reče Dorici dragi:
"Nemoj mi iz kuće poć',
Mrak ti djevojke hvata,
Crna kad omrkne noć.

Mani se sela i svirke,
U kući čekaj me tuj.
Za tri ću dana natrag;
Dobro me, Dorice, čuj!

Sretan se povratim k tebi
U taj planinski mir,
Dovest ću svatove, svirku,
Slavan bit će nam pir."

Djevojka dragom se klela:

"Ne ću iz kuće poć',
Ili mi propala navijek
Ljubavi drage ti moć!"

Dragi joj u svijet pošô,
Drugi već zalazi dan,
Djevojka hoće da usne,
Al' joj ne dođe san.

Čudno na prozoru titra
Zlatni mjeseca sijev,
Od sela čuje se svirka,
I pjesme veseli pijev.

Zlatne krijesnice lete,
Oblijeću glog i trn,
Tihano šapuće potok,
Njiše se zelena strn.

Tihano šapuće potok:
"Hodi der, Dorice, hod',
Čuješ li veselo kolo,
Danas je crkveni god.

Ne budi djevojka luda,
Pođi, Dorice, pođ',
Malo još imaš slobode,
Slijepa je crna ta noć."

Djevojka uzdiše: "Pravo!
Djevojka zadnji sam put!"
Bl'jednu - poteče niz brijeg

Skupiv šareni skut.

Čudno titrao granjem
Zlaćeni mjeseca trak;
Dorica leti, pa leti,
Za njom letio mrak.

* * *

Kao munja se vitla
Kola lagani plet,
Ciliču guslice tanke,
Skakuće mlađani svijet.

Pjevala iz sela mladež:
"Skoči der, Dorice, de,
Bože! ala si lijepa,
Ljepša neg' djevojke sve!"

Vije se djevojka, vije,
Kô što o lahoru cvijet,
Lagane none joj lete,
Reć' bi, goluba lijet.

Ali tužno joj plače
Tankih gusala glas:
"Dorice, gdje ti je duša?
Dorice, ode ti spas!"

Vije se - oči joj plamte,
Leti joj kosa i skut,

Pune joj drktale grudi:
"Djevojka zadnji sam put!"

Ali tužno joj plače
Tankih gusala glas:
"Dorice, gdje ti je duša?
Dorice, ode ti spas."

Vije se - lica joj gore,
Čudan ju spopao bijes;
Mahnita vrti se sama,
Rasu se mladeži ples.

Ali tužno joj plače
Tankih gusala glas:
"Dorice, gdje ti je duša?
Dorice, ode ti spas."

Zmija ujede Doru,
Ljuta ju spopala moć,
"Na pir!" vrisnula kroz smijeh,
Srće u crnu noć.

Bježi, - plete joj lete,
Nebom se prosula krv,
Vjetar grudi joj gali,
Bježi, - jede ju crv.

Bježi, - kamen joj ne da,
Grlu se otimlje zrak,
Grmlje huška i šuška,
Bježi, - goni ju mrak.

Mrak ju goni i tjera,
Orijaš silan i crn,
Bježi Dora i srće,
Bode ju kamen i trn.

"Doro!" šapće joj neman,
"Dorice, čuješ li? stoj!
Ne budi, djevice, luda,
Dragan sam, vojno sam tvoj!"

Brže poleti Dora,
Brže potisnu mrak:
"Doro - moja ćeš biti,
Junak sam silan i jak!"

Munjom letila Dora,
Al' je ustavlja svrž,
Mrak je raspeo ruke:
Leti, Dorice, brž'!

Znoj joj orosi čelo,
Grud joj prikrili hlad.
Dorice, Dorice! Bježi!
Sad će te zlotvor - sad:

Gle! sad segnuo - Bože!
Djevojka klonula: "Ah!"
Mrak ju grli i ljubi,
Zadnji dahnula dah.

Danak se goricom bijeli,
A kroz planinski mir
Grmile svatovske puške
Slaveć' veseli pir.

Pred njima konja igra
Junak krasan i mlad,
"Stan'te!" viknuo, "braćo!
Kraju dođosmo sad!"

Dragan u kuću uđe, -
Bože! Šta mu je zrijet?
Mrtva mu ležala mlada,
Ležao uveli cvijet.

* * *

Djevojko, čuvaj si glavu,
Varav je mjeseca trak;
Huda je crna ti nojca,
Zlotvor je crni taj mrak.

Vijenac 1874.

U SLAVU
JOSIPA JURJA
STROSSMAYERA,

biskupa bosanskoga i srijemskoga,
začetnika hrvatskoga sveučilišta,

na dan 19. listopada 1874.

"Nek' bude svijetlo!" - usta grmnu tvorna,
I u šir s groma drktnula nebesa;
Oluja šutnu svijetom rogoborna,
Na vidik tisuć izvilo se krijesa,
Životvor sjaj nam mladom svijetu svanu,
I prvo sunce sinu prvom danu:
Iz tame niknu čovjek slab i mlad,
Vjekovit plam pojimale mu oči,
I gledô čovjek, kako svijet se toči,
Uz tvorne misli divotvorni sklad.

"Nek bude svijetlo!" - reče nama i Ti,
I slijedeć nauk, što ga Bog upisô,
Ti reče riječ i počeli smo biti,
Životom tvoja stvorila se misô,
Sa veličine sjajnoga Ti duha
Rasplinula se zemljom nojca gluha,
Uminuo je nesvjestice san:
U bezdno pada glupog ropstva talog,
I kao bolje nade sjajni zalog,

Osvanuo je našem rodu dan.

Šta prude nama davna davor-djela,
Šta, na bojištu da smo bili prvi,
Šta krvav lovor povrh mrtva čela,
Kad umnim djelom bjasmo samo crvi?
Sloboda duha prava je sloboda:
U tome znaku spas je našeg roda.
I junačku će sharat vrijeme pijest,
Al' istina će tvrda biti dovijek,
Ti poznaj sebe, pa ćeš biti čovjek,
Robovat ne ćeš, dok ti žive svijest!

Sa Tvoje riječi narod lance strese,
Sa Tvoje riječi sam si skine mrenu,
Tri kraljevine danas pale krijese,
Jer u boj uma danas Hrvat krenu,
Bogolikim je ugrijav se plamom
Osvanuo pred zlatnim vilin-hramom;
Čarobit Ti mu dade hrama ključ.
Kô div si svijetlo nebu otet znao,
I u ruke si svomu rodu dao
Slobode plamen, svjetskog znanja luč.

Oj slava Tebi! klikće moja duša,
Oj slava Tebi! jeka svud se stere,
Nek slavu Tvoju, što je svijeta, sluša,
Toj ljubavi, nek zna, da nema mjere,
Nek otac sina, brat nek sjeća brata,
Da Ti si pravim genijem Hrvata.
U jedan jekni cijeli rod nam jek:
Što silni puci dugo gradit znali,
Sagradio si trenom puk taj mali,
A Josip Juraj stvori taj nam vijek.

Ušutjeti će vijeka smrtni gromi,
Slavospjev minut podlih mićenika,
Veličanje će ljudsko da se slomi,
Al' Tvoja vijekom živjeti će dika,
Dok bude živog hrvatskoga svijeta,
I živa bit će uspomena sveta
Pameti u ljudskoj slavnog dana tog,
Gdje Hrvat smjelo na noge si stao,
I tvrđavu si duha osnovao
Na živom srcu prvog sina svog.

Vijenac 1874.

PJEV HRVATSKIH ĐAKA

Prilikom otvorenja hrvatskoga sveučilišta

Na noge, braćo! hora je sada,
Sjajan i slavan svanuo hram,
Dvorane zlatne vilina grada
Dobri si narod podigô sam;
Svjetlilo svanu
Boljemu danu,
Vijek nam se sretan sretnima rodi,
Na noge, braćo! Sada je čas,
Na noge, braćo! "Svijetlom k slobodi" -
Ori se gromom naroda glas.

Na svetom grobu naših djedova,
Koji za mili padoše dom,
Neka se skupi četa sad nova,
Ponosna, smjela, svoja u svom.
Mudrost i znanje
Budi nam zvanje,
Napretka barjak neka nas vodi
Sada u slavni duhova boj.
Na noge, braćo! "Svjetlom k slobodi" -
Hrvatske kliče mladeži voj.

Plameno srce nosi u grudi,
Na jasnom čelu istine znak;
Budimo cijeli, budimo ljudi,
Širimo svijetlo, gonimo mrak:

Vrijeme je za nas,
Kucnulo danas,
Spas nam je znanje, znanje nam sila,
Znanje nam slava, znanje nam čast.
Hrvatska zemlja, majka nam mila
Znanjem će živjet, rasti i cvast.

Trojedni sinci trojedne muke,
Mlađani cvijete plemena svog,
Zakletvi svetoj složimo ruke,
Neka nas čuje zemlja i Bog:
Znanje nas vodi
Svijetlom k slobodi,
Jedna smo duša, jedno smo tijelo,
Jedan nam sladak jezika rijek,
Uprimo rukom, radimo smjelo!
Žrtvujmo domu mladi si vijek!

Pođimo širom našega kraja,
Nosimo rodu znanja si plod,
Iz mraka nek se podigne raja,
Svjetal i snažan budi nam rod:
Svijetlo k slobodi
Neka nas vodi!
Neka se svrši zakletva sveta,
Neka se čuje svud kao grom,
Dokle je vijeka, dokle je svijeta:
Slavan i sretan Hrvatski dom!

Vijenac 1874.

SUNCE I ZVIJEZDE

Palo je sunce, smrknu se dan,
Došla je noćca, došô je san;
Na nebu zvijezdice male
Titrale, veselo sjale.
Kô što dječije oko
Sijevaju zvijezde visoko;
Zlatne zvijezdice mile,
Sretne, vesele bile!

* * *

Zora zabijeli, minuo san,
Minula noćca, došao dan;
Veliko sunčevo oko
Sijeva široko, visoko;
Eto i zemlje, gizdave gospe,
Bisernom rosom kosu si pospe,
širi se, bani o zori,
Malim zvijezdicam zbori:
"Kukavne zvijezdice male,
Šta ste bljednuti stale?
Stid li vas, četo vi slijepa,
Da sam tol' sjajna i lijepa?
Imate za što se stidit,
Jedva vas na nebu vidit."
Al' će joj zvijezdice na to:
"Na čast ti svijetlo i zlato,
Sileno sunce te grije,
Tvoje to svjetlilo nije:

Noću si mrka i slijepa,
Sjajna gospice lijepa!
Ako smo iskrice samo,
Same sijevati znamo,
Naše je svijetlo i zlato:
Sretne smo, vesele zato,
Nas ne pomaže niko,
Lažna zemaljska diko!"

Bolji siromah svoga sred duplja,
Nego tuđa gospoština šuplja.

Smilje 1874.

ČUDNOVITA DVEH KAPUTOV ZMEŠARIJA

De mira duorum kaputorum metamorphosi seu Čudnovita dveh kaputov zmešarija.

Carmen croaticum in memoriam tristissimae illius sed demum feliciter perpessae ultimae anni noctis 1873.

Illmo. domino Antonio de Montibus domino de montibus Okić, Moslavina & Bukovec, cerevisiae universae doctori, pincernarum plenarum magistro, societatis kletophilorum secretario, equiti aurei poculi, viro hilari & affabili

dedicavit & summo cum sudore exaravit humillimus servus

Onufrius Kopriva
poeta de vico Latinorum.

I.

\- - - - - - - - - -
Habemus - - -

Vredno je zapisat vu sveg sveta table
Kak su harcuvale viteške te sable,
Kako mudroznanec s pametjum se bori,

Tuča žito tuče, kuga marvu mori.
Kak si ludstvo liste sve po drotu piše,
Ili vu balonu človek v nebu niše;
Bez ladštoka puška kak se sad nabija,
Kako bez kobile leti sad kočija.

Al' vrednejše vam je et miraculosum
Ono pripečenje triste et jocosum
Kaj na staro leto čudno se pripeti,
Vu horvatski verzuš kaj sad hoču deti.
Bledi mesec hodi, hodi, simo gde si?
Mesec koj z mračnjaki bratimstvo pil jesi,
Cigan, lump ti stari, patrio qui more
Vekovečni lampuš držiš v nebu gore:
Hodi k meni sada, daj mi, daj pomoči,
Poveč, kak je bilo v zajdni leta noči.

II.

Tam gde od starine Medveščak miriši,
Gde se štakor šeče, žito kradu miši,
Tam gde zahman išče krščana ti duša
Svetoga kapelu od Alojzijuša,
Na Krvavom mostu v noči črni gluhi,
Zestali se jesu dva moguči duhi.
Gospon Vinko Lozič zove vam se prvi,
Pemko Hmelič drugi od ječmenske krvi.
Od horvatske zemle prvi je patronuš,
V nemškom pak orsagu drugi ima tronuš.

"Bes te je donesel, nesrečna ti štanga,
Izdrl se je Lozič, kaj češ ti bitanga?

Niti voda nesi, nesi niti vino,
Lepo si nas scifral i navadil fino.
Ti si nam donesel, verek et me hercle,
Štinkadores, štempl, krinoline, verkle,
Naj in Medveščako turbido piscari!
"Prosim te kaj frfraš, Lozič šljivar stari,
Nije vredno slušat tvoje fabulije,
Opanek ti stari kogmeš škorna nije,
Naj mi se tak špinčit, gleč ti moju sortu,
Dragec, ti si gmajner, a ja imam portu.
Mene gospon pije tam kod Rosenkranca,
Tebe mužek z Remet, kad pri bajsu tanca.
"Per amorem dei, ti vkanljivi tepec,
Kaj mi larmu delaš kakti plehoklepec.
Prije neg se Adam, stari ded naš rodil,
Več je človek pijan po tom svetu hodil;
A ta megla bormeš ni od pive bila,
To je vino bilo, bila moja sila,
Nisu li svi suci, velikaši, špani
Od mojega soka bili prav pijani?
Horvatske su ovo stare več pravice:
Vino piti čisto, dragi moj amice.
Ergo ti se nosi z mojega mejaša,
Kuružnjak ni torta, žganec ni ti kaša!
"Cendraj, na to Hmelič, semper et ubique,
Gde se sadi bažul, tam ne rastu tikve.
Ali naj ti bude, vadlajmo se sada,
Gospon zmed nas budi onaj, ki oblada
Prvoga človeka na ovom križanju,
Ter zevsema zmota u pijanom stanju.
"Gilta! viknul Lozič, moji znam Horvati
Nesu pivopivci, svoga zdravlja tati.
Tak su dokončali, pacta si conventa,
Kaj človeka predi vu pijanstvo vtenta.

III.

Metem toga časa, tempore nocturno,
Veter vam je puhal bilo vreme burno,
Dva gosponi dojdu - hm! pr moji duši,
Po trbuhu sudim nisu jektikuši.
Duge su kapute imali na plečih,
Jeden bil je menši, drugi bil je veči,
Jeden bil je mlajši, drugi bih je starši
Al' jednaki bili, fletni su tovarši.
"Kam amice sada? starši si je zdehnul,
Vu listajnke Hmelič pri tom ga je pehnul.
"Kam amice? mlajši nos si je opipnul,
Kajti v nos ga kruto Vinko Lozič včipnul.
"Pijmo pivo, starši, mene jede buha,
"Pijmo vino, mlajši, mene ščiplje muha.
Mlajši misli, misli, ne zna, kam bi, stoji,
Stareši pak mahom svoje gumbe broji.
Bi li, ne bi l'? Bi li! Pivo mora biti
Vu pivaru brate hočemo tam iti.
Buče, dragi brate, nisu kaj su dinje,
Borovicu pusti, lepše je hoblinje.
Lozič vzdehnul: Quo? Vae ruis quo sceleste!
Norci bute, norci bili ste i jeste!
Hmelič kukuriknul: nakon konec konca,
Nosili me bute pišivoga lonca!
A gosponi taki v pivaru se vpute
I na čavel deli svoje su kapute.
Sedeč lepo pri tih tabulis rotundis,
Clamaverunt ambo uprav de profundis.
"Mamica naj holbu friškog piva daju,
Ali ne kaprola, al bez porte, znaju.

Gdo bi v glavi imel knigu Šiloboda,
Gdo bi ti znal kolko kaplic ima voda,

Koliko na sebi perja ima ptica,
Koliko put na dan skoči veverica,
Jošče ne bi negve prebrojile oči
Šereg holbic punih mamica ke toči,
Ke gosponi hiču sad čez požirake
Vu želuce svoje široke i jake.
Al' mi ljudi boži od železa nismo,
Još nam pripoveda, znajte, sveto pismo,
Da je dečec David vlapil Goliata
Človeka visokog deset i pol hvata.

Človeka visokog deset i pol hvata.
Kad je glava puna, teške su ti noge.
Ali kaj češ, brate, človečansko pleme,
Več iz svetog pisma peldu si ne vzeme.
Človek meri, bil on kakve goder vere,
Samo poleg stare, okičke te mere.

IV.

Naši dva gosponi, Peter po tom Pavel
Obesivši mirno svoj kaput na čavel,
Počeli su piti, da je bog Gambrinuš
Proti njim bil fušar, proti njim bil inuš.
"Lepo nam je ovdi, reče mlajši Peter,
Zidimo si hižu, vani puše veter.
"Recte habes frater, starši Pavel reče,
Bog je stvoril ječem, naj i pivo teče.
Prva holba teče kak iz napršnjaka
Piva vam je friška, črlena i jaka;
Druga holba teče, počeli su cmoknut,
I po stolu bubnjat i po stolu skoknut;
Treča holba teče, počeli zdihavat

I kravatle svoje lehko odvezavat.
Kad četrta tekla, počela im koža
Farbati se kakti paprika i roža.
Peta, šesta, sedma caetera et graeca
To ti brunda puše, to se kuca, cveka;
Mislili vre jesu ob četrti vuri,
Sveti kralji da su varoški panduri.
"Oj amice! viknul Peter na to mlajši,
Huncut gdo si fali napitek koj slajši!
Piva ti je živa, gdo ne pije pivu
Naj si ide rakom fučkat u koprivu.
Mamek, dragi mamek, od tog vidim hipa,
Da je nevmrtelna tvojeg lagva pipa,
Da bi, ah, ja mogel, mamek, draga baba,
V pivi sve do smrti prčkat kakti žaba!
Care frater Paule, mamicam laudemus,
Cerevisia credas, liquor est supremus!
Sve ti bratec dragi, nije nikak kugla.
Več ti ima bormeš baš četiri vugla.
Mesec ti po danu, sunce v noči sveti,
V zimi travu kosi, peči kuri v leti,
Gda ti plivat očeš, na vrat vesi kamen,
Bibo, bibis, bibit. Dixi, punctum, amen!
Pavel si zašnofa, veli na to: Štimam,
Da peklenske krte vu možđanih imam;
Care frater Petre, štimam bude iti
Razuma se mojeg zmešale su niti.

Zeli su kapute po tom toga z čavlov,
Pavel zel je Petrov, Peter zel je Pavlov.
Pak su išli doma napokonec konca,
Pak su si odnesli pišivoga lonca.

V.

Zvezdica se mala još na nebu kresi,
Peter se je gibal tam do Nove Vesi,
Tam gde s plotom stoji žuta hiža lepa.
Kluč od svoje porte zvadil Peter z žepa;
Štel ga fteknut v luknju. Brus. Al, kluč ne paše:
Petrek, dragi Petrek, ne bu niš s te kaše!
"Per amorem dei, kaj si kluč ponoril,
Navek si mi vrata poslušno otvoril,
Denes si prevelik, čekaj, pasja para,
Dam te zutra rano shoblat kod bravara.
Britko Petrek plakal, v žep je segnul drugi,
Tu cigariuši vun štrčiju dugi:
"Libera me deus, ki si, kaj si, gdo si?
Kad cigare v žepu dečec Petrek nosi?
Nigdar još ni videl lule ni duhana,
Unde venit, Petre, herba Nicotiana?
To je vraža kaša! Turen kad je zgledal
Svetoga Dizmuša, tak mu je povedal:
"Dizmuš, sveti Dizmuš, kaj se tako zibleš?
Znam vu fundamentu, v žalosti se gibleš.
Joj pomozi! Leti na to Petrek, skoči,
Preko plota mahom. Danas još svedoči
V hlačah luknja, Peter kak na plotu
Kruto se našpranjil na svoju sramotu;
Pal na nekaj Peter mehko i smerduče,
Pustimo ga ležat doklam poldan tuče.
Peter spi. Ah muza! Čkomi, tiha budi,
Žmehki jesu verek človečanski trudi!

Kaj bi vam od Pavla dugo još govoril
Od zdvojenja, bogec, mal vam ni ponoril:
Kluča vadi, meri, meri Pavel, proba,
Neče mu otpirat, oh peklenska zloba!
V drugi žep je segnul, ki si, kaj si, gdo si?
Opernguker? Nigdar Pavlek ga ne nosi.

"Kaj sem norc? Vem nisem denes bil v tiatru,
Bil sem na obedu celi dan pri fratru,
Večer popil jesem tri holbičke male,
Bes mi je donesel vraže te očale.
Quomodo, cur, quando? Kutja teremtete!
Sve je to coprija! Pavel brusi pete
Dok si nije v hižu prijatelu zašel,
Pak si pod poplunom requiescat našel.
Tak je anda Pavel postal kruti Šavel.
Zrok pak svemu bil je mamičin on čavel.

To je bila ljudi vraža ta coprija,
V noči dveh kaputov čudna zmešarija!

Kakvo, drage duše, za vaše življenje
More se ispeljat prudno navučenje?

Vekovečni to je zakon vu naturi,
Ti paštete nebuš daval svoji puri,
Nebuš daval kozi z vrhnjem čokolade,
A zvonaru nebuš točil limunade.
Tak horvatska cela naša domovina
Naj si pije vino, bog dal dosta vina.
Napij se, o brate, kakti dedi naši,
Spi, pak i popoldan moreš hodit k maši.
Posle piva budeš včerašni naveke
Doktore buš plačal, plačal apoteke.
Pij mi anda vino, domorodec pravi!
Finis! Punctum! Dixi! Animam salvavi.

Onufrius Kopriva Čudnovita dveh kaputov zmešarija
Zagreb 1903. (Ed. I. ma Zagrabiae 1874.)

GUŠ

I.

Visoko na vrleti
Bjelasa se knežev stan,
Kô zvijezda kroz noć svijeti,
Jer ženi se Branko ban.

Ban slavno zemljom vlada,
I junak je, - znadu ga svi;
A pitaš li, tko mu je mlada?
Ta kneževa lijepa kći.

Junaka trista za stolom
U jedan kliknulo glas,
Kad išla čašica kolom:
"Oj sreća pratila vas!

Nek vječna ti bude vlada,
Jer prvi junak si ti;
A najljepša žena ti mlada,
Zorolika kneževa kći."

Tad Branko podigô čašu:
"Oj gospodo, hvala baš vam
Za lijepu zdravicu vašu;
Da najljepša, vjere mi, znam.

I banovinu dah svoju,
I zlaćeni štit vam dah,
Za vjerniju djevu koju
Od žene mi, ako tko zna."

Al' vesela družba dovrvi,
I u klik klikoše svi:
"Ti, bane, junak si prvi,
I prva kneževa kći!"

Duboko u dolu čuje
Tu zdravicu kovač mlad,
Pa bije gvožđe i kuje,
Da okuje čemer i jad.

I savi se gvožđe kô trska,
Sve drkće kuća i krov,
A suza kišica prska
Na kruti plameni kov.

"Da, ne ima ljepše ti žene,
Al' vjernije ima l'? - Tko zna!
Oj bane, pitaj der mene,
Svu istinu rekoh ti ja.

Za mladicom glava ti ludi,
Tvoj ljubiti danas je red;
Al' moje bijahu te grudi,
Moj usna nevinih med.

Da, moje - i zašto ne bi?
I u mene vruća je krv,
Po snagi sam ravan tebi,
A u grobu jest će nas crv.

Nas oboje smrtne uz trude
Tek samrtna rodila mat';
Tek slučajem žezlo njoj bude,
A meni gvozdeni bat.

Tu spasom se zaklela meni,
Pa slagala - smrtan je grijeh!
Ej ljudi, vjerujte ženi - - -"
Tad kovač gurnuo mijeh;

Visoko varnice kresnu,
Silovito padao bat;
Kovaču suza zabljesnu,
A duša mu? Bog će ga znat!

II.

Sa kneževa jezde grada
I ban i vitezi svi,
Uz bana banica mlada
Divota kneževa kći.

Magloliki veo se vije
Kroz šume zeleni hlad,
Moj ban se banici smije,

Ta krasna je - ban je mlad.

Al' njojzi smjehnut se ne da,
Kô kamen se mramori sva;
Sva blijeda plašljivo gleda.
Ta šta ti je, banice? Šta?

Šta? Koliba kraj staze mala,
Pred kolibom mrkonja mlad,
On mahnu - sva družba tu stala:
Oj banice, teško ti sad!

"Moj bane!" mladić će reći:
"Dobar dan i sretan ti put!
Veselim se banovoj sreći,
Al' prije moraš me čut."

" "Govori, garave svate
Usliših molbu ti rad,
Za narod sam banom i za te;
Govori, koj' ti je jad?" "

"Bje djeva iz gospodskog dvora,
U gori joj očinski krov;
Ta pođe, čim svanula zora,
Jedamput loviti lov.

Po šumskoj, vrletnoj kosi
Streloviti letio hat;
Sve dalje, dalje ju nosi,
Zaludu bilo ga zvat.

I ostade sama - i pade,
I plače - al' kraj bje nijem;
Ni otkuda glasa, ni nade,
Već mrazan ju hvatao drijem.

Bez svijesti bijedna se svija
U sumrtvom drkćući snu;
A eno - ljutica zmija
Po rosnome vlači se tlu.

Sad - sad na drvo se vinu,
Sad - planu joj oči krijes,
I gleda djevu - i zinu,
Nad žrtvom nadnije se bijes;

Sad baca se - žedna krvi, -
Na bijeli djevice vrat - -
Al' trenom glavu joj smrvi
Siloviti, gvozdeni bat.

Siromah mladić tu srete
Po slučaju otrovnu zvijer,
I spasi nevoljno dijete,
Ljepotu gospodsku kćer.

Na leđih ju svojih doni
U starinski djedova dom;
Tu otac joj suze roni,
Veseleći zlatu se svom.

Mladiću je dao zlata,
Al' ona - ah, Bože moj,
Ta ima li veća plata? -
I ljubav i život svoj.

Da, tajno se njemu klela
Na duše svoje spas,
Bit njeg'vom sva i cijela,
Dok smrtni joj ne dođe čas.

I slagala - sve bje šala -
Mladiću ukrala mir;
Gospodinu ruku dala,
S gospodinom slavila pir.

Mladiću gore rane,
Taj mladić mahnit i lud
Sad tebe pita, bane,
Izreci djevojci sud! -"

Al' banici smjehnut se ne da,
Kô kamen se mramori sva;
Sva blijeda mrtvo gleda.
Ta šta ti je, banice, šta?

"Mladiću se je klela",
Govorio ban svoj sud,
"A drugom se dala cijela,
To grijeh je smrtan i blud:

Oj prokleta joj duša,
Ma bila i banova kći;

Nek' svatko dobro me sluša,
Jer krune vrijedna nij'.

Za majčinim žednila mlijekom,
Dok sudnji ne svane dan;
I zmijom se stvorila prijekom,
I vijekom je minuo san.

Pa kazuj, gdje je živa?
Znaj, banov to je sud:
Nek' padne glava kriva
Za nevjeru i blud - -"

Ljepota banica bljednu
Kô da joj je mrijeti već;
A mladić ju glednu - glednu,
Pa tada će banu reć':

"Oj hvala ti na sudu,
Baš pravo si sudio sve;
Za griješnicu pitaš hudu?
Da, živa je - - ne znam gdje!"

A njoj da krunu od zlata:
"Na, uzmi spomen taj
Od čovjeka nepoznata;
Sam skovah ju rukom, znaj!

Uz sreću, jade i suze
Oj nosi ju svaki dan - -"
I banica krunu uze
I ode ona i ban.

* * *

Visoko na vrleti
Razvaljen stoji stan;
Tud vran i sova leti,
Kad za brijeg gine dan.

Al' noćne sred tišine
Tko cvili, stenje? Duh?
Pod krunom se zmija vine,
Kroz mrak se veruć' gluh.

Sve traži majčino mlijeko,
Sve plazi uz ubogi stan
I plače za djelo prijeko
I čeka si sudnji dan.

To prokleta je duša,
I ljudi reć' će ti svi:
U spodobi ide guša
Po svijetu kneževa kći.

Vijenac, 1875.

NOĆNA ROSA

1.

Tiha moja noći,
Pjestinjice svijeta!
Ti otvaraš nježno
Šara perca cvijeta.

Cvijetak slatko miri,
Prava je milina,
U samoći tvojoj
Cvijet se voljko nina.

Tiha moja noći,
Ovamo sad kreni,
Kao cvijetu perca
Otvor' srce meni;

Neka moje srce
Sto pjesama diše,
Neka mi se pjesma
K zlatnim zvijezdam njiše.

2.

U tebe su, noći,
Nježne, meke, ruke,
Pavuljice stereš
Za sve danje muke.

Ti pokrivaš svakog
Kao brižna majka,
Kroz san pričaš ljudem
Trista zlatnih bajka.
Ti zaklapaš oči,

Nosiš u raj ljude,
Svaki čovjek, noći,
S tebe pjesnik bude.

Kazuj meni bajke,
Nek' su kô i java,
U snu nek se javi
Dika moja plava.

3.

Blago si ga meni,
Što te Bog mi dao!
Mislim, rosan biser
Na srce mi pao;

Na to nujno srce
Kô na ružu žednu;
Nov sad život mladi

Dušu moju bijednu.

Pa se Bogu molim,
Neka obraz lijep ti,
Dok je meni živjet,
U mom srcu trepti.
Ne bojim se brige

Starih dana sada:
Dok je meni tebe,
Duša mi je mlada.

Vijenac 1875.

KNJIGA SVIJETA

Posrknuo sam umlja breme cijelo,
I rekoh: "Hvala na toj umnoj slavi!"
Na silnu mudrost silan pečat stavih,
Pa stadoh čitat tvoje divno čelo;

I čitah oči. Srce mi se smelo,
I sinu zora vječitoj mi javi:
Da, to je ljudstva nauk živi, pravi,
To prvo, slavno ruke božje djelo.

U vaših knjigah toga štili niste,
Ded gleđite u moje zlatne liste!
Ta svako pisme cvijetak tu je ubav.

Tu knjigu sveza vječna, živa vjera,
Iz vječnoga ti teče pismo pera,
A cijeloj knjigi jedna riječ tek - **ljubav!**

Vijenac 1875.

MOLITVA LJUBAVI

Oj ljubavi! Ti kaplja jesi rose,
Bez koje ruža samotnica gine,
U sedam boja svijet mi s tebe sine,
Životu prene mrtvo zemlje tlo se.
I car i prosjak tvoju milost prose,

Pred tvojim svijetlom carstvo noći mine.
Iz veriga se duša u vis vine,
A tvoja krila k zvijezdama ju nose,

Do moga groba posestrimom budi!
Da, ti me vodi, nukaj, ravnaj, sudi,
I u srce mi sadi cvijeće dovijek.

Zlo živjet da je? Bez tebe je gore;
Sav ljudski život mutno, mrtvo more,
A sanak sjenke svaki smrtan čovjek.

Vijenac 1875.

POZDRAV DUBROVNIKU

U dubrovačkom kazalištu govorio dne 25. travnja 1875. Adam Mandrović

Uz čudnu bojaz noga amo stupa,
I plahim krokom tvrdo tlo si ište,
A oko gleda širom sjajnog skupa,
Ko da je našlo drevno svetilište.
Sve pita duša: "Kamo l' zađoh živa?
Među kakov puk? U kakov čudan kraj?"
Al' burno joj se srce odaziva:
Ta Dubrovnik je to, slovinski raj!

Da, Dubrovnik, taj biser sinjeg mora,
Gdje sokolovi saviše si gnijezda;
Sred mrke noći sjajna Sinaj-gora,
Sred mutnog neba prehodnica zvijezda;
Pod slavnim stijegom svetoga gdje Vlaha
Ponosito se ljuljô bogat brod,
Gdje ispod trusa, urnebesa, praha
Kô fenič-ptica uzdigô se rod.

Nad ovim hramom slavne lebde sjene:
Jeđupkinja, Pavlimir, Captislava;
Tu čuješ uzdah plačne Mandaljene,
Tu velepjesan kralja Vladislava.
Hrvaština tu prvom pjesmom cvala,
I divan miris sipô širom cvijet;
Tu velikane rodi zemlja mala,

I veličini divio se svijet.

A sad, gdje narod slavi Kralja, Kneza,
Po dugoj šutnji poslije ljeta trista,
I opet Taliji se riječ razveza,
I opeta se javlja vila ista,
Da hrvatskim vam zbori opet slovom,
Kô što ju čuo nekad knežev dvor,
Da starim plamom, prilikom vam novom,
Davnine sjeća dični slavni zbor!

Oj Dubrovčani, družbo plemenita,
Na brzih krilih laki brod nas doni,
Iz Hrvatske, od silnog Velebita,
U vaše dvore srce nas dogoni,
Da s vašim slavljem srce radost dijeli,
Da s vama klikne: "Živi Kralj i Knez!"
Da, po nas narod pozdravlja vas cijeli:
Oj živio nam vječni, bratski vez!

Oj Dubrovniče, sveto rodu mjesto,
Zelenio se sretan, slavan vijekom;
I nikad svijetom dičan glas ti presto!
Oj hrani djecu zdravim **svojim** mlijekom,
Prednjači rodu! - klikuje ti vila, -
Među zvijezdami ti prva zvijezda sjaj!
Iz tvoje slave niknu naša sila,
Oj Dubrovniče, cvjetaj, rasti, traj!

Vijenac 1875. i *Obzor* 1-5-1875.

DOLAZAK HRVATA

Kantata

1.

Naprijed rode, naprijed žurno,
Druga slijedi drug,
Kroz avarsko kolo burno
Tam' na topli jug!
Sa planinâ, sa Karpatâ
Brije sjever ljut,
Naprijed, sinci oj Hrvatâ,
K jugu ide put!

2.

Bozi naši, bozi stari,
Novi krijes se vama žari!
U tom novom zavičaju
Dođe Hrvat svome kraju:
Nađe polja, nađe gore,
Nađe lozu, nađe more;
Dođe zora, dođe dan,
Hrvat našô sebi stan,
Blažen ovaj krasni kraj,
Tu si nađe Hrvat raj!!

Tmina minu, danak sinu,
Blago tebi, sinu moj!
Gledaj dalje u daljinu:
Tvoj je stanak, tvoj je, tvoj!
Slijedi, sinko, zakon Boži,
Dug bijaše jad i vaj;
Naprijed, rode, žrtve složi:
Bog ti dade krasan kraj!

3.

Tu si, rode, raspni šator,
Na taj sveti brijeg,
A nad njime - vragu zator -
Svoj mi diži stijeg!
Ovo ti je sveta brazda,
Što ti dade kob,
Hrvatska nek' bude vazda -
Budi zipka, grob.

4.

Tu ti bolja cvate nada,
Cvate sreća, mir,
Tu sloboda neka vlada,
Prave sreće pir.
Zdravo da si, novi dome,
Dome divan, drag,
Hrvat sad je svoj na svome,

Neka dođe vrag!

5.

Gledajte mi, braćo, širom
Valovi se zlatni dižu,
Proljetnijem pod tim mirom
Gradovi se bijeli nižu.
Zelen bujna svuda niče,
Živo srce glasno kliče:
Tu nam slast i kruna, slava,
Hrvatska tu stoji prava!
Slavni rode, tude vladaj,
Dok je svijeta, traj!
Svaki zlobnik ljuti padaj,
Koj' ti muti raj!

6.

Nek' se vije stijeg visoko,
Vragu nosi grom,
Širio se na široko
Hrvatski nam dom!

Obzor, 11-5-1875.

MUNJA OD GABELE

Po Čermakovoj slici

Tišina pusta na široko,
Na svijet je pao pokoj nijem,
Evropa stisla svoje oko,
Prekrilio ju težak drijem,
Kroz prozore joj polumjesec zuri,
Na mekoj svili pruža stare kosti,
I sniva sanak, sniva - Bože prosti! -
Ta divan sanak, sanak o - kulturi.

Tišina pusta. - Gledaj! Bljesnu!
Sa juga puče grom!
Evropa skoči - pita: "Munja l' kresnu?
Il' sipa Etna? Gori l' crkva, dom?"

"Evropo gospo!" jeka odgovara,
"Oj varaš mi se, nije munje žar.
Oluja opet planula je stara,
Iz hercegove zemlje aberdar!"

"I ništa više?" veli Evropa,
"Hajduci slave opet krvav pir.
Šta krt po mojem perivoju kopa!
Ja velim: Laku noć - i mir!"

"I ništa više, moja gospo stara?"
Slobode svjetske dogrmi joj duh,
Do obzorja ju vuče plamnog žara:
"Tu gleđi mir svoj, krvav, proklet, gluh!

Tu stoji brijeg, a kuća malo niže,
Krvolik plamen iz krova joj liže.
Čuj krič iz - bijelog zavitlaja dima!
Oh krič - ta srca ti se prima,
Kô da ti guje prsi stežu,
Kô da ti nožem srce režu.
Sad sinu mjesec - dim se dijeli.
Strahote! Do tri mrka vraga
Izgorjeloga gle kraj praga.
A što se ono do njih bijeli?
Oh, žena! Janje med tri vuka,
Vaj! - kriknu žena. Sve je gluho.
Razderaše joj bijelo ruho.
A krvava se vražja ruka
O sniježno tijelo ljuto svija,
Iz turskog oka sikće zmija;
Vragolik smijeh im otkri zube,
A gnjusna usta njedra ljube.
Kô div se gola žena priječi,
Put neba širi bijele ruke,
I kriknu kričem zadnje muke;
Daleko gorom vapaj ječi,
Al' ne ču nitko. - Bijedna ženo,
Ta muž ti leži smrskan eno,
A tu ti mrtvo muško čedo,
Ni njemu đavo življet ne dô, -
Kad plod si smakô, ubij sjeme,
Nek kaursko se satre pleme.
Al' Bog? Na vratu joj je krst,
I njega strga vražji prst,
Bjesomučnom ga gazi nogom.

Šta plač tvoj, bijedna ženo, vrijedi,
Kad plavo nebo mirno gledi,
Što bijesna neman radi s Bogom.
"Oh ljudi! - lju-" iz zdvojne grudi
Svom silom vrisnu glasa svog.
Zar ljudi? Ljudi? Nema ljudi;
A gdje je Bog?

I ništa više? Ništa više?
Evropo gospo, nije l' dosti?
Ti čuvaš pseto, neka diše,
Ti, majko dične čovječnosti!
Ti šalješ spasa knjige svete
Ljudožderske u strane svijete;
Ti crnu djecu otkupljivaš,
Blagoćom da ih prigrljivaš -
Al' tu - gdje brat ti usred raja
Sto paklenijeh kuša vaja,
Gdje lanac pada s bijednog roba
Na vratih samo crnog groba,
Gdje narod samo stoke broj,
Gdje plaća samo kolac, krv,
Gdje proklet svakog rada znoj,
Gdje svaki čovjek gažen crv,
Gdje plijenom bluda kći i žena,
U roblje gdje se sinak tjera,
Poštenje gazi, blati vjera,
Gdje vlada jakrep, zmaj, hijena:
Tu - laku noć! - i ništa više?!
O znam te, znadem, gospo pusta,
Groboduh dah ti duša diše,
U tvojih žilah krvca susta.
Ti penješ kule pod oblake,
Ti sušiš more, siječeš gore,
Munjevite ti krotiš zrake,
Bez ruke tebi para ore,

Ti vječnim ledom pute krojiš,
Ti repatica mjeriš tok,
U pustinji ti pijesak brojiš,
Iz tvrdog kama vadiš sok,
Obaraš zrnom slavne zgrade,
Od knjiga praviš barikade,
Milijun kuješ bajoneta,
I preko mora vodiš most,
Ti roniš do dna morskog svijeta
I pračovjeku tražiš kost.

Al' tu - gdje živa bijeda diše,
Tu: "laku noć" - i ništa više!
Veličju, slavi tvojeg znanja
Duboko cijeli svijet se klanja,
"Jer s tebe širom ljudskog roda,
Svud sijeva pamet, mir, sloboda!"

Al' lažu - tvoje evanđelje
Od artije su samo banke,
Za trbuhom ti idu želje
I sve pregnuće duše tanke.
Da, antikrst je tebi pop,
A Bog tvoj - gvozden top.

Ti spasit narod? - Ženo bijedna!
Oj u kraj! Nijesi toga vrijedna.

A vi junaci blizu sunca,
Sad trgnite mi jatagan,
Oborite se sa vrhunca -
Sloboda zove, zove dan!
I svojom rukom, svojom krvi

Dokažite, da niste crvi, -
Bizancijo se sad i Rim
U divne žrtve sljubi dim!
Rasijecite mi zastor hrama,
Da plane iskra božjeg plama.
Sloboda! prva riječ vam budi
Sred bure svetog boja tog.
I svijet će reći: Evo ljudi!
A na nebu nam stari Bog!

Vijenac 1875.

BISKUPU J. J. STROSSMAYERU

na dvadesetpetgodišnjicu njegova vladikovanja

Baš dvaest i pet sitnih kapi kanu
U grdnu vječnost - otkad Ti nam sinu,
Na ruci noseć' zvijezdu nam u tminu:
Oj slava! triput slava onom danu!

Da l' Bog nam s neba pusti slatku manu?
Putanju suhu l' utre kroz pučinu?
Iz krute stijene da l' se vrelo vinu?
Il' cvijeće osu suhu roda granu?

Badava hvataš, pjesmo, slova vjerna,
Tu gomila je riječi licumjerna;
Jer riječi, misli spali srca plamen.

Baš dvaest i pet ljetâ - doba ova
Životu roda dvaest pet vjekovâ:
Da, Ti nam reče, što da znači: Amen!

Vijenac 1875.

TRI RIJEČI

Tri riječi pamti, dijete moje,
Tri riječi zlatne, krasne,
I u srce ih piši svoje,
Nek ondje sjaju jasne.
Upamti mi ih svako doba,
Kô vječni, sveti glas;
Spominji mi ih sve do groba,
Kad zadnji kucne čas.

Oj, broj mi nebom zlatne zvijezde,
I šaro cvijeće gajem;
I gledaj ptice, gdje se gnijezde,
I zlatno klasje krajem.
Svud vidiš slike ljepše, nove,
Sred divnog svijeta tog;
Krasote tko li stvori ove?
Oj, drago dijete: - **Bog.**

Gle, ptica svoje gnijezdo ljubi,
I košnicu si pčela,
I krtac jamu, što si dubi,
I tor svoj stada bijela.
A ti da, sinko, budeš gori,
No zvijer na svijetu tom?
Što treba tebi ljubit' zbori!
Oj, drago dijete: - **Dom.**

A znaš li, čija ruka meka

Glavičicu ti gladi?
A tko ti dao svoga mlijeka,
Da drobna usta sladi?
Tko tebe grli i cjeliva
U svaki dan i sat?
Dobrota tko je ona živa?
Oj, drago dijete: - **Mat'.**

Da, Bog i mati, domovina,
Tri riječi svete, mile,
Obraniti će dobra sina
Od nevolje i sile.
Tri u tvom srcu zlatna cvijeta:
Njih vjerno, dijete, goj!
Njih čuvaj dobro, dok je svijeta,
I sretan život tvoj!

Smilje 1876.

VELIKI PETAK U PIZI

U Pizi na Arnu stoji hram,
Medicejske slave spomenik,
Visoko se raspinje lašteni kam,
A svetac mu Stjepan mučenik.

Bje veliki petak, sumoran dan,
Kad Isus ležaše u grobu,
Tad kročih plah u posvećeni stan,
U kasnu, večernju dobu.

Zvjezdolik treperio kandilâ sijev
Uz zlato, cvijeće i mramor,
Uznosit grmio općine pjev
I glazbe sileni žamor.

Daleko se sjajio zlaćeni svod
I slike divotnoga kista:
U bojni gdje lazi Kozimo brod,
Junaka s njime do trista.

Junaci, Bože, grdni kô bor;
Pa kamo će četa sad krepka?
Na Carigrad juri junački zbor,
Sve vitezi svetoga Stjepka.

A šta bje? Pade Alaha stijeg,

Kô da si potegnuo kosu,
Uzavri krvlju jelinski brijeg, -
I more se čalmami osu.

A šta bje? Ta gleđi slavan plijen,
Još vidiš u hramu tom i sad
O zidu junačkog doba sjen,
Svud zastave turske kidisat'.

A vitezi? Svi su pod kamenom prah.
Oj gdje ste mi slavni junaci?
"U zvijezdah nam ime i na nebu dah,
A sablja nam rđa u ruci."

Ta čujte kršćanskog naroda cvijel,
Gdje srce mu čupaju vruće,
Ta glete ah u grobu narod cijel,
Sve čekajuć' uskrsnuće.

Ah krvav vapije do neba jad:
"Zar nikada, nikad nam zora?"
Oj iz groba vitezi! Sad valja, sad!
Oj na noge! Sad je hora!

Da, iz groba sijevni plameni mač,
Nek kockaju ljudi se mudri:
Gdje vidiš čalmu, gdje čuješ plač,
Moj viteže, tresni pa udri!

U temelju drktnu posvećeni hram,
I rake kan' da se miču,
I kan' da je pukô posmrtni kam,

Iz grobova mačevi niču.

Put sunca planuo mramorni dom,
A božje pjesme oluja
Kô da je rake utrobom
Zagrmila: "Aleluja."

Ne! Trajte dalje svog mira čas!
Nek raja plače i jeca!
Ne! Kamenom ljudi bi ubili vas,
Kô pogani vašega sveca.

Uminuo pjesme odziv drag,
I ruka mi k srcu se privi,
"Ah!" klikoh, na mramorni stupiv prag,
"Ah zašto smo, zašto smo živi!"

Vijenac 1876.

U SPOMEN

osamstogodišnjice krunisanja hrvatskoga kralja
DIMITRA ZVONIMIRA

Zastavu diž'te, hrvatski ljudi,
Danas je našeg kraljevstva god,
Grmite gromom, junačke grudi,
Neka vas čuje nebeski svod:
Kraljevstvo mi smo,
Robovi nismo,
Korjena starog zelena grana,
Osam vjekova stoji nam hrast;
Ali mu vjenča današnjeg dana
Vrhe visoke slava i čast.

Osam vjekova burnih uminu,
Kraljevski otkad sjajio Spljet,
Otkada krunu hrvatskom sinu
Na glavu stavi hrvatski svijet,
Na oči svijetu
Zakletvu svetu
Zvonimir složi naše slobode,
Dignuo mač od Boga nam dan;
Sjećaj se časa svetog, oj rode,
U srce piši slavni taj dan!

Tisuće ljutih snađe nas muka,
Sto puti zla nas šibala kob,
I već da klone junačka ruka,

I već da stijeg naš padne u grob:
Ali se opet
Trgnuo popet,
Da nam se vije staroj u slavi,
I da nas vodi sveti u boj,
Nikada Hrvat ne zaboravi,
Da je slobodnjak, na svome svoj.

Grmite u grom, ljudi Hrvati:
Proklet da bude svaki od nas,
U srcu komu umrla mati,
Iz grla nestô hrvatski glas,
Mledna kom' duša
Nehajno sluša,
Zavičaj kad mu kuka i plače;
Svakog poharô gromovnik Bog,
Kojemu srce ne igra jače,
Slavu kad čuje spomena tog.

Majčice, sinci, kćerke i oci,
U kolo složno stanite tuj,
More i gore nek su svjedoci,
I ti nas, sjeno Dimitra, čuj:
Ma ni do vijeka
Majčina mlijeka
Ne će nam sahnut s usnice kaplja -
Bilo nam dobro, bilo nam zlo,
Dokle se grob nad nama ne sklaplja,
Branit' ć'mo sveto hrvatsko tlo!

A ti, oj Bože, caru gromova,
Svetoj nam zemlji srećice daj;
Skupi nam narod hrvatski snova,
Neka je jadom, razdoru kraj,

Zraka visoka
Tvojega oka
Neka nas grije, neka nam sijeva
K sreći povedi, k ljubavi nas,
Cijeli da narod hrvatski pjeva:
Slava ti, Bože, dođe nam spas!

Vijenac 1876.

BRZOJAV

Humoristička deklamacija

Znate l', što je brzojav?
Kako ne bi? Svako dijete,
Žensko, muško, svijet sav
Zna, da riječi naše lete
U daljinu preko žice
Krilimice, munjimice.
Na sto milja svaka misô,
Jedva da ju čovjek pisô,
Već i stigne posve pravo,
Reć' bi, živ ju nosi đavo.
Na sto milja će ministri,
Spasitelji svijeta bistri,
Krojit' sreću, mir nad snovat',
I budućnost zlatnu skovat,
Pa će biti svijet taj
Ama pravi turski raj!
Na sto milja silna burza
Javlja žicom mijenu kurza,
Prodaj, kupuj, malo šaraj,
Drži, laži, malo varaj,
Za tren eto kesa puna,
U njoj šaka milijuna,
Ili - tko zna slučaj svak! -
U toj kesi, jao, mrak.
Za čas žicom novinari
- Đavolovi kumi stari -
Mogu tisuć glava rubit', -
Ali onaj, tko ih plaća
- Blagi Turci, nježna braća -

Ne sm'je niti kaplje gubit
Muktar-paša, silan div,
Izje trenom Crnogorce
Kao vrepce, kao škvorce:
Baš nijedan osta živ.
Žicom možeš za pol dana
Dahnut preko oceana
Svome zlatu: Ja te ljubim,
Budi moja, ja te snubim,
Amor štiti bog nas slavni,
Primi cjelov brzojavni!"
Vi velite: A šta pita,
Kada dobro sve to znamo?
Dobro! Al' vas pitam samo:
Je l' vam znana tajna i ta,
Koji mudrac ljudske krvi
Brzojav nam smisli prvi?
"Znanost nova!" knjige kažu,
Znanost otkri moć munjine,
Koja leti u daljine.
Znanost? - Mudre knjige lažu.
Ne smisli ga fizik, kemik,
Ni filozof, akademik,
Niti doktor svega prava,
Niti vijek, što teče sada.
Koga dakle ide slava?
Tko ga smisli? Po čem? Kada?
Bi l' vam rekô? Neka bude!
Otkad stoji svijet taj ubav,
Otkad svijet taj nosi ljude,
Brzojavlja ljudem - **ljubav.**
K tomu treba - nota bene -
I muškarca, treba žene.
Pa dokazat' stog se nadam,
Da u vrtu veće rajnu
Brzojava znahu tajnu
Majka Eva, otac Adam.

Smijete l' se? Sve polako!
Sitno mlado srce ono,
Brzojava glasno zvono,
Bije slabo, bije jako;
Časak stane, časak plane
Od munjine nenadane,
Kao hitra, brza čigra,
Kô đavolak igra, igra:
Bože prosti kuc, kuc, kuca,
Mal' da žica ne popuca.
Ljutite l' se zato na me?
Kušajte si srce same!
Kuc, kuc! Kuc, kuc! Je l' te, da je?
Gle, što rekoh, istina je:
Sitno mlado srce ono
Brzojavno vam je zvono.
Ona iskra zvjezdojasna,
Što iz oka vama krasna
Jednim trenom u svijet mune
Javno ili potajice
Ispod svilne trepavice,
U svijet mune, hitro sune,
Bljesne, lebdi, dirne, žeže,
K vjernom srcu srce veže,
Iskra crna, modra oka,
Vijest srdašca iz duboka,
To je prava - a ne ina -
Brzojavna munjevina.
Ljutite l' se zato na me,
U zrcalo gle'te same!
Sijevne l'? Bljesne l'? Je l' te, da je?
Gle, što rekoh, istina je:
Bljesak divni oka slavna
Iskra vam je brzojavna.
Oni živi uzdisaji,
Što ih duša vaša taji,
Na kojoj u misli vinu

A za dragim u daljinu
Preko dola, preko gora,
Preko jaza, preko mora,
I po danu i po noći,
I u vrevi, u samoći,
Smiješkom vedrim, suzom tajnom,
Tihom tugom, srećom trajnom,
Oni živi uzdisaji,
Što ih vaša duša taji,
Nisu l' žice neraskidne,
Gdje ljubeće duše stidne
Potajice dopisuju,
Svome srcu sreću snuju?
Ljutite l' se zato na me?
Šapnite si sada same!
Ah! - Ah! je l' te, pravo da je?
Gle, što rekoh, istina je:
Uzdisaji su vam žice
Brzojavne krilatice,
Istina je, istina je:
Žarka ljubav puna slavlja,
Otkad zemlja stvorena je,
Drage vijesti brzojavlja:
Ljubav poput iskre plane
Djevojci iz zvijezdna oka,
Odziv srca iz duboka,
Pa se vine u daljine,
Gdje ju nježno srce prima,
Iz nje tek vam nauk sine,
Da na svijetu raja ima.
Ljubav siže svako doba
Sve do neba preko groba.
Sada znate, to se nadam,
Da u vrtu veće rajnu
Brzojava znahu tajnu
Majka Eva, otac Adam.
Al' se zgodi - ne znam kada, -

Da je nekog profesora
Univerzitetskog zbora
Ljubav takla iznenada.
Kako se je on zabavljô,
Svome zlatu brzojavljô,
Stao silno reflektirat',
Tajnu silu tu studirat'.
Uze nešta kiseline,
Nek' mu dade žar munjine,
Uze gvožđa, tanke konce,
Malen čekić, sitno zvonce,
Sabi tako cijeli stroj,
Viknu: "Eto izum moj!"
Ali mi to dobro znamo:
Brzojav je ukrô samo.
Bože dragi! Kako mogoh
Vama brbljat toli mnogo?
Koja ludost li me spopa,
Vas da učim brzojavu,
Đak školnika, ruka glavu,
Vas da učim, - zvonar popa,
Vas, oj mile gospođice,
Brzojavne doktorice!
Smijte mi se, rugajte se,
Da se nebo, zemlja trese,
Recite mi u brk samo:
Idi, mi to davno znamo!
Nu, prem stojim tu kô šipak,
Nešta ću vas molit ipak:
Lijepe crnke, mile plavke,
Smilujte se spolu jakom!
Šaljite nam brzojavke
Sve po jednu mladcu svakom!
Ali nikad kô ministar,
Diplomatski koj' no maže;
Već vaš pogled lijep i bistar
Nek' nam: "Ja te ljubim!" kaže; -

Ali nikad kô na burzi,
Gdjeno skoče, padnu kurzi,
Vaša ljubav a bez mijene
Nek' je vazda zlatne cijene; -
Nikad poput novinara,
Koj' za novac svijet taj vara.
Što l' je bilo? što l' se zbude?
Iskreno nek' srce bude.
Lijepe crnke, plavke naše,
Ne bud'te nam Muktar-paše - - -
Čuvajte se, nismo škvorci,
Bit ć'mo, bome - Crnogorci.
Šaljite nam brza lijeta
U svijet divnu munjevinu,
Prva vijest vam budi sveta:
Ljubi, vojno, domovinu!

Vijenac 1876.

NA POKLADE

Bje pokladno jutro, još pamtim i sad,
Kroz prozore sunašce sjalo,
Na postelji kraj mene sinak mlad,
Ah blijedo djetešce malo!

Tuj sjedi uza me, sunčani sjaj
Ožario kosicu plavu,
Maličak me gladi, šapće "aj!" -
Na prsi mi sklonuo glavu.

Maličak vreba, da li još spim,
Za bradu me ručicom hvata,
Pa glasićem slabašnim, drktavim
Na uho mi šapuće: "tata!"

I digoh se služit' svagdanji kruh,
Moj sinčić u postelji sjedi,
Još mahnu mi: "zbogom!" Na posô me gluh
Taj blijedi obrazić slijedi.

I vratih se kući - i prokleh taj dan...
Vrh čela uvelo cvijeće,
Moj sinčić vam snivao vječni san
Među četiri voštane svijeće.

Na blijedih usnicah smiješka još gle!

Još ima u očicah žara!
Ja poljubih sinka - ah propalo sve!
Tek svijeća me titrajuć' vara.

Ja poljubih sinka, samrtni led
Grozotom dušu mi strese,
I budem ledom, al' u srcu zlijed
Sve paklene budila bijese.

Bje pokladni dan, - uz svirala glas
Svud pjana rulja jujuče;
Ja klečah uz sinka u taj čas,
I plakah i srce mi puče.

Pa dođe pop i dignuo krst,
Zaklopiše škrinju nad sinom,
U škrinju zabiše klinac čvrst,
I srce mi probiše klinom.

Poletiše konji u brzi kas,
Već milo mi odniješe dijete,
Poletiše kola u taj čas -
Prek' srca mi mojega lete.

Ej vrti se, krabuljo, veselo sad!
Po svijetu piruje đavo!
A sklopljenih ruku sinak mlad
U crnoj zemljici spavo.

Na poklade krvav obli me znoj,
Da, užasna bješe to gluma;
Ni u snu mi ne daj tog, Bože moj!

I kroz san bih sišao s uma.

Vijenac 1877.

LANAC

Na mramor hramu drkće žar,
Kô zadnji smijeh vrh lica blijeda;
Kroz oblačića tanan šar
Još jednom sunce Pizu gleda.
U Arnu sjajna rumen blista
Prelijevajuć se put rubina;
Vrh pinija i lovor-lista
Treperi zlato sa visina.

Pod svoja krila ptić se svija,
Njedarca sklapa ruža mlada,
Kô tajna suza rosa pada,
I pada na svijet večer tija.
Bje mirno, kô u ljudskoj duši,
Gdje ljuta zbilja nadu sruši,
Života borba gdje se smiri,
Gdje drijemaju svi zemski hiri.

Tud moje noge postupale
Bez smjera, cilja i bez volje,
Kraj krivog tornja, divske šale,
Ja dođoh sam na "Sveto polje."
Zazeblo me je. - Grdan trijem
Tajinstven na me zinu, nijem;
Doklegod segô oka gled
U postojbine suton snene,
Bjelasao se mramor blijed,
A nad njim lebde davne sjene.
Još drkće dan, još sjen arkada

Na spomenike stare pada,
Kô paučina razapeta
Nad pustom slavom ovog svijeta.
Strepećim srcem, plah bez daha
Koracah kroz taj prostor gluh
Nad ostancima carskog praha,
I sebi sam se činih duh:
Svog vlastitog se lecah kroka,
Kom gotski svod se odazivô.
Kô plaha ptica, zvijere živo,
Plahovit prši pogled oka
Gonetajući trošno pismo,
Što slaveć' mrtve tu se čisli;
Al' jednoj tek se dovih misli:
Mi ljudi sve smo, ništa nismo.
Zaglibila se pamet moja
U davni vijek. Ko kamen stojah.
Gle! nešta drktnu, - krv mi stinu:
Iz mraka sunu u taj hip -
Kô da se mrtca mramor kip
Sa grobne svoje ploče skinu -
Starina čovjek; brada bijela,
Sto brazda kaže dug mu vijek,
Starinske vrbe zguren hrek,
Haljinac crn mu oko tijela.
Je l' mrtav? Nije. Oči gore.
Starina reče: "Monsignore,
To groblje vi ste gledat' rad?
Pokazat ću vam mrtvi grad.
Ej ja ga zdavna dobro znam,
Jer Svetog polja čuvar sam."
Ja kimnuh: "Da! A on se trza
I siječe rukom, sipa vatru;
Patetično mu jezik brza,
Kô da je junak na teatru.
Tumači tanko svaki kamen,
Goneta hrlo svaki znamen,

Pozdravlja rukom svaki hum;
Boljari, cari i junaci,
U mrtvom domu svi mrtvaci, -
Kô da je svaki njegov kum.
I miješa zgode nove, stare,
I suze, krv i otrov, slavu
Junaka novog, drevnu glavu,
Kô hitar igrač karte šare.
Ja čuh i ne čuh sve te bajke,
Tek pusta ih je čula jeka;
Prevaliv za čas petsto vijeka,
I cara zgazih, slavne majke,
Etrurca kralja, kardinale,
Ljepote rano u grob pale,
Vijećnike hole - sto srdaca,
Što kao lopte amo zbaca
Sveg čovječanstva vječna kob
U zadnji cilj, u crni grob.
Pa svi su tude složni ljudi:
Na palestinskoj drijemlje grudi
I stari galski poganin
I svete crkve vjerni sin;
Iz svakog groba diše dah:
Od praha postô, bit ćeš prah!

Promišljajući davnu dobu,
Na Ugolina stajah grobu,
Koj' proklet, kako Dante pisa,
Ruđeru kletom mozak sisa, -
I vapi: ljudi samrtnici,
U ovoj sad se gle'te slici!
Je l' vrijedno, da se lije krv
Za ovaj kratki žića sat,
Da brata svoga kolje brat,
A svih nas svlada groba crv?
I već da pođem - ali oko

Na lancu zape, što visoko
O zidu visi, krvav čelik
Članaka divskih, dug i velik:
Njim reć bi zavist Jupitrova
Prometeja na Kavkaz skova.
Ja pitah čudan: Šta taj lanac?
Tad ispravi se moj Pizanac,
Pomladio se, drkće, gori,
Svim srcem, cijelom dušom zbori,
Kô da mu rastu divska krila,
I svaka riječ mu suzom bila:

"To naša jeste povijest sva,
Daleko čislo svakog zla,
Iz davnog pakla čelik-slova,
Ostatak suda Kajinova.
U ono doba mrko, davno,
Bijaše Piza mjesto slavno:
Svud slovila joj sreća, sila,
Svud zastava se Pizi vila;
A lanac ovaj čuvô tada
Od napasnika luku grada.
Nu šta je sreća? Genoveza
Navrvile su brze plavi,
Ta gvozdena nam puče sveza,
I kraj bje sreći, kraj bje slavi.
Pa otmu lanac, odniješe ga,
Vrh genovskog nek' visi brijega,
A nad njim pismo: "To bje kob,
Pizanac Genovezu rob!"

Da, rob! Oh! Tako bilo svuda
U talijanskom zavičaju!
Bijasmo đavli u tom raju,
Mahnitac svatko, svatko luda.

Šta rodoljublje? Dokle vid.
Šta domovina? Dokle zid.
Gospodar sebi zlotvor svak,
Tiranin bratu, zloćom jak.
Tu Mlečić trovô Lombardeza,
Firenca Pizu lancem sveza,
Napuljac Rimu zemlje krao,
Dok Lazaron mu sina klao:
Svud otrov, bijes, svud varka, nož,
Svud izdajicâ crna množ.
Ah djeca majci srce jela,
I oca smrvi sinov bat,
A pod madonom Rafaela
Svog brata prokle rođen brat.
Napokon? Mudar dođe stranac
Pa skovao je svima lanac.
Šta naših slavnih glava trista?
Šta dlijeta mah i bljesak kista?
Šta mudra knjiga, zlatan hram?
Šta rajski vrt i pjesme plam?
Šta sjajna slava bez slobode?
Bez sunca danak, vir bez vode.
Tuđinci zle nam biče spleli,
Ni plakat', pisnut' nijesmo smjeli.
Al' duh je vječan! Duh nam rekô:
Vi, kojim' isti slatki zbor,
Vi, koji piste jedno mlijeko,
Vi, jedno stado, jedan tor,
Luđaci jeste, bud'te ljudi!
Tad tajni žar nam dirnu grudi,
Po zemlji išô šapat, žamor,
Tajinstven svuda bruji pijev,
- Da sveci strepe, drkće mramor -
Kô neba grom, kô mora gnjev.
Zaludu mito, konop, bombe,
Đavolskih zbira pasji gled,
I mučenika hekatombe, -

Bujica navre, puče led.
Kô iz Vezuva žarkog ždrijela
Jednoglasan tad grmnu grom:
Nek domovina bude cijela,
Sloboda živi! Živi dom!
U jedan duh se narod trže,
Na doma oltar tada vrže
Venec'ja slavu Bučentora,
Firenca sjaj ciklopskih dvora,
Gorostas hram da Milan svoj,
A Napulj svijeta perivoj.
Svi dasmo sve! I puka svota
Sva srasla se u jedan kip.
Kô mramor-David Buonarota,
Stajaše narod u taj hip.
Italija kô kita cvijeća
Na Europe cvala grudi;
Kolika slast, kolika sreća!
Ja starac mal' da ne poludih.

O da ste vidli onaj dan!
Sve mišljah, da je varav san.
Al' istina bje - amo letih,
U ovaj zaklon dođoh sveti.
Tu plakah duše ushićene,
Tu smijah se u kutu tamnom,
A plakale su mrtvih sjene
I smijali se mrtvi sa mnom.
Tad Genova nam posla dar,
Taj lanac vrati rđav, star.
I pisa: " "Roblje bjesmo strasti,
Ubijasmo se, dok bje mrak;
Al' okove smo vidli pasti,
Sad vraćamo vam ropstva znak,
Tog starog lanca sponu jaku
Slobodnjak šalje slobodnjaku!" "

Zakopasmo ga evo na!
Signore, to je priča sva."

Zamuknu starac - vjetar jeknu,
Bje kan' da stari lanac zveknu,
I sjetio me - Bože naš! -
Grozote! Bože, ti ju znaš!
I sjetio me naših strana,
Gdje bijesni zvjerad musulmana -
Zazeblo me je! Roblje! Roblje!
Ah, ti zašt' ne imaš takvo groblje?
Sto zmija pilo moje grudi, -
Provalih na dvor. Crna noć!
Zavapih: Braćo, bud'te ljudi!
Oj, bijeli dane, brzaj doć'!

Vijenac 1877.

NA BALKANU

Čuj! ruknu top! Ej sad je hora!
Probudio se Balkan lav,
I trese grivu - grmnu gora,
Oda sna skoči narod sav.
Sloboda sviće, srce kuca:
Ah dan je, dan je! Lanac puca;
U naše kolo snažan stupa
Ta slavske majke vrijedan sin,
Krvnika dosad plijen glupa,
Slobodnjak čovjek: Bugarin.

Čuj! ruknu top, kô grob da puče,
U kome drijema slavni car;
Kud ropska krvca tekla juče,
Slobode cvate danas dar.
Oj, ustaj rode! bruji jeka,
Prospavao si četir' vijeka
I sanak snio - pun bje krvi.
Zar bjesmo ljudi? - B'jasmo crvi!
Put neba diži glavu smjelo,
Jer od Boga nam sinu mig;
Cjelunuv sunce tvoje čelo,
Nek' briše gluhog ropstva žig!

Evrope prvi mučeniče,
Šta stojiš tude danas plah?
I stojiš nijem, gdje svatko kliče?
Je l' istine te divne strah?
Ne, nije san to, ni čeznuće,

Ni varka, da te skuje ljuće:
Čuj! ruknu top! Gle pada čalma,
Iz krvne zemlje niče trun;
Zeleni ti se rodu palma,
Od mrtvih usta Simeun.

Da, svoj si, svoj! Gospodar opet,
Ti vičan vući teški plug,
Na svijeta vidik sm'ješ se popet
I slobodnjaku biti drug;
Iznosit, što ti duša skriva
I gradit djela slavna, živa,
Ne što ih Davor snuje hudi,
Već zlatni što ih rodi mir.
"Oj slava vam, vi vrijedni ljudi!"
Doviknut će ti sveta šir.

Žrtvovao si sto Abela,
A Kain ti osta cijel i zdrav,
I nosio si oko tijela
Šarenu zmiju, slomljen lav;
Al' sada vedri svoje lice,
Pa srkni vode zabitnice,
Zaboravi mi, što je bilo,
Jer, spas ti gleđuć kroz svoj san,
Mrtvaci ti se smiju milo,
Slobode blagosivljuć dan.

Nek' grakće na te čeljad mrska,
Nek' sipa jed u bijesu svom:
Poštenja tvoga ne poprska,
Koj' ne zna, šta je rod i dom;
Zanijemiti će lavež jata
I skršit zub se Azijata:

Pokaži podlom skotu, tko si,
Na svome tvrd i vjeran traj,
Visoko svoje čelo nosi, -
I Bog ti dobru sreću daj!

Zacijeliti će ljudstva rana,
Osušit će se srca kap,
A iz budućih krila danâ
Probujit božje pravde slap,
Zavladati će svijetom nakon
Pravice višnje blagi zakon:
Tiranstva stupi nek se sore,
I brat nek pazi brata svog,
A jedan samo sudac gore
Slobode štitom sam je Bog!

Vijenac 1877.

GOSPOĐICI BIANKI DONADIO

KAD JE G. 1877. PJEVALA U ZAGREBU,
POSVETIŠE HRVATI

Kô što ruži ljupkih iz njedara
Rajski duh se svijetom razlelija,
Iz toga srca pjesma se razvija,
Ljupka jeka božanskoga žara.

Pustoš duše pjev tvoj rajem stvara,
Od miline dršće nojca tija,
Lahor tvojih čini melodija
Siromaka carem, robom cara.

Divna vilo iz dalekih strana!
Duša shvaća zbor ti grla tanka,
Bogolika zvoni duši jeka;

A od našeg kad se dijeliš stana,
Pjesan koju pjevala Bianka
U srcu će živjet dok je vijeka.

Tiskano na prigodnom letku 1877.

KLEVETNIKOM HRVATSKE

Ni riječi više! Već ste dosta
Nagraktale se, crne vrane!
Dogrdila nam vika prosta
I kleveta vam na sve strane;
Uzavrila je naša krv,
Uskipila je nama žuč,
Gdje potajice ruje crv,
Gdje himba gasi našu luč,
Gdje zlobnik svuda baca blata,
Amanet ružeć' nas Hrvata.

Kad cijelim svijetom išla tužba
Na ljudoždere, na barbare;
Hrvata kada pogna služba
Da, vojnik, svuda pali, tare;
Kad slijedeć' tuđeg bubnja grom,
U dalek ponije glavu kraj,
I dok je njegov kukô dom
On tuđem domu donije vaj;
Kad svijet nas kleo, nam se smijô:
Ej! jel'te, to je Hrvat bio?

Kad nemilomu nalik paši
Po ropskih leđih našeg puka
Stupahu bijesni velikaši,
A bič im tresla ljuta ruka;
Kad seljanin naš bio glup,
Kad seljanin naš bio rob,
Kad u srce kô nož mu tup

Sve rivala se huda kob,
Kad svaki bijes ga derô, bio:
Ej! jel'te, to je Hrvat bio?

I kad tu zemlju pustu, gluhu
Raskrojiše na male peće,
Da kô po Isusovu ruhu
Tuđinac po njoj kocke meće;
Kad Franak, Turčin, Mlečanin,
Rastrovaše nam svaki tren;
Kad Hrvatske nam majke sin
I svakog bijesa bio plijen;
Kad nitko nas ni pisnut smio:
Ej! jel'te, to je Hrvat bio?

Da, Hrvat - svakom strancu sluga,
Da, Hrvat - tuđoj ruci cijepac,
Da, bijedan prosjak, vrijedan ruga,
I glupak, gluhak, podlak, slijepac,
Grdoba ljudska za taj svijet,
U ljudskom kolu mrtav panj,
Na tuđoj njivi samo smet,
Ni vrijedan, da se pita za nj,
Da, trak ga sunca božjeg grijô:
Ej! jel'te, to je Hrvat bio?

Al' sad, gdje grobna kora puče,
Gdje zvijezda nam vrh čela zasja,
Pomlađeno gdje srce tuče
Žestinom punog gromoglasja,
Gdje iza bijede, muke, zla,
Povratio se vid i sluh,
Gdje žarom drktnu duša sva,
Slobode gdje nas dirnu duh, -

Sad grakću crnih vrana jata:
Ta nema, nema već Hrvata.

Iz mrtvoga se prenuv kala
Među ljudî i mi sad smo ljudi,
I naša svijest nas spasit' znala,
Izmamit' ploda našoj grudi,
Duhova skupit' dičan broj,
Razgalit' neba jasni svod;
To naše sjeme, naš je znoj
Po božjem pravu naš je plod;
Al' crnih vrana grakću jata:
Ne! Ne ima žetve za Hrvata.

I sjetismo se, što je slava,
I sjetismo se stare knjige,
I sjetismo se našeg prava,
Poštene to nam jarnu brige;
Uz druga prista vjeran drug,
Sve, sve si stvori Hrvat sam.
Orača bijednog skromni plug
Sagradio je znanja hram;
Al' crnih vrana grakću jata:
Ta gdje je šaka ta Hrvata?

Ej dođite, vi mudrovani,
Naoštrite si silnu pamet
I traž'te, od čeg' li smo tkani,
I čije krvi nam je zamet.
Šta znate? Sladak nam je kruh
I vrela kap i topla peć;
Utovit zna se tuđi puh,
I lijep se novac daje steć',
To sve će naći vrana jata;

Al' nigdje, nigdje baš Hrvata.

Nu pitajte nam zelen-gore,
Protrijebite nam naša sela,
Poglednite uz sinje more,
I ovaj narod kršna tijela.
Pa pitaj narod: što si baš?
I reći će ti bistra svijest:
Ja Hrvat, a to kraj je naš,
Tu naše srce, tu nam pest,
Što nemilice svakog hvata,
Koj' ne zna, ima l' gdje Hrvata.

Maleni jesmo, istina je,
Al' pitaj redom prošle vijeke,
Sve pitaj ove zemlje kraje,
I prolivene krvi rijeke,
I svako će ti glasno reć'
Taj lijepi kraj, to sveto tlo
Po pravu znao Hrvat steć',
Što ima, i zavrijedio;
Po sablji, duhu baština ta
Svojinom pravom jest Hrvata.

Šta tražite? Da zavrgnemo
Svoj rodni kraj, što svak ga ljubi?
Da naše ime bude nijemo,
A tuđe da se svuda trubi?
Da potratimo djeda znoj,
Da slomimo si štit nam drag?
Da izbrišemo spomen svoj?
Hrvatu da je Hrvat vrag?
Da ono, što je svijetu sveto,
Nam bude crno i prokleto?

Ne! Borci jesmo čovječanstva,
Sloboda duha nam je geslo;
Branikom bjesmo od tiranstva,
Sa duše nam se igo streslo;
Nek' žive svatko, gdje je živ,
Nek' svaki slijedi pravde smjer,
I nitko nikom ne bud' kriv,
I brat da nije bratu zvijer:
Da ljudi, što ih zemlja broji,
Slobode sinci, budu svoji.

Slovinstva jesmo drevna grana,
Zelena jošte, Bogu hvala!
U slavskom nizu od đerdana
Kô dragulj naša slava sjala;
Slovinke majke junak sin
Hrvatom će se Hrvat zvat,
Ni Josip niti Benjamin,
Jer ravan nek' je bratu brat:
Pa znat će crnih vrana jata,
Da jošte žive rod Hrvata.

Vijenac 1878.

GROBOVI HRVATA

Gdje usred zemlje njemškog Sasa
Kroz kraj se vere Vera,
Od starodavnog stoji časa
Mjestance malo Mera;
A do njega se poljem stislo
Brežića malih dugo čislo,
I Nijemac seljak gata:
"To groblje jest Hrvata."

A pitaš li ga za Hrvate,
I kakvo da su pleme,
Osvrnut će se čudan na te,
Na grobove te nijeme:
"Divljaci valjda, ne znam, šta su,
Al' znam, u davnom nekad času
Tu pobiše se ljuto,
A sada grob im nuto!

Bje, kada silna vojska Šveda
Na njemačku se slegla,
- I s njima došla glad i bijeda, -
Svud davila i žegla,
Svud vidio si sela plamen,
I jadnom puku bilo "Amen."
Tad, gosti nepoznati,
Navališe Hrvati.

Da, bilo ih je kao pijeska;

Na Švede četa hrupi,
Sa rojem roj se bijesno streska,
I čvor se krvav skupi;
Tu bilo sječe do tri dana,
Tu švedska slava pokopana,
Hrvaćanin ju smrvi, -
Sad njega jedu crvi.

Al' svakog sedmog ljeta tude,
Kad crne sjene gmižu,
Junaci mrtvi pak se bude,
Iz grobova se dižu,
I u dva stanu bojna reda:
Hrvata vidiš, vidiš Šveda,
Visoko gor' u zraku
Junaka prot' junaku.

Nad poljem bijeli mjesec sije,
A vodom srebro bljeska,
Tu razdrt stijeg se vjetrom vije,
I nož se, puška ljeska;
Crveni plašti zrakom lete,
Drhture Šveda oklop-čete,
Trubalja rik se ori,
A bubnja grom gromori.

Oluja urla, zrak se trese,
Dubine zemske cvile,
Duhova čete sraziše se
Bjesnoćom davne sile,
I čuješ prasak, zveket mača,
I čuješ kletve, čuješ plača;
Al' kada ponoć mine,
Sve u grob davni gine."

Oj davna pričo, ja gonetam
Kroz magle prošlog doba,
Zašt' mira ne ima našim četam
Sred dal'kog, stranog groba,
Zašt' sjene te se i sad bude;
Ne pitaju li žive ljude:
"Oj zašt' smo glavu dali?
I ovdje u grob pali?

Da, dusi vrlih pradjedova!
Probudiše vas sluti,
I jeknu u grob trublja nova,
Gdje bojak planu ljuti.
Vi rasijane svijetom čete,
Svom grobu pak se otimljete,
Donijeti željne nama
Žestinu starog plama.

Oj stari dusi! Dom vas zove
Na brijege hrle Une,
Ded vratite nam kraje ove,
Gdje rob tirana kune;
Gdje i sad traju turske stope
S blagoće dične Europe - - -
Vaš duh nas neka jari,
Hrvati dični stari!

Vijenac 1878.

HRVAT BOSNI

Aleluja! dovikuju ti gromi,
Aleluja! se ori sa visoka.
Bjesnoće val o tvoju grud se lomi,
Al' ti ga čekaj mirna, smjela oka;
Jer na nebu nam munja božja piše:
Prevršila se muka - ništa više!

Oj zdravo dane, krvav nad sve ine,
Svjedoče slavni, obilan strahotom,
Kroz krvav oblak eto sunce sine
I nosi nadu crnom za sramotom;
Žrtvenik diva mahnitog se krši,
Gdje zakon pravde sud svoj nad njim vrši.

Da, robinjice jadna, četir vijeka
Na uljudbe si sjedila tu vratih,
Al' tvoja bol se mrve ne dočeka,
Ni Boga glasno nijesi smjela zvati,
Jer - jerbo Bog te Slovinkinjom stvori,
Jer tuga tvoja hrvatski tek zbori.

Nu onaj zakon, neodoljiv, velik,
Koj' žezla lomi, krune u prah meće,
Od koga rđa svesilnika čelik,
Taj osvetnik pogažene nam sreće,
S Balkana mač svoj svjetoborni trgnu,
I u srce ga Osman-zmaju vrgnu.

I tvoji lanci popucaše eto,
Zaludu na te priječila se zloba,
Nadvladalo je spasa slovo sveto:
Uz krvav pir sad ustaj iz svog groba,
Da budeš opet licem sestram slična.
Da budeš sretna, slobodna i dična.

Ne kunite ih, koji našeg roda
Na rod naš zdvojno ljuti nož svoj pere,
Bjesneće žrtve krutog preporoda,
Plamteće roblje prorokove vjere;
Ukobila im kob, za sjajnu varku
Da smješeći se krv si liju žarku.

Usuđeno je nama od sudbine
Dovinuti se krvnim putem k spasu,
Za plemenom da pleme ludo gine
Ne odzivljuć' se materinskom glasu,
I braneć' drugog samo sebe hara,
U slijepu bijesu svoje srce para.

Tragedija nam sudbe neka teče
Strahotom cijelom sve do kapi krvi;
Zažarila se Turstvu strašna veče,
Već božji mač da lažni kumir smrvi:
Čuj! S trusa babelski već toranj puca,
Al' tvrdo stoj! Nek srce mirno kuca.

Oh! Kušat će ga mudro poduprti
Evropske sreće fini naimari,
Nu Bog zagrmi: Stambul plijen je smrti!
Tko, tko je jak, da božju volju kvari?
Tko drzak priječit providnosti djela?

Joj njemu! Jao! Božja će ga strijela.

Oh kušati će Savu kopat' dublje
I istu krvcu mudro raskotarit,
Mješt' sunca palit krive svoje zublje
I srce srodno tajno otpazarit.
Te stare gusle tisuć puti čusmo,
Al' tisuć put nam odgovor bje: tu smo!

Kolotek svijeta hrli k jednoj meti,
Nek' luda šaka zamah silni priječi,
Svemoguć zakon prirode je sveti,
Suprotni mu se, u prah da te zgnječi:
Razorit hipom mudre će kotare;
Povratit krvi, srca međe stare.

Da! Doć' će dan, već sijeva u daljini,
U blagu ljubav gdje se jarost složi.
Oj Bosno slavna, iz groba se vini,
Pa nek te grije krasnu danak boži:
Po tvome raju procvala sloboda
Na slavu, sreću hrvatskoga roda!

Vijenac 1878.

NAPITNICA BUDUĆNOSTI

Dajte mi čašu, vrije mi krv,
Čudno mi igraju žile;
U srcu mojem vije se crv,
Glavom se vitlaju vile.
Pjevajte, braćo, veselo, pijte,
Gladite čelo, ljudski se smijte;
Tko bi si nevoljom glavu još tr'o?
Biti će dobro, nije nam zlo,
U srcu mojem šapće mi crv:
Dajte mi čašu, vrije mi krv!

Tužne zar gusle? Baci ih ća,
Dosta je bilo opijela;
Istina prava javi se sva,
Nije crna, što bijela.
Vesele zvijezde nebom se kreću
Priroda nosi sigurnu sreću:
Gdje je taj đavo, gdje je taj div,
Moguć oborit zakon nam živ?
Nema ga, nema, šapće mi crv,
Dajte mi čašu, vrije mi krv!

Licem nek plane vedar mi smijeh!
Prava je, brate, milota,
Kako se lašcu nadimlje mijeh;
Kako se praćka i mota
Proroka krivih pomamna smjesa,
Jerbo im pravda kolibu stresa,
Kobi jer odbi strahotni hip

Stisnuv ih ljuto u nemili škrip,
Pamet im toči zdvojnosti crv.
Dajte mi čašu, igra mi krv!

Igra mi krv i plamti mi grud,
Vjerujem i ja u Boga;
Doć' će na vraga strahotan sud,
Odbit će oba mu roga.
Skutrit' se mora zloradi đavo,
Pravo će biti to, što je pravo,
Anđeli s nama slavit će pir,
Slavit' slobodu, sreću i mir;
A što je čovjek, ne će bit' strv:
Dajte mi čašu, igra mi krv!

Znam, da ću dosta rano još mrijet',
Ali mi ne klone nada,
Iz srca niče krasan nam cvijet,
Djeca nam junačka mlada,
Njih će bar minut' starinska kletva,
Njima će dozret' obilna žetva.
To me veseli, vidite, to,
Vjerujte, djeci ne će bit' zlo:
Čovjek će biti, sad što je crv,
Slobodnim srcem igrat će krv.

Vijenac 1878.

DIČNOM MLADIĆU
IVANU KOSTRENČIĆU VINODOLCU

SVE PAPIRNATE ZEMALJSKE MUDROSTI ČUVARU,
POKLONJENO I PRIKAZANO NA DAN SVETE
LJUDMILE 1878, KADA SE JE NAJME SKUČIO
DEFINITIVNO POD SLATKI JARAM

Često puta najadih se živo
Tebe gleđuć, prijane moj Ivo!
Gdje na svijetu nikoga ne snubiš,
Pergamene stare samo ljubiš;
Pa sve buljiš prašne u registre,
Ne u oči djevojačke bistre;
Mrko gleđeš svaku mladu partu.
U oktavu bila ili kvartu;
Sam obijaš ovog svijeta hatar
Kao kakav penzjoniran fratar.
"Propao je", rekoh si, "na vijeke,
Mlad će pasti stare među škarteke."
Ja sam plako, ti si, Ive, čuo,
Vraški si se pri tom nasmjehnuo,
Dičio se među literati:
"Vazda će se Ivo **djevac** zvati;
Mladić rođen ostat ću mladenac,
Nitko meni neće skinut vijenac."
A ja plakah i kasno i rano:
"Ive! Ive! Jao, pusta grano!"
To je čula iz gorice vila,
Smijala se, meni besjedila:
"Bre, ne luduj! Nije Ivo taki!

Nemoj sudit kurjaka po dlaki:
Ivo laže, Ivo ljuto maže,
Svana ti se samo svecem kaže.
Ivo sjedi, vesela mu majka,
Sitnu knjigu piše iz prikrajka,
Zlatom piše a po bijeloj svili:
'Oj djevojko lijepa, reci: "bi li?'
Svate kupi Ivo iz busije,
Za klobukom ružmarin se vije,
Kolo vodi, glasovito pjeva,
Kao Omer usred Sarajeva:
"Ao zbogom, knjige zaprašene,
Zbogom sada stare pergamene
Sve, u foliju i u oktavu,
Sad sam našo knjigu živu, pravu:
Zlatom joj je glava iskićena,
Lijer i ruža u njoj su pismena;
Ne mogu se je dosta načitati,
Nju ću sada svetim pismom zvati."
Ivo, lijo, to mi je po volji!
Mnogo jesi, neg se kažeš, bolji!
Mi bez žene, vjeruj, cijeli nismo,
Čitaj, brate, svoje sveto pismo!
Sreću samo živa knjiga piše,
Iz koje nam ljubav ženska diše,
I koje nam plane srca plamen.
Sretni bili ti i ona. Amen!

Tiskano na prigodnom letku 1878.

ODA

Tisuć ljeta gvozdena kreljut časa
Preko glava naroda našeg prenije,
Tisuć ljeta rvanje ljuto stoji
Proti sudbini.

Srce trne, glednut' se oko plaši,
Nadi boljoj padaju zlatna krila,
Misô pita: Hoće li ikad minut
Sizifov posô?

Hoće l' ikad dovit' se narod mete,
Kao skladnoj košnici zlatna pčela,
Sebi samo gradeći slatka meda
Domaće sreće?

Hoće l' ikad srdaca tisuć krvca,
Koja borbom posveti rodnu grudu,
Sijuć' samo, ne žanjuć' nikad ploda,
Dobiti plaću?

Bozi! što nas vrgoste na tu zemlju,
Raj gdje cvjeta samrtne majke sinu,
Gdje krasota žuđenu ote cijenu
Olimpijskim dvorom?

Jednu dušu raskroji sudbe šaka,

Mjesto jednog savi nam trista gnijezda;
Ptice naše pjevajuć' istim grlom
Blude široko.

Mi smo krivi. Oholost lažna mini,
Zbilja neka varave tlapnje goni,
A u knjigu vlastitog srca zirni:
Poznaj se sama!

Reci: Je l' nam jezero bistro duša,
U kom sijeva zanosa svetog zvijezda,
Il' je bura, strast gdje se divlja mota
Sebičnim kalom?

Reci pravo! Jesmo li ljudi stavni,
Kojim čelik oklopi snažne prsi,
Koj' će odbit prezirno zlatne strijele
Podloga mita?

Je l' nam srce granitni onaj oltar,
Na kom plamen žari se neugasiv
Sebe svega žrtvujuć' rodu, ništeć'
Vlastite žudnje?

Pitaj one, kolibu oca zgaziv,
Koji zlatom zvonkaju Efijalta,
Podli duljeć' plemenu zipke svoje
Danajske muke;

Koji važnim stupaju svud koturnom,
Domu, rodu nuđajuć srce svoje,
Al' se krinkom slavnog junaka krije

Trgovčić lakom:

Onu pitaj zmajevih djecu zubî,
Koja jedom kolhidskim mač si kale
Te u tuđe zgađajuć prijeko srce
Sama se kolju.

Al' se ne boj, hrvatske majke sinko,
Komu oko dopire k zlatnim zvijezdam,
Koj' bogolik u srcu nosiš plamen
Čist, neodoljiv.

Upri ljudski! Ljubav će domovine
Iz bludišta izvest te žive glave,
Ti ćeš donijet narodu zlatno runo,
Zlatne slobode!

Vijenac 1879.

HIMNA PETRU PRERADOVIĆU

za svečanost 14. srpnja 1879.

Zagreb-gradu na međašu
Hrvatski se kupe ljudi,
Pjesme naše velikašu
Na pozdravlje plamte grudi.
Glavo slavna, glavo mila!
Tuđa te je zemlja krila;
Al' se narod dobri sjeti,
Što tvoj zapis veli sveti.
Među nama moraš biti,
Sve do vijeka skrajnjeg doba:
Domovina grob ti kiti,
U svom polju daje groba.

Uđi k nama, nam povraćen,
Hram te slave eno čeka,
Dobitnik kô slavan praćen,
Slavu noseć' iz daleka.
Nisu suzne oči svijeta,
Stijeg se vije, vijenac cvjeta,
Krijes plamenit svuda gori,
A gromovit pjev se ori:
Među nama moraš biti,
Čekat' s nama bolje doba,
Domovina grob ti kiti,
U svom polju daje groba.

Domovino, majko sreće,
Srdaca nam plamenište,
Ponajljepše kupi cvijeće,
Slavan ti ga pjesnik ište,
Koj' se vraća, svjedok divan,
Klevetnik da laže kivan,
Vićuć' svijetu, da nas ne ima.
Živi narod slavlje sprema,
Svog pjesnika vjenčat hiti,
Proroka si boljeg doba;
Domovina grob mu kiti,
U svom polju daje groba.

Spavaj mirno u samoći,
Sred Hrvatske zemlje krila,
Tu te čuva danju, noći,
Domovina sveta, mila.
Mrtav živiš među nama,
Jer o vatri tvîh pjesama
Hrvatski se narod grije,
Duša klikće, srce bije:
Tvoja volja mora biti,
Ljubimo te svako doba,
Domovina grob ti kiti,
U svom polju daje groba.

Vijenac 1879.

TADIJI SMIČIKLASU

Mešterski list

MI KOTRIGI HORVATSKOGA KNJIGOPISARSKOGA
CEHA DAJEMO NA ZNANJE IZ SRDCA NAŠEGA MEHA

Vsakomu i vsim ljudem fele vsake, komu ov naš list dojde vu šake,
Da mi na tašče skupa buduči i vnoga hasnovita trezno premišljavajući
Osebujno zbog jedne knjige zevsema nove, ka se "Hištorija horvatska" zove,
Gde su popisani vsi bani, kralji i cari, gdo nam pomaže i gdo nam vse kvari,
Gde stojiju vsa mesarenja turska i harci, vsi horvatski svetci i vsi horvatski magarci,
I gde se čteje navuk: Ufaj se vu se, dragi moj kume, i vu svoje kljuse;
Pak vidivši, da je pisec s čvrstimi klinci skoval i gliboko gubcem po prašnom papiru roval.
Da ni nikaj cifral, farbal i ciganil, neg vse huncfutarije očivestno obznanil,
Vse povedal, kaj beše v domovini dragi, koji su joj ajngeli, koji su joj vragi;
Pak premišljavajuč, da je ovo vragometen posel, da to napisat nemre vsaki osel.
Da se je pisec potil i burkal se ljuto, dok je to načrkal fino i kruto:
Zato vu spomenek toga smo dokonjali, kaj je hvale vredno, naj se navek hvali,
I zvišavali smo dragoga našega brata, pajsju capicu i vražjega svata

Smičiklasa iz Žumberka Tadiju
na knjigopisarskoga ceha meštriju

I pod našum visečum pečatjum izdajemo, Tadiji ovde predajemo Mešterski list i čast i diku i slavu, za njegovo pošteno srdce i mudru glavu.
Bog Te poživi, dragi naš dušek, pak piši još knjige, kulik je Tvoj trbušek!

Dana vu Zagrebu na dan horvatskoga svetca svetoga Ivana Trogirskoga
leta 1879, kakti na dan preštimanoga "Kalapaje".

VIVAT XVI NOVEMBER 1879.

KAKTI GODOVNO KALAPAJICE

Ivo! Ivo! Godovno je krivo
Vužgano je naše srce živo;
Ak i nisi v Šoštar kolendaru,
Ništarmanje znamo firmu staru.
Kakti hižne sreče ministranti
Ovo smo Ti došli gratulanti:
Sinek naj Ti veselo šterbenka,
Tvoja naj Ti navek cvete ženka;
Rajnčkov naj Ti vsigdar kesa puna,
Et in capite nigdar bela vuna.
Nek Ti vsigdar kakti Cerberuš
Čuval, bog daj, "Maticu" nam buš,
I kak pesma zmožno sad vudira,
Čači sin naj skoro gratulira.

Horvatske "Matice" cehovski oficeri

IVANU pl. ZAJCU RIJEČANINU

hrvatskom skladatelju,
na dan 25-godišnjice njegova umjetnikovanja,
11. svibnja 1880.

Sudbine ljute kad te spregne sila
I tvoga srca presuši se česma,
Zapjevni, rode, rasti će ti krila
I živo srce otvorit će pjesma.
Ta pjesma naša, pjesma Hrvatica,
Veselo klikćuć', javljajući tugu,
Ta pjesma naša, kao rajska ptica,
U hrvatskom što slatko pjeva lugu.
Junake slavne ta nam pjesma stvori,
S njom "u boj" srćuć, zatočnik se bori;
Iz ove pjesme vječna ljubav pline,
Uz pjesmu majka čedo k srcu vine,
Uz ovu pjesmu rastu krila rodu,
Uz ovu pjesmu steći ćeš slobodu.
Ta pjesma uči, šta je dobro, pravo,
Pred pjesmom mora poniknuti đavo;
Ta pjesma, kojom ječi dol i gora,
Od istoka je našem rodu zora.
Ti Ivane, ti hrvatski naš sine,
Dokučio si pjesama miline,
Sav divni sklad, što u tvom srcu niče,
Zanosito ga cijeli narod kliče,
Kad tvoja živa zadrhtne nam struna,
Tad cijelom rodu sva je duša puna.

Taj dan je tvoj i svetak naše pjesme,
Hrvata srce šutjeti tu nesm'je;
I jednim trenom, jednim srca mahom,
I jednim gromom, jednim duše dahom
Sav kliče narod: Živio nam Ivan,
Pjesama naših stvoritelj taj divan!
Nek dugo pjev iz grudi mu se vine
Sveg roda srce dižuć' u visine,
Među' nama dugo slavan, sretan sjao,
A vječni lovor na čelu mu cvao!

Vijenac 1880.

STANKU VRAZU

na dan 8. rujna godine 1880.

Je l' vaš, je l' naš, kom danas krijes se pali,
Pjesništva plodnog divnome junaku?
Slovenci, vi ste njemu zipku dali,
Hrvati daše Stanku slavnu raku;
Vi učiste ga ljute trpit' muke;
Iz vaših gora donije slatki pijev:
Mi javor-gusle tisli mu u ruke,
Kad junački je plan'o u njem gnjev.
Pogađaj sada, brate, ako znaš,
Je l' Stanko vaš, je l' naš?

Među vami sinu prvi ruj mu zore,
Među nami zgleda slavskog slavlja podne,
Privinuo je k srcu vaše gore
I naše gaje, duši njeg'voj srodne,
Na vašoj zemlji lijepi cvijet mu cvao,
Među vami pjevnu prvi njegov glas:
Na našu zemlju zlatni plod mu pao,
Davorijom je gromkom digô nas.
Pogađaj sada, brate, ako znaš,
Je l' Stanko vaš, je l' naš?

Za oba nas je bilo čisto srce vruće,
Za oba jednak plamtio mu plamen,
I nič'ja ruka nije znala ljuće
Među nama kršit klete smutnje kamen.

Da, on je znao, jedan drugog treba,
Da, ćutio je, jedna da smo krv;
On vidje, jedna zvijer na oba vreba,
I da nam srce toči jedan crv.
Pogađaj sada brate, ako znaš,
Je l' Stanko vaš, je l' naš?

Slobode vjesnik širio je krila
Nad naše glave mukotrpne, nujne;
Do ljubavi nas vodi njeg'va vila
Uz romon pjesme nježne, miločujne;
Jer čovjek vam je bio bolji, jači
I življi bio njeg've pjesme klik,
Neg' mrtve slovke mićeni kovači
I cjepidlakâ vragomili krik.
De pitaj, brate, samog Stanka baš,
Je l' pjesnik vaš, je l' naš?

I vaš i naš! Čuj jeknu jeka groba.
Oh podajmo si k ljubavi sad ruke,
I prokleta međ' nami svaka zloba,
Ta jedna nam je krv i jedne muke!
Da, Stanko nami spisa evanđelje,
Na ljubav budi njeg've pjesme glas,
Kô naše vode nek se splinu želje,
K slobodi, k sreći vodi pjesnik nas!
Ma škrin'o vrag od ljuta jeda baš,
Slovenac, Hrvat klikće: On je naš!

Vijenac 1880.

NA GROBU ANTUNA MIHANOVIĆA

Blagoslovljeno zlatno sunce da je,
Na mlado jutro što me amo zvalo,
Rajolike u ove gorske kraje,
Sred dolinice na to groblje malo!
Da nisam nikad znao molit Boga,
Da nikad suza ne orosi oka, -
Tu morah molit srca iz duboka
I proplakati nasred groblja toga;
Da, molio sam, plakô, mladomu si sinu
Pokazô s groblja lijepu domovinu.

Baš nedjelja je, jutro, svud je tiho,
Nad grobnicami zelen-trava buji;
Na vlatku rosni biser svud se njihô,
Tu skače šturak, zlatna muha zuji,
Ostatak gdjegdje viri sitna krsta
Nad trudnom glavom pokojnog ratara,
I ograda već klonula je stara,
A eno križa rajskog kažiprsta;
Lavorak kanda šapće, baš mi bilo,
I mrtvim mora da je ovdje milo.

Tu ne lažu ti hvale zlatna slova,
Zaborav poput maha humkom gmiže:
Al' vidi čuda, krsta mramorova,
Gdje među' seljaci samotan se diže;
Nu crni vijenac zlatno pismo skriva,

I već sam rukom radoznal posegô,
Gospodin koj' je med seljake legô?
Kad trenuh, ruka sustavi se živa,
Uzdignuo sam oči, kraj sam gledô,
S tog kraja, raja, pogled mi se ne dô.

Da rajsku knjigu čitam, bilo mi je,
Sred zelen-čisla nebotičnih visa,
Ta ljepše Bog nam nigdje ne napisa;
Krasota prirode se tude štije,
Pismena silna, mila, slavna, zlatna,
Od kojih srce do dna se koleba,
Gdje duša misli, da je nasred neba,
Pismena zlatna, umu neponjatna.
Divotom smamljen pita čovjek tudi:
Ta je l' to zemlja? Živu l' ovdje ljudi?

Zelena gora pružila se krajem
Na obje strane krivudaste rijeke,
Kô da si majka stiska zagrljajem,
Majušnu djecu, a na grudi meke;
Po vrhovih se tamni hrašće davno,
Pred gorom skaču veseli patuljci,
Ti zagorski vinorodni brežuljci
I spuštaju se u to polje slavno,
Gle, bistra Sutla kroz kamen se trza,
Med srebrom vrba k majci Savi brza.

Po glavicah se sjaju božji hrami,
Kô anđelâ čuvarâ četa bijela,
Svilolikimi među livadami
Kô ovce sitna svud se roje sela;
A mutno oko starog Cesargrada
Pozirnulo je ljuto niz vrleti,

Gdje seljačke se podsmjehuju klijeti,
I vidi starac: ide doba mlada,
Potresla mu se s muke glava stara,
U gorske jaze kamen svoj obara.

Kroz crnu šumu zlatna magla pline,
Kô zlatni veo crnice ljepote;
Oblačić rumen nebom skače, gine,
Tu oštri klisi sjajnu pjenu krote;
U modru dalj talasaju se gore,
Dolinice se kroz njih kradu skromne,
Potočić trga stisak zipke lomne,
Tu ječiš ti, hrvatski mili zbore;
Kroz cvijet i hladak hrvatskih gajeva,
S Hrvaticami slaže pjesmu ševa.

O blažen ti, kom' tude mrijet se dalo,
Ja kliknuh tad i vijenac s krsta dignuh:
Mihanović! mi zlato s križa sjalo.
Mihanoviću koljeno ja prignuh.
I bilo mi je srcu, ne znam kako,
Uskliktala je pjesmom moja duša
Kô davnu jeku moje srce sluša,
I kamenoga krsta kad se takoh,
Dozivali mi dolovi, visina:
Oj lijepa li je naša domovina!

Tu drijemaš ti sred gorskog zelen-gnijezda,
Ti velepjesni skromni stvoritelju;
Na dal'ki istok nosila te zvijezda,
Al' amo svrati srca svoga želju.
Ne proslavi nam pjesmom žar Bizanca,
Nesmamila te na pijev zlatna bajka;
Ne! Hrvatska te uskrisila majka,

U ovom gorju nikla ti pjesanca,
A hrvatska ti domovina dala
Počinak blažen usred raja mala.

Blagoslovljeno zlatno sunce da je,
Na mlado jutro što me amo zvalo
Rajolike u ove gorske kraje
Sred dolinice na to groblje malo.
Da nisam nikad znao molit' Boga,
Da nikad suza ne orosi oka;
Tu morah molit srca iz duboka,
I proplakati nasred groblja toga.
Da, molio sam, plako, divnoga gdje sina
Tu sveta, lijepa krije domovina.

Vijenac 1880.

RUŽICI KRIŽANIĆEVOJ

IZ SISKA

Ružica sam mlada
Križanića kći.
Drobna još sam sada,
Vidite to svi;
Ali Bog će dati,
Bit ću kao mati
Kršna, puna, zdrava,
Hrvatica prava.
Evo vjere, ljudi,
To vam znano budi,
Kada budem veća,
Uprav kao svijeća,
Vjera, ljudi, bit ću
Hrvatskome ptiću
Ptičica baš draga,
Svemu svijetu blaga.
Hrvatica ja sam,
Takova se glasam,
Hrvatsko mi tijelo,
Duša, srce cijelo.
Nek me cesar snubi,
S njime trista svata -
Ja vam ne poljubih
Neg pravog Hrvata.

Hrvatska omladina, 1884.

CRKVICA RANJENOGA ISUSA

Sred ravnice široke
Četir lipe stale,
Četir lipe visoke
Oko crkvice male.

Sve je tiho i tiho,
Nigdje ne čuješ glasa,
Lahorak brije mio
Vrhom zlatnoga klasa.

Lahorak leti hitro
Širom kićena svijeta
Lako se njihao, titrô
Oko lipinog cvijeta.

Vrijeme nemilo ruje
Crkva je stara i čvrsta
Dvjesta već godina tu je
Stanak "ranjenog Krista"!

Naokô nikoga nema,
U toj samoći je milo,
Do crkve ja zadrema'
Pa mi se, ljudi, snilo.

Crkvo, crkvice stara
Drvena starice moja, -
Vrijeme te glođe i hara
Vijeku ti ne zna se broja.

Crkvo, crkvice mala,
Tu pod lipinim hladom
Ljuta te godina prala
Bura te bila gradom.

Kruta te zima spregla
Okovom ledenog srebra,
Pripeka ljetna te žegla,
Da ti pucaju rebra.

Čvrsto krovak ti stoji
Tude na samotnoj strani,
Godine davne broji,
Ranjenog Isusa brani.

Al' proštenje ti svane
Zvonce ti malo pjeva,
Svjetilo u tebi plane,
Duša ti suncem sijeva.

Granjem se lipinim vine
Pjesma iz svega glasa:
Slava ti, božji sine,
Kućice ranjenog spasa.

Crkvice osred lipa,
Pred tobom kleknuh o'ma,

Evo pravcatog kipa
Jadnog hrvatskog doma.

Usred svijeta široka,
Dom nam u zabitnoj strani
Slavenska lipa visoka
Gustim ga granjem brani.

Hrvatska zemlja nam stara,
Hrvatska zemlja mala,
Mnoga ju bura pohara,
Mnoga ju godina prala.

Ali tvrdo još stoji,
Čuva svetinje puka,
Mirno godine broji,
Ma ju i davila muka.

Doći će, doći danak,
Planut će spasu svijeća,
Hrvatski sijevat će stanak,
Sijevat će rodu sreća.

Lipom će granatom vinut
U nebo pjesma se roda,
Sinut će, braćo, sinut
Spas nam i sreća, sloboda.

Crkvo, crkvice mala
Usred lipina cvijeta,
Tisuć mi godina stala,
Drvena starice sveta.

Hrvatska Vila 1885.

SVOME SINU

[Fragmenat.]

Oj sinko čuj, tvoj otac tek je čovjek,
A smrtan stvor ti slijedi svoju kob,
I ja ti ne ću živjet', dragi sinko, dovijek
I ja ću jednom leći u svoj grob.
Bogataš nisam - mene hrani ruka,
Al' ovaj spomen nek' ti bude svet,
Tvog oca to je sveta oporuka:
Na mlađim, sinko, stoji ovaj svijet.

Upamti dobro, što ću sada reći,
Izvadio sam to iz srca svog,
Iskustvom nauk taj si [moraš] steći,
Sve istina je, svjedok mi je Bog.
U mome srcu žive jošte jeka
Iz gorke dobe mladih mojih ljet'
Kô da je čujem sada iz daleka:
Na mlađim, sinko, stoji ovaj svijet! - - -

Hrvatska Revija 1930.

ČESTITKA IVŠI TKALČIĆU G. 1874.

Zmožnomu človeku Ivši, krtu dogodovštine horvatske,
Kolumbu novoveških pravic,
tanko i debelo popeva na negovo godovno
kakti na dan 24. Juniuša 1874.
i alduje
Onufriuš Kopriva, poeta laškouličanski.

Tam gde stanuje Hranjec zagorijanski viator
Tam gde ob črnoj reduti licitar penje svoj šator
Tam gde stoji numeruš osamdeset i drugi,
Kakvi su ono zmožne gospode cugi?
Vila, poveč mi, kaj ljudstvo to nori?
- Norc si, poeta! Gratulantov grmiju kori,
Vika ti kaže od toga se porodivša:
Vivat godovnjak! Vivat ašešor naš Ivša!

Ti anda, Ivša, denes raketline pališ,
Svoga patronuša Svetoga Januša hvališ;
Ti anda Ivša kakti Alojziuš samec,
Našeg orsaga horvatski novi ti Vramec;
Ti, koj si u parvi lovil štiglece ptice,
A kakti človek loviš naše stare pravice,
Tebi vika viče kakti buben se porodivša:
Vivat godovnjak! Vivat ašešor naš Ivša!

Cinkajte, zvonci, bubnji, bubnjajte sada,

Ar momu srcu velka je danas parada,
A vi, mužari, grmite, tresnite kruti
Nek se raziblje celi breg ovaj žuti,
Fućkajte vsi vu naturi, cajzlini tiči,
Zvonite zmožno, bukovca puni poliči;
Vika naj kaže s toga se porodivša:
Vivat godovnjak! Vivat ašešor naš Ivša!

Vivat! kričiju vse novoveške te babe,
Vivat krekeču v mlaki zelene žabe,
Vivat! oh vivat terque quaterque beatus
Tintenkopf dragi, ti Herodote natus!
Stoletno daj se navživaj ti kolendara,
Razdrl čižem jezero dva i pol para;
Pesma poete viče zmožno se porodivša:
Vivat, crescat, floreat ašešor naš Ivša!

Narodna Starina, 1930.

MOJE PJESME

O djeco moja, moje pjesme male,
Vas iz mog srca kô iz gnijezda vadim,
Već dugo u njem ste mi uzleptale
Nejačke, nalik ptičicam tek mladim.
Poletite! Nek znadu dobri ljudi,
U mojoj živoj što tu ključa grudi.

Zaputite mi širom lijepog juga,
Gdje naška riječ se miloglasna sluša,
Uz vedru radost gdjeno plače tuga,
U divnom raju gdje uzdiše duša,
Gdje s prošlim jadom dijeli bojak nada,
Veselo, tužno nek se grlo sklada.

Obiđite mi naše more sinje,
Zavirite u naših gorâ hladak,
Omjerite nam doma sve milinje,
Ponovite mi roda govor sladak.
Uskrilite se u to nebo plavo,
Uskliknite mi rodu: da si zdravo!

Gdje gođer stoji poštenjaka kuća,
Gdje gođ za rod se misli dobro, milo,
Gdje gođ za naše mara i pregnuća,
Tu spustite se, pjesme, baš na krilo,
I pjevajte: oj ljudi, sad je hora,
I našoj sreći sunce svanut mora.

Da, mora svanut - Bog je tako htio,
Svemoguć vrgnu nas u svoju narav,
I dade uma, snage, dom nam mio;
Badava bjesni laži napor, varav,
Jer Bog nam dade srce, dušu, pamet,
I plod će biti, što je sada zamet.

A pitaju l' vas, gdje i tko vas rodi,
Domaći gdje vam stoje mili stani,
Dalekim svijetom što vam kreljut vodi;
Vi na to: dom nam u hrvatskoj strani,
Naš otac prost je vojnik svoga roda,
A majka nam je nebeska sloboda.

Oj, moja djeco, moje pjesme glasne,
Kad opet jednom poslije dugo doba
Povratite se u te kraje krasne,
Tad pjevajte mi povrh tiha groba:
Oj miruj, sretna ti je otadžbina!
I suncem zasjat će mi groba tmina.

Sabrana djela, 1963

KAD JEDNOM...

Kad jednom preko moje glave
Tek grobni lahor šuškô bude,
Kad poda sagom zelen-trave
Sve svijeta zaboravim trude,

Tu prebirat će ruka čija
Te sitne pjesme što sam pisô,
I reć će: to bje šaljivdžija,
Ta šala mu je svaka miso.

Oh, ljuta šala, ljudi moji;
Pod svakom pjesmom, svakim cvijetom,
Ah, gorak, gorak korijen stoji
I truje srce bijedom kletom;

U svakoj pjesmi, što proklije
Iz moga srca, krv se taji,
I suza moja - rosa ti je,
I lahor - moji uzdisaji!

Ne radi svijeta, on je krasan,
Moj živi glas ga nikad prokle,
Nu jer ne vidjeh danak jasan,
Jer trpjet moram - dokle, dokle?

Jer vatrom gori duša sva mi,

Jer misli moje k nebu lete,
A ja tu bludim u toj tami,
Jer imam ruke ropski spete.

Sabrana djela, 1963

MOME STOLU

O moj stole birokratski,
Ljuto li si meni drvo,
Oteo si meni tatski
Čilih ljeta doba prvo.

Sabrana djela, 1963

GLOSA

Smrt u sebi nosi, što se rodi,
Pasti mora kralj i pasti rob;
Svojoj svrhi sve što diše hodi -
Ali narod neće nikad past u grob.

Život svijeta samrti je sjeme,
A vjekovat nitko živ ti ne zna;
Pleme svane, mine, gine pleme,
Usred grobnog beskrajnoga bezdna.
Um, ljepota, mladost, snaga, pamet,
Klica, nježni cvijetak, zlatni plodi,
Sve ti krije ništavila zamet,
Smrt u sebi nosi, što se rodi.

Od nje nema ništa svijetom stavna,
Ljuto mjeri čase ljudskog vijeka,
Svima strašna, svemu svijetu ravna,
Još ne smisli mudrac za nju lijeka.
Zlatom svijeta ti je ne podmiti,
To je vječna ukobila kob;
Čast i slava od smrti ne štiti,
Pasti mora kralj i pasti rob.

Put je dalek, brzo leti vrijeme,
Starac ide putem slabog čeda.

Naprijed, naprijed tjera ljetâ breme,
Natrag, brate, vratiti se ne da.
Poslije ljeta ide zima ljuta,
Lađa klone burnoj nepogodi,
Nij počinka sred tog teškog puta.
Svojoj svrhi sve što diše hodi.

Ali jedno vjekuje u slavi,
Bilo sretno, bilo tužno, bijedno;
Jednog ljuto vrijeme ne podavi,
Mnogo broji, al je opet jedno.
Pojedinac pada smrtnoj kosi,
Pojedinca shrva prijeka zlob,
Al joj narod besmrtan prkosi,
Ali narod neće nikad past u grob.

Sabrana djela, 1963.

DOVIKNUŠE SI ŠUŠE...

Doviknuše si šuše:
Oženio se brat,
Sad gusle, tako duše,
U zapećku će spat.

Sad neće žarke rime
Mladića grijat već,
Već usred ljute zime
Od ila topla peć.

Sad neće skladna knjiga
Opajat svu ga noć,
Jer kruh je prva briga
Za kruhom valja poć.

Već nektarova loza
Razblažit neće njeg,
Da, gladak put je proza,
Pa čemu gazit brijeg.

Ah, mile moje šuše,
Vaš račun baš je kriv;
Da, tako meni duše,
Još jesam zdrav i živ.

Sabrana djela, 1963

ČUDNI LJUDI

Vrijeme ide, sunce leti,
Sine, gine, opet svijeti,
Sve jednako, uvijek isto.
Vedro, sjajno, zlatno, čisto,
Al se sunce silno čudi:
Ele, Bože, čudnih ljudi.

Dosta sam vam putovalo,
Sito sam se nagledalo,
Al što vidjeh, mili Bože,
Svakim danom druge kože,
Svakim danom druge ćudi;
Ele, Bože, čudnih ljudi.

Što se jučer cjelivalo,
Danas se je grizlo, klalo,
Što se jučer mrsko klelo,
Danas ruke o vrat splelo;
Danas grmi, sutra gudi!
Ele, Bože, čudnih ljudi.

Danas crno, sutra bijelo,
Danas gnjilo, sutra zrelo,
Danas žega, sutra zima,
Danas mlaka, sutra plima,
Danas hvali, sutra kudi,
Ele, Bože, čudnih ljudi.

Vazda kiti griva lava,
Zecu vazda zečja glava,
Čovjek vazda čovjek nije,
Jer se svagdan drukče brije,
Drukče misli, zbori, gudi -
    Vrag tom svijetu sunce budi.

Sabrana djela, 1963

KAD JEDNOM...

Kad jednom preko moje glave
Tek grobni lahor šuškô bude,
Kad poda sagom zelen-trave
Sve svijeta zaboravim trude,

Tu prebirat će ruka čija
Te sitne pjesme što sam pisô,
I reć će: to bje šaljivdžija,
Ta šala mu je svaka misô.

Oh, ljuta šala, ljudi moji;
Pod svakom pjesmom, svakim cvijetom,
Ah, gorak, gorak korijen stoji
I truje srce bijedom kletom;

U svakoj pjesmi, što proklije
Iz moga srca, krv se taji,
I suza moja - rosa ti je,
I lahor - moji uzdisaji!

Ne radi svijeta, on je krasan,
Moj živi glas ga nikad prokle,
Nu jer ne vidjeh danak jasan,
Jer trpjet moram - dokle, dokle?

Jer vatrom gori duša sva mi,

Jer misli moje k nebu lete,
A ja tu bludim u toj tami,
Jer imam ruke ropski spete. - - -

Sabrana djela 1963.

PJESNIKOVE NAPOMENE[2]

Munja od gabele.

Ti šalješ svijeta knjige svete
Ljudožderske u strane svieta...

Poznato je, da englezko biblijsko družtvo šalje sveto pismo u svih jezicih svieta u razne strane, pače u centralnu Afriku medju kanibale, i u brasiljske šume.

Od knjiga praviš barikade...

Kad je pruska vojska stajala pred Parizom, zaokupi jedna četa i villu slavnog državnika Odillon-Barota. Premda je bilo dosta gradiva za barikade proti Francezom, podigoše "od osobite šale" barikadu od knjiga dragocjene knjižnice glasovitog Franceza. Tako pripovieda pruski častnik, očevidac te kulturne šale, u "Salonu" od god. 1874. s velikim humorom.

Veliki petak u Pizi.

U Pizi stoji usred grada preliepa crkva "Chiesa dei cavalieri di San Stefano", koju je slavni Medicejac Kuzman I. dao god. 1561. velikim troškom u slogu renaissance podići po graditelju Vassari-u za red vitezova svetoga Stjepka prvomučenika. Red taj bio se je proslavio junačtvom proti Turčinu, navlastito kod Lepanta. O pozlaćenom svodu vide se slike, koje prikazuju sva ta junačka djela. Po crkvi u rakah zakopani su vitezi, a naokolo po zidinah vise na stotine turskih zastava, konjskih repova i štitova, što ih vitezi, razbiv Turke, zaplieniše. Taj slavni prizor dojima se silno hrvatskoga srdca, i ja zamislih tu pjesmu stojeć na veliki petak god. 1876. na grobu slavnih kršćanskih junaka.

Lanac.

Ovoj pjesmi valja mi dodati njekoliko rieči, da se bolje razumije. Pozorište je pjesmi pizansko groblje (campo santo), komu u svietu para neima. U Bologni, Paviji, Genovi je možda groblje sjajnije, al nijedno se nije moje duše toliko dojmilo, koliko pizanski mrtvi dvor (četverokut sa gotskimi arkadami, gradjen od god. 1278-1464. i ukrašen krasnimi slikarijami "al fresco"). Pizanci dovezoše za to groblje u jedanaestom vieku trideset ladja zemlje iz Palestine. Tu počivaju sve znamenite obitelji i junaci: car Hinko VII. luksenburžki, slikari, vajari, pjesnici, nu amo prenesoše i stare sarkofage etrurske, galske i rimske, te je to groblje gotov muzej i počivalište ljudi od stotine i stotine viekova. Ima tu i spomenik Berlinghierov od Thorwaldsena. Lanac, koj je predmet ovoj pjesmi, visi nad sarkofagom cara Hinka, te bje Pizancem gbd. 1362. od Genoveza otet. Čuvar pripoviedao mi je tu priču priprostim al zanosnim načinom, i ja se sjetih nehotice krvave borbe i proklete mržnje na iztoku. U tom groblju stoji grobnica grofova Gherardesca, od kojih je poginuo Ugolino Gherardesca po zapovjedi nadbiskupa Ruggiera sa svojimi sinovi od gladi. Dante priča u svojoj: "Božjoj komediji", da

zato Ugolino u paklu biskupu neprestano lubanju jede.

Firenca sjaj ciklopskih dvora...

Pod "ciklopskimi dvorovi" razumieva se orijaška palača Pitti u Firenci.

Ko mramor-David Buonorota...

Neumrli Michel-Angelo Buonarroti izklesa ogromni mramorni kip Davida, kako se diže on na Goliata, pravu sliku idealnog junačtva. Kip stoji sada u dvorištu akademije liepih umjetnosti u Firenci.

Grobovi Hrvata.

U vojvodini Sachsen-Meiningen stoji seoce Möhra, a kraj njega nižu se humci, kojih tamišnji puk: "Kroatengräber" zove, te o njih priču pripovieda, koja je ovoj pjesmi povodom bila.

---

[2] Iz izdanja August Šenoa: *Izabrane pjesme*, prir. F. Marković, Matica hrvatska, Zagreb, 1882.

Rječnik

aberdar (tur.) - vjesnik, glasnik; top, puška ili neko drugo sredstvo za uzbunu
aldovati (mađ.) - žrtvovati
aman (tur.) - milost, pomoć
amice (lat.) - prijatelju
anatema (grč.) - prokletstvo
anda (kajk.) - onda
ar (kajk.) - jer
ašešor (lat.) - činovnička titula, pripravnik

Bach, Aleksandar - predsjednik Austrijske vlade u vrijeme diktature koju je uveo austrijski car Franjo Josip I. nakon revolucije 1848.; po njemu se to razdoblje naziva Bachov apsolutizam
Bakač ban - Tomo Erdödy Bakač (1558-1624), hrvatski ban od 1584, pobjednik nad Turcima kod Siska 1593
beamter (njem.) - činovnik
Bibo, bibis, bibit. Dixi, punctum, amen! (lat.) - Pijem, piješ, pije. Rekao sam, točka, amen!
Biljarstvo Šulkovo - pjesnik misli na djelo Bogoslava Šuleka *Jugoslavenski imenik bilja*, tiskano u izdanju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1879.
bogatir (mong.-rus.) - junak

caetera et graeca (lat.) - ostalo i grčki
cajzlin (njem.) - ptica češljugar
Captislava - tragikomedija hrv. pisca Junija Palmotića (1606-1657)
care frater (lat.) - dragi brate
Care frater Paule, mamicam laudemus,/ Cerevisia credas, liquor est supremus! (lat.) - dragi brate Pavle, hvalimo mamicu, pivo je, vjeruj,

najbolje piće!
carmen (lat.) - pjesma
Carmen summa cum devotione dedicatum ingeniosissimo viro, Herodoto croatarum (lat.) - pjesma s najvećim poštovanjem posvećena mužu, hrvatskom Herodotu
cerberuš - Kerber (Cerber), u grč. mitologiji troglavi pas koji čuva ulaz u podzemni svijet
clamaverunt ambo (lat.) - uskliknuše oba
coprija (njem.) - čaranje, vradžbina

čalma (tur.) - platneni ovoj oko fesa kod muslimana; turban
Čermak, Jaroslav (1831-1878) - češki slikar, putovao našim krajevima i ostavio više genr-scena iz života stanovništva tih krajeva
čkomiti (kajk.) - šutjeti

de profundis (lat.) - iz dubine
din (tur.) - vjera, vjerozakon
Donadio, Bianka - operna pjevačica, članica pariškog "Théâtre Itaien" koja je 1877. gostovala u Hrvatskoj.
dumača - duboka dolina
duplir (tal.) - dvokraki svijećnjak

đaur (tur.) - nevjernik, nemusliman, kršćanin
đerđef (tur.) - okvir u koji se napinje platno za vezenje

Efijalt - Grk koji je u Termopilskoj bitci izdao Spartance Perzijancima; općenito: izdajnik
Eol - grčki bog vjetra
E pur si muove (tal.) - ipak se kreće
ergo (lat.) - dakle
Erida - grčka boginja svađe
et in capite (lat.) - i uglavnom, i u bitnom
et miraculosum (lat.) - i čudesno

fabulije - prazne priče, naklapanja
Finis! Punctum! Dixi! Animam salvavi. (lat.) - Kraj! Točka! Rekoh!

Dušu sam pobijedio (tj. ne rekoh po srcu nego po savjesti)
fletan (njem.) - marljiv, okretan, vješt, brz
fušar (njem.) - šeprtlja, nadrimajstor

giltati (njem.) - vrijediti, važiti, valjati
glibok (kajk.) - dubok
godovno - rođendan
godovnjak - slavljenik rođendana
gratulant (lat.) - čestitar

Hanka, Većeslav (1791-1861) - češki pjesnik i slavist, istraživač češke književnosti
harcuvati - boriti se, tući se, ratovati
hatar (mađ.) - kraj, predio, kotar
hekatomba (grč. ***hekaton*** - sto; ***bus*** – govedo) - kod starih Grka velika žrtva, prvobitno od stotinu bikova ili volova
Helijada - kći Helija, boga sunca u grč. mitologiji
herba nicotiana (lat.) - nikotinska biljka, tj. duhan
hercl (njem.) - donji dio obuće
historikuš (lat.) - povjesničar
hlijev - staja, pojata
hman - uzalud, zaman
holbica (njem. ***halb*** = pola) - stara mjera za tekućinu, pola pinte; posuda od pola pinte
hrek - panj
huncfutarija (njem.-mađ.) – obješenjaštvo, vragolija, psina
hvojka - grančica

igo - jaram
il - zemlja; ilovača
inuš (mađ.) - sluga, lakej

Jadranska Sirena - djelo Petra Zrinskog *Adrianskoga mora Sirena*
jadro - jedro
jakrep - škorpion
jektikuš (grč.) - sušičavac, bolesnik od tuberkuloze

jezero (prema mađ. ***ezer***) - tisuću (pored uobičajenog značenja)
Jovo - Jupiter, vrhovni rimski bog
juratuš (lat.) - pravnik; student prava
jurve - već

Kalapajica - nadimak Ivana Kostrenčića (v.)
kanaf (tal.) - konopac, špaga, uže
kaputaš - čovjek koji nosi kaput (umjesto seljačke surke ili radničke bluze), građanin, gospodin
Karibda - Haribda; dvije mitske nemani Skila (Scila) i Haribda su u Mesinskom tjesnacu pored Sicilije vrebale pomorce
kastalski - prema Kastalija, u grč. mitologiji izvor na gori Parnasu, posvećen Apolonu i Muzama; vrelo pjesničke inspiracije
kaurski (tur.) - nevjernički, kršćanski (isp. ***đaur***)
kikla (njem.) - suknja
kinč (mađ.) - blago, ukras, nakit; ljepota
Kolhida - zemlja na istočnoj obali Crnoga mora, kamo su plovili argonauti
komar - komarac
Kostrenčić, Ivan (1844-1923) – bibliotekar Sveučilišne knjižnice u Zagrebu, dugogodišnji tajnik Matice hrvatske
Košćiuško - Kosciusko, Tadeusz (1746-1817) - poljski general i rodoljub. Sudjelovao u američkom ratu za neovisnost 1777-80. Nakon povratka u domovinu borio se protiv Rusije i Pruske 1792-93. u neuspjelom pokušaju da se Poljsku spasi od druge podjele; na čelu narodnog ustanka protiv Rusije i Pruske 1794, koji nije uspio i koji je sljedeće godine doveo do konačne podjele Poljske.
kotrig - članak, zglob, zglavak
Kozimo - Cosimo Medici II (1590-1621) član ugledne firentinske plemićke porodice, veliki vojvoda Toskane; podigao je ugled Toskani i njenoj mornarici, pa Šenoa zacjelo misli na njegov brod
kreljut - krilo
kumir (rus.) - idol, fetiš, slika kojoj se iskazuje obožavanje
kurz - tečaj, vrijednost dionica na burzi

Lada - slav. božica proljeća, mladosti i ljepote
libera me deus (lat.) - oslobodi me bože

Libušino mjesto - Prag; Libuša je legendarna utemeljiteljica češkoga kraljevstva
lijer (grč.) - ljiljan
luknja (njem.) - rupa
lump (njem.) - odrpanac, propalica
lutor - luteran, protestant

maša (kajk.) - sv. misa
Mandaljena - misli se na spjev Ignjata Đurđevića *Uzdasi Mandaljene pokornice* (1728)
Mandrović, Adam (1839-1912) - glumac, redatelj i pedagog, jedan od organizatora kazališnog života u Zagrebu, Beogradu i Sofiji
miri - zidine
monsignore (tal.) - prečasni, preuzvišeni; naslov visokih crkvenih dostojanstvenika

natus (lat.) - rođen
negve (mađ.) - okovi, lanci
numeruš (lat.) - broj

očivestno - očevidno
oktrojirka (prema franc.) - nešto nametnuto odozgo, naročito zakoni koje donese najviša državna vlast bez sudjelovanja narodnih predstavnika; samovolja
operngуker (njem.) - kazališni dalekozor
ordonanc (franc.) - vojnik dodijeljen komandi za prenošenje naredbi, za vršenje sitnih kancelarijskih poslova i sl.
orsag (mađ.) - država, zemlja, kraj
osel - magarac

pacta conventa (lat.) - sporazum, ugovor (ovdje ugovor iz 1102. kojim su Hrvatska i Ugarska sklopile personalnu uniju)
pasoglavci - narodni naziv za Avare i Tatare (Mongole) koji su 1242. provalili u Hrvatsku
patrio qui more (lat.) - koji po običaju otaca
Pavlimir - drama hrv. pjesnika Junija Palmotića (1606-1657)

pečal (rus.) - tuga, bol
peća (tal. ***pezzo***) - komadić, dio
pelda (mađ.) - primjer, uzor
Pemko - prema ***Pemac, Pemska*** (od njem. ***Böhmen***), donekle podrugljivi naziv za Čehe i Češku
per amorem dei (lat.) - za ljubav božju
perorirati (lat.) - opširno, patetično govoriti
Perun - vrhovni slavenski bog-gromovnik
pokehdob (kajk.) - pošto, budući da
pripečenje (kajk.) - događaj

Quomodo, cur, quando? (lat.) - Kako, zašto, kada?
Quo? Vae ruis quo sceleste! (lat.) - Kamo? Kamo hrliš naopako!

raketlina - raketa
recte habes frater (lat.) - pravo imaš brate
Reduta - jedna od tadašnjih zagrebačkih dvorana za zabavu i sastajanje
Remete - selo nekad pokraj Zagreba, danas dio grada, gdje se nalazi poznati pavlinski samostan s crkvom Gospe Remetske
requiescat (lat.) - počivao (u miru)
Rudolf II (1552-1612) - rimsko-njemački car, sin cara Maksimilijana, okrunjen za hrvatsko-ugarskog i češkog kralja

semper et ubique (lat.) - uvijek i posvuda
serežan (prema franc.) - vojnik (žandar) u nekadašnjoj Vojnoj Krajini
Sic itur ad astra! (lat.) - Tako se ide do zvijezda!
Simeon - bugarski car, vladao od 893-927.
sjemo - simo, ovamo
Smičiklas, Tade (1843-1914) - hrvatski povjesničar, sveučilišni profesor, predsjednik JAZU
suum cuique (lat.) - svakome svoje

šerbet (tur.) - osvježavajuće slatko piće, medovina
šereg (mađ.) - niz, red, mnoštvo, četa
Šoštar kolendar - nekad u Zagrebu kalendar "Zagrebački šoštar", s

literaturom najpopularnije vrste
špan (mađ.) - nadstojnik feudalnog imanja
štempl (njem.) - pečat
štiglec (njem.) - ptica češljugar

tabulis rotundis (lat.) - pri okruglim stolovima
Talija - u starogrčkoj mitologiji muza pokroviteljica komedije
tempore nocturno (lat.) - u noćno doba
teremtete! (mađ.) - mađarska psovka, vrag ga odnio
Tirtej - grčki pjesnik iz VII. st. pr. n. e., glavni predstavnik ratničke elegije
Tkalčić, Ivan (1840-1905) - hrvatski povjesničar
trator - krasuljak, vrsta cvijeta
triste et jocosum (lat.) - žalosno i smiješno

Ugolino Gherardesca - talijanski velikaš koji je zajedno sa svojim sinovima, po zapovjedi nadbiskupa Ruggiera sa svojim sinovima poginuo od gladi. U Danteovoj *Božanstvenoj komediji* Ugolino u paklu neprestano jede Ruggierovu lubanju
uk, uka - naziv slova *u* u staroslavenskoj azbuci
unde venit (lat.) - odakle dolazi

vadlati se (kajk.) - kladiti se
varmeđa (mađ.) - županija
verzuš (lat.) - stih
Višegrad - dio Praga
vivat! (lat.) - živio!
Vivat, crescat, floreat (lat.) - Živio, rastao, cvao
vivat terque quaterque beatus (lat.) – živio blaženik i treći put i četvrti put
Vladislav - poljski kraljević, sin Zygmunda III, koji je sa svojom vojskom u bitki kod Hoćima 1621. pobijedio tursku vojsku pod vodstvom Osmana II (tema Gundulićevog epa *Osman)*
Vlta, Vltava - rijeka koja protječe kroz Prag
vojno - muž, suprug
Vramec, Antun (1538-1587) - hrvatski kroničar

wolność i oczyna (polj.) - sloboda i domovina

zevsema (kajk.) - sasvim

Žiška, Jan (1370-1424) - vođa husita, češki nacionalni junak
žmahen (kajk.) - dobar za jelo, ukusan

Bilješka o autoru

August Šenoa

(Zagreb, 14. XI. 1838. - Zagreb, 13. XII. 1881.)

Romanopisac, pripovjedač, pjesnik, feljtonist, putopisac i dramatičar August Šenoa obilježio je cijelo jedno razdoblje hrvatske književnosti, na razmeđu romantizma i realizma, koje se naziva "Šenoino doba". Autor je prvog novijeg hrvatskog romana *Zlatarovo zlato*.

Šenoin otac Alois Schönoa Nijemac je iz Češke, koji se u zagreb doselio prije Šenoinog rođenja i vodio slastičarnicu, dok mu je majka Terezija, koja je umrla kad je Augustu bilo 8 godina, Slovakinja. Pučku školu završio je u Zagrebu. Nakon završenog prvog razreda gimnazije u Pečuhu (1849-1850) vraća se u Zagreb gdje završava gimnaziju. U Zagrebu je 1857. godine upisao studij prava, kojega je ubrzo napustio. U Beču je započeo studij medicine kojeg napušta 1859. godine kada uz Strossmayerovu novčanu potporu odlazi u Prag, gdje je 1861. godine apsolvirao pravo. Za vrijeme boravka u Beču (1865) uređuje časopise *Glasonoša* i *Slawische Blätter*.

U Zagreb se vraća 1866. godine. Od tada aktivno sudjeluje u zagrebačkom kulturnom i političkom životu, isprva djelujući kao član uredništva *Pozora* (1866-1867), zatim kao ravnatelj (1868-1870) i dramaturg (1870-1873) Hrvatskog narodnog kazališta, gradski bilježnik (1868-1871), potpredsjednik Matice hrvatske (1877), gradski senator (1873-1881) te urednik *Vienca* (1874-1881), u to vrijeme najvažnijeg hrvatskog časopisa. Prevodio je s francuskog, češkog, njemačkog i engleskog. Umro je mlad, u 43. godini života, od posljedica upale pluća koju je dobio skrbeći se kao gradski senator za nastradale u potresu u Zagrebu godinu dana ranije.

U književnosti se javio 1855. anonimnom prigodnicom *Suze nad grobom Gustava Magjara*. Godine 1865. kada objavljuje svoju prvu pripovijetku, *Turopoljski top*, javit će se i kao pisac programatskoga članka *Naša književnost* u kojem zagovara umjetnost koja etički i estetski djeluje na čitatelja. U manifestu *O hrvatskom kazalištu* (*Pozor,* 1866) kritizira hrvatsko kazalište te se, između ostaloga, zalaže za repertoarski odmak od germanske dramatike.

Osobito, utemeljiteljsko mjesto u povijesti hrvatske književnosti, Šenoa zauzima svojim povijesnim romanom *Zlatarovo zlato* (1871), koji se smatra prvim uspjelim romanom hrvatske književnosti. Na tragu Waltera Scotta, europske romantike, kao i vlastite vizije književnosti Šenoa je uz *Zlatarevo zlato* napisao još četiri povijesna romana: *Čuvaj se senjske ruke* (1875), *Seljačka buna* (1877), *Diogenes* (1878) smješten u 18. stoljeće, te nedovršenu *Kletvu* s temom iz 14. stoljeća (1880-1881; dovršio ju je Šenoin sljedbenik J. E. Tomić).

U svim se svojim povijesnim romanima Šenoa, nakon pomnog istraživanja, čvrsto oslanja na autentične dokumente i povijesne izvore, prikazujući osobito kako su povijesne okolnosti djelovale na male, obične ljude, a glavna mu je motivacija, uz pridobivanje čitalačke publike, bez dvojbe buđenje nacionalne svijesti. Premda su mu likovi ponekad plošni i ocrtani crno-bijelom tehnikom, osobito je vješt u građenju zapleta. Šenoini povijesni romani utjecat će na brojne sljedbenike s kraja 19. i početka 20. stoljeća (J. E. Tomić, E. Kumičić, V. Car Emin, Marija Jurić Zagorka).

Interes za prošlost obilježio je i u njegove stihovane povjestice, koje su mu također priskrbile veliku popularnost među publikom. Temelje se na povijesnim događajima (*Propast Venecije, Smrt Petra Svačića, Šljivari, Anka Neretvanka, Vinko Hreljanović*) ili na narodnoj predaji (*Kameni svatovi, Kugina kuća, Postolar i vrag, Gvozdeni div, Prokleta klijet, Mile Gojslavica*). Vrlo često su humoristički intonirane.

Pisao je i prozna djela, kako novele tako i romane, sa suvremenom tematikom (*Prijan Lovro*, 1875; *Prosjak Luka,* 1879; *Karanfil s pjesnikova groba*, 1879; *Kanarinčeva ljubovca*, 1880; *Branka*, 1881. i dr.), baveći se socijalnim i političkim problemima svoga vremena, najčešće odnosima grada i sela. Tim se djelima Šenoa približava načelima književnog realizma, u čemu će ga slijediti zreli hrvatski realisti Ante Kovačić, Vjenceslav Novak, Gjalski, Cihlar Nehajev i drugi.

Šenoa se u pjesmama priklanja rodoljubnim i ljubavnim sadržajima. Slijedeći uglavnom tradicionalnu silabičku metriku pisao je balade, romance, sonete i dr. Izrazito plodna prevoditeljska djelatnost, kao i Šenoini brojni feljtoni (*Zagrebulje* 1866-1867, 1877, 1879-1880), putopisi (*Preko Jasenka, Hrvatski Sommering* i dr.) i izuzetno brojne kazališne kritike potvrđuju njegovu stvaralačku svestranost.

Napisao je samo jedno dramsko djelo, komediju *Ljubica* (1866) o gornjem zagrebačkom građanskom staležu, nagovještaj scenskog realizma kasnijih desetljeća, a tragedija *Slavka* ostala je nedovršena. *Ljubica* je premijerno izvedena 1868. godine u Hrvatskom zemaljskom kazalištu u Zagrebu, ali je doživjela neuspjeh.

"Istinski tvorac hrvatske moderne književnosti", inovator i po pitanju uvođenja novih žanrova, a osobito u jeziku i stilu, Šenoa je bez dvojbe najutjecajniji hrvatski pisac 19. stoljeća.

* * *

Šenoa književnu djelatnost započinje 1855. kada objavljuje anonimnu prigodnicu *Suze nad grobom Gustava Magjara*. Iako su Šenoine pjesme uglavnom rodoljubne i ljubavne, njegov lirski opus varira u rasponu od religiozne do satirične lirike. Slijedeći uglavnom tradicionalnu silabičku metriku pisao je balade, romance, sonete i dr. Njegove lirske pjesme zauzimaju osobito važno mjesto u prvim godinama njegovog stvaralaštva, a u njima je često izražavao politički program narodnjačkog pokreta (*Na Ozlju gradu, Hrvatska pjesma, Budi svoj!, U slavu J. J. Strossmayera, Klevetnikom Hrvatske, Hrvat Bosni* i dr.). Antologijska je njegova pjesma *Zagrebu*, koja je postala svojevrsnom himnom glavnog grada Hrvatske.

Šenoa je i osnivač moderne hrvatske kajkavske dijalektalne poezije.

Tekst prema:

- August Šenoa: *Izabrane pjesme*, prir. F. Marković, Matica hrvatska, Zagreb, 1882; August Šenoa: *Pjesme*, Minerva nakladna knjižara, Zagreb, 1934; August Šenoa: *Pjesme, Putopisi, Ljubica,* Djela Augusta Šenoe, Globus, Zagreb, 1980.

Donosimo kompletan Šenoin pjesnički opus: njegove ljubavne, rodoljubne, šaljive i satirične pjesme, nekoliko legendi, romanca i balada, te prigodnice.

Šenoine napomene uz nekoliko pjesama donosimo prema izdanju August Šenoa: *Izabrane pjesme*, prir. F. Marković, Matica hrvatska, Zagreb, 1882.

Impressum

Nakladnik:

Bulaja naklada d.o.o
Radnički dol 8
10000 Zagreb

tel. (besplatni): 0800/285252
(0800/BULAJA)

info@bulaja.com
www.bulaja.com

Urednik: Zvonimir Bulaja

Dizajn i prijelom: Bulaja naklada d.o.o.

Tehnička realizacija: Bulaja naklada d.o.o.

Oblikovanje naslovnice: Zvonimir Koščak

Za nakladnika: Zvonimir Bulaja

Pri pripremi ove elektroničke knjige uložen je maksimalni mogući trud i pažnja, te su svi uključeni materijali pažljivo kontrolirani, korigirani i testirani. Međutim, Bulaja naklada d.o.o. i autori ne mogu biti odgovorni za bilo kakve štete, izravne i neizravne, prouzročene upotrebom ove elektroničke knjige, odnosno pogreškama u tekstovima (nekompletni, netočni ili oštećeni podaci, greške pri unosu i slično).

Autorska prava na djela Augusta Šenoe su istekla, i ona su sada javno dobro koje se nesmetano može kopirati. Međutim, sva autorska prava na opremu knjige (rječnik, napomene, bilješka o piscu...) su pridržana.

ISBN: 978-953-328-207-7

© 2013. Bulaja naklada d.o.o.